Elwood McQuaid

ZVI

UN DESTIN EXTRAORDINAR

AGAPE

Elwood McQuaid

Zvi

Un destin extraordinar

Editura Agape

Introducere

ZVI este biografia unui om în a cărui viață s-a văzut lucrarea lui Dumnezeu. La început, istoria sa ne amintește de cea a cărții Estera din Biblie, căci deși Dumnezeu nu este menționat cu Numele, El este fără îndoială prezent și la lucru.

În cursul povestirii, se va vedea limpede că persoanele pe care le întîlnește Zvi și evenimentele pe care le trăiește nu pot fi întîmplătoare. Cititorul poate să recunoască foarte limpede planul divin și călăuzirea lui Dumnezeu.

Spre deosebire de multe alte istorii pe care le auzim astăzi, această biografie se îndreaptă spre un punct culminant fericit. Desigur că viața lui Zvi încă nu s-a sfîrșit, dar cea mai importantă chestiune pentru el s-a rezolvat. Astăzi, el duce o viață victorioasă în țara strămoșilor săi.

Modul în care a supraviețuit tentativei de exterminare a poporului evreu, modul în care a ajuns în Israel și L-a întîlnit pe Mesia este o istorie care îl va captiva și emoționa profund pe cititor. Este istoria unui om pe care l-a copleșit iubirea Domnului Cristos.

Elwood McQuaid

Capitolul 1

Acum eşti bărbat

Privea de mult timp pe fereastră. Jos, în curte, vedea nişte copii care se jucau. Poarta pe care ieşise mama lui din orfelinat i se părea mai mare ca de obicei. Afară se întuneca tot mai mult. La vîrsta de zece ani, Henryk Weichert era singur. El nu ştia de ce. Mai mult, acest băiat evreu plăpînd nu putea înţelege nimic din vîrtejul de nedreptăţi care trecea peste Europa. Polonia pe care o cunoscuse pe cînd era un copilaş fără griji nu mai exista. Ea nu va mai fi niciodată la fel – va avea grijă de aceasta Adolph Hitler şi himerele lui.

Înainte de 1939, Varşovia era un oraş fericit, unde un băiat putea să crească şi să se dezvolte. Desigur, ici şi colo adulţii discutau în şoaptă despre război, dar în viaţa unui copil aceste lucruri însemnau mult prea puţin. Apoi au sosit germanii, şi Henryk a făcut cunoştinţă cu lumea nebună a lui Hitler.

După o vreme a venit cineva şi l-a dus pe băiat pe un culoar lung pînă la camera pe care urma s-o ocupe cu alţi copii fără părinţi. El şi-a aranjat fără vlagă cele cîteva lucruşoare pe care le avea în sertarul care îi fusese arătat. Apoi Henryk s-a dus la patul de campanie şi s-a aşezat pe el. Evenimentele apăsătoare din ultimele săptămîni au început să i se perinde unul cîte unul în minte. Copilul nu se putea obişnui cu marile schimbări care aveau loc – schimbări care ameninţau lumea întreagă şi care aveau să modifice complet faţa Europei.

Luni de zile, Hitler se folosise de manevre politice ca să-şi ascundă de francezi şi de englezi planurile pe care le avea cu privire la Polonia. El spera să le poată adormi conştiinţa şi să rămînă inactivi, măcar cît timp îi trebuia ca să anexeze ţara.

Pe data de 23 august 1939, Führerul german a anunţat semnarea unui pact de neagresiune cu Rusia. Dar, o clauză secretă din acest acord prevedea împărţirea Poloniei între cele două naţiuni. Rîurile Vistula, Narev şi San urmau să servească de graniţă între cele două forţe de ocupaţie.

La începutul lui septembrie, cîteva divizii mecanizate germane au trecut graniţa. În acelaşi timp, avioanele din Luftwaffe, aviaţia militară germană, au bombardat oraşele poloneze. Poporul polonez era

decis să opună rezistență, dar efortul lui nu putea să oprească înaintarea naziștilor. Pe 9 septembrie, a patra divizie de tancuri a ocupat pozițiile de la periferia Varșoviei, gata să invadeze orașul. Un contra-atac din partea forțelor poloneze a întîrziat pentru puțin timp inevitabilul, dar germanii erau pur și simplu prea puternici.

Pe data de 27 septembrie, Varșovia a capitulat, și rezistența a fost înfrîntă în întreaga țară. Polonia a devenit o țară înrobită și scăldată în sînge atît de către naziști, cît și de către comuniști.

Hitler prevăzuse pentru Polonia anexarea pur și simplu a unei părți din țară, care să devină astfel o provincie germană a celui de-al treilea Reich. O a doua regiune, din care făceau parte orașele Varșovia, Krakovia și Lublin, urma să fie pusă sub administrație germană. Hitler avea intenția de a-i ataca pe tovarășii săi ruși (22 iunie 1941) ca să-și întindă Reich-ul pînă la Moscova și în toată Rusia..

Aceasta era situația cînd Henryk Weichert a intrat într-o zi în casa unde locuia dintr-un cartier periferic al Varșoviei. În ciuda bombardamentelor asupra orașului, în cartierul unde locuia familia Weichert nu se vedeau semne ale războiului. Strada mărginită de pomi era neobișnuit de liniștită. Calmul s-a destrămat însă atunci cînd băiatul a intrat în bucătărie și și-a găsit părinții cu fața scăldată în lacrimi.

„Ce s-a întîmplat?" a întrebat Henryk.

„Am pierdut războiul", i-a răspuns tatăl. „Nemții au ajuns în Varșovia. Du-te în cealaltă cameră, trebuie să vorbesc cu mama".

Henryk a intrat în camera alăturată și s-a așezat lîngă cei trei frați și surori mai mari. Aceștia vorbeau cu voce joasă, și atmosfera părea foarte încărcată. Arthur, cel mai mare, povestea ceea ce auzise de la vecini. Mai multe tancuri și sute de soldați, mult prea mulți ca să poată fi numărați, invadaseră Varșovia și uciseseră mulți oameni. Peste tot domnea teama de ceea ce urma să se întîmple. Trebuiau să se aștepte la ceea ce era mai rău.

Mendel și Ruth Weichert nu se lăsau clătinați cu una cu două. Mendel era un bărbat calm și rezervat, care își exterioriza rar emoțiile. Acum era altfel: în timp ce încerca să explice copiilor noua situație, el simțea nevoia de a se tot opri ca să-și recîștige calmul.

„Acum viața ni se va schimba din temelie", a spus el grav. „Nu mai sunteți liberi să vă duceți și să veniți ca mai înainte. De acum trebuie să stați prin apropierea casei. Dacă vedeți soldați germani, stați de-

parte de ei. Sperăm să-i vedem în curînd izgoniţi din ţara noastră. Pînă atunci trebuie să fim tari".

Pînă în clipa aceea nici unul dintre ei nu putea şti cît de tari vor trebui să fie. Polonia şi poporul ei intrau într-o perioadă de groază rar egalată în istoria lumii. Planul elaborat cu grijă de Hitler de „arianizare" a Europei avea să fie aplicat cu mare ardoare. Cine nu se supunea era condamnat.

Programul nazist de cucerire a Poloniei a fost simplu şi crud. Mii de oameni au fost ucişi sau trimişi în Germania la muncă silnică. Alţii au fost izgoniţi din ţara lor şi exilaţi în teritoriile anexate pentru a face loc coloniştilor aduşi din Germania. Fermierii mutaţi şi alţi „nedoriţi" au fost transportaţi cu forţa în partea Poloniei condusă de administraţia germană şi considerată mai întîi de germani ca o zonă destinată deportaţilor. Prin urmare, populaţia Varşoviei crescuse foarte mult prin valul de refugiaţi. Deoarece oraşul purta deja urmele clare ale schimbului de focuri şi ale bombardamentelor, era foarte slab pregătit pentru o asemenea creştere a populaţiei.

Sosirea soldaţilor a fost imediat urmată de temuta poliţie politică cu trupele ei gata de luptă. Misiunea lor consta în depistarea şi eliminarea celor bănuiţi că ar fi sceptici în faţa idealurilor naţional-socialismului. Teama s-a răspîndit peste tot în ţară. Poporul trăia într-o neliniştе permanentă.

Viaţa în Varşovia a devenit acum foarte grea. Se întîlneau peste tot recruţi polonezi cu faţa posomorîtă, înrolaţi cu forţa în armata celui de-al treilea Reich. În curînd s-a văzut limpede că supravieţuirea avea să fie preocuparea majoră a victimelor naziştilor. Arestările unor înalţi funcţionari deveniseră curînd la ordinea zilei. Vecinii dispăreau brusc şi fără motiv vizibil. Pe lîngă toate relele, locuitorii erau chinuiţi şi de foame.

Situaţia, deja proastă pentru polonezul obişnuit, a devenit insuportabilă pentru evrei. Ura naziştilor li se adresa în special lor. Planul lui Hitler pentru „o soluţie finală a problemei evreieşti" urma să fie realizat în mai multe faze. Mai întîi, evreii trebuiau să fie izolaţi şi umiliţi. Fiecare cetăţean de origine evreiască trebuia să poarte o banderolă care să-i arate originea. Ei nu mai aveau acces peste tot, iar bunurile le erau confiscate. Sinagogile au fost distruse, şi au avut loc mii de execuţii. Evreii nu aveau dreptul să deţină tot atîta mîncare ca

şi vecinii lor polonezi. Comercianţii evrei erau tîrîţi cu forţa din magazinele lor şi bătuţi pe stradă. Vitrinele erau sparte, iar pe ziduri se scriau lozinci antisemite. Femeile şi fetele evreice au fost umilite în public. Ca urmare, ele au rămas tot mai mult în casele lor.

După cîteva luni de bruscare calculată, evreii au fost forţaţi să se mute în ghetouri construite special pentru ei. Străzile au fost baricadate, iar mai tîrziu zidite. Evreii au fost astfel îngrădiţi. Primul dintre aceste ghetouri a luat fiinţă în mai 1940 la Lodz. Ghetoul din Varşovia a urmat în luna noiembrie a aceluiaşi an. În aceste ghetouri se găseau mici unităţi industriale în care evreii erau obligaţi să-şi aducă contribuţia la efortul de război, în timp ce erau înfometaţi în mod sistematic.

Etapa finală a planului lui Hitler de a trăi într-o lume fără evrei implica înfiinţarea de lagăre de concentrare şi distrugerea ghetourilor. Pe teritoriul polonez au fost amenajate şase lagăre de exterminare. Auschwitz, Belzec, Treblinka şi alte lagăre au primit un puhoi aparent fără sfîrşit de evrei care fuseseră aduşi în vagoane de marfă. În vara anului 1942, numai în Treblinka au fost gazaţi peste trei sute de mii de evrei.

Distrugerea ghetourilor a început la sfîrşitul anului 1942. În aprilie 1943 a venit rîndul ghetoului din Varşovia. Evreii închişi acolo, predominant fete tinere şi băieţi, au opus o rezistenţă înverşunată. Timp de şase săptămîni, au reuşit să ţină piept torţionarilor odioşi. Pe data de 10 mai 1943, rezistenţa lor a fost înfrîntă, şi ghetoul a fost distrus.

Înainte de război, în Polonia trăiau 3.300.000 de evrei. La sfîrşitul războiului supravieţuiseră numai trei sute de mii.

Într-o asemenea vreme au trebuit micul Henryk şi familia lui să lupte pentru supravieţuire.

Prima pătrundere violentă în viaţa lor s-a produs atunci cînd un reprezentant al noului regim a apărut într-o după-amiază de iarnă la uşa familiei Weichert. După ce s-a prezentat scurt, omul a trecut la subiect. „Luni dimineaţă, cei trei băieţi mai mari să fie la gară. Vor fi duşi în Germania. După o scurtă perioadă de instruire, vor lucra într-o fabrică. Nu e nevoie să vă faceţi griji pentru ei, vor fi bine trataţi, şi cînd războiul se va termina, o să-i revedeţi".

Era inutil să mai discuţi sau să te opui. Chestiunea fusese decisă de către autorităţi. Arthur, Hersh şi Jakob urmau să fie smulşi din mij-

locul familiei pentru a servi noul regim.

În zilele rămase pînă la plecare, atmosfera a fost apăsătoare. Era ca şi cum familia s-ar fi cramponat de ceva care urma inevitabil să le fie luat. Fiecare dintre ei părea foarte conştient de faptul că de acum totul avea să se schimbe. Se vor mai revedea vreodată? La această întrebare nu putea răspunde nici unul dintre ei.

Luni a fost o zi întunecată. Era o vreme urîtă, şi moralul era foarte scăzut. Arthur a făcut cîteva încercări timide ca să-şi înveselească familia, dar în zadar.

Holul gării mişuna de activitate. Oamenii se îngrămădeau pe peroane şi îşi croiau drum spre trenuri. Zeci de familii, dintre care mulţi erau prieteni sau cunoştinţe ale celor din familia Weichert, veniseră acolo din acelaşi motiv ca şi ei. Adolescenţii stăteau în picioare, cu valiza în mînă, gata să urce în trenul care îi ducea în Germania. Tema şi Henryk s-au agăţat de părinţii lor, în timp ce aceştia, cu ochii plini de lacrimi, îşi luau rămas-bun de la cei trei băieţi mai mari ai lor. Apoi băieţii s-au urcat în tren, şi duşi au fost.

Fără fraţii lui, casa i se părea lui Henryk mult mai mare; fără îndoială că era cu mult mai liniştită. El şi sora lui se jucau acum mai des unul cu altul şi cu copiii din vecinătate ca mai înainte. N-a durat mult pînă ce băieţii mai mari au dispărut din comunitate, rămînînd numai cei mai mici.

În cursul următoarelor luni, Mendel a devenit tot mai închis şi mai necomunicativ. Cînd copiii i se adresau, cuvintele lor păreau că nu-l pătrund. Era ca şi cum gîndurile lui ar fi fost tot aşa de departe ca şi fraţii lui Henryk. Cînd se întorcea seara acasă, el şi cu Ruth trimiteau copiii în altă cameră, ca să poată vorbi în linişte unul cu altul. Ore în şir nu aveau uneori voie Tema şi Henryk să revină în cameră. Frecvent, după aceste conversaţii, faţa lui Ruth arăta foarte îngrijorată. Copiii puteau vedea că ea plînsese.

Într-o seară, veştile au fost deosebit de proaste. Mendel i-a povestit soţiei că zvonurile pe care le auziseră fuseseră acum confirmate. Toate familiile evreieşti urmau să se stabilească într-un cartier din Varşovia separat de celelalte. Curînd, această directivă a devenit oficială.

„Dar ce se va întîmpla cu casa noastră?" a întrebat Ruth disperată.

„Ea va servi de cantonament pentru soldaţi germani. Cel puţin aşa mi s-a spus".

„Şi copiii, Mendel? Ce se va întîmpla cu ei?" Tonul vocii ei trăda încordarea acumulată de luni de zile.

„M-am gîndit mult la această problemă", a răspuns încet soţul ei. „Tema trebuie să vină cu noi. Dar pentru Henryk nu văd nici un viitor în ghetou. Am sentimentul că nu putem face altceva mai bun pentru el decît să-l ducem la un orfelinat şi să-i ascundem identitatea".

Ruth era speriată, dar fără să respingă ideea. „Am văzut ce li s-a întîmplat altora. N-ar putea fi mai rău pentru el într-un orfelinat. Cel puţin vom fi în acelaşi oraş. Poate că în felul acesta are o şansă".

Hotărîrea a fost luată. În cîteva zile, Ruth îl va duce pe băiat la un orfelinat.

Mînă în mînă, mama şi fiul se deplasau pe străzile Varşoviei. Ruth mergea şovăitor, ţinînd în mîna stîngă o valijoară. Ea şi-ar fi dorit ca să poată într-un fel sau altul să treacă prin faţa orfelinatului şi să pătrundă într-o lume în care moartea şi nefericirea să nu mai existe. Dar lucrul acesta era imposibil. Foarte curînd, înaintea lor a apărut o clădire cenuşie şi simplă înapoia unui zid înalt. Ruth şi-a iuţit pasul în timp ce intrau pe poartă şi urcau treptele care duceau la intrare.

În birou s-au schimbat puţine cuvinte. Ruth a completat formularele necesare. Apoi ea a cerut permisiunea să rămînă încă cîteva minute singură cu fiul ei. Ea s-a aşezat pe un scaun şi l-a tras lîngă ea. Cu o mînă îl îmbrăţişa, iar cu cealaltă îl mîngîia pe păr.

Henryk îşi privea mama. Ceea ce a văzut i-a rămas întipărit pentru totdeauna în memorie. Ea părea să fie mult mai în vîrstă decît arăta cu cîteva săptămîni mai înainte. În ochii ei era o expresie stranie de teamă pe care n-o mai văzuse la ea. Cu toate acestea, ea rămăsese în ochii lui o femeie minunată. Mică, blondă, cu faţa rotundă, întruchipa pentru el tot ce putea o mamă să reprezinte pentru fiul ei. Cînd o privea, el vedea toată dragostea, forţa şi atenţia pe care şi le putea dori un fiu.

Ea vorbea încet şi calculat. „Henryk, vreau să-mi faci o promisiune pe care n-ai voie niciodată s-o uiţi: Să nu spui nimănui că eşti evreu".

„Dar de ce, mamă?"

„Pentru că evreii nu sunt iubiţi aici. Să fii atent la ceea ce spui şi să te gîndeşti totdeauna la cuvintele mele. Dragul meu, trebuie să înveţi să fii tare. De acum nu mai eşti copil, acum eşti bărbat".

În timp ce ea îl îmbrățișa, el putea să simtă cum tremura. Apoi ea s-a ridicat repede și a mai șovăit o clipă, ca să-l îndemne din nou: „Nu uita, fii tare. Eu voi veni des să te vizitez". Apoi ea s-a întors și a părăsit camera. Cînd el nu i-a mai auzit pașii pe coridor, s-a dus la fereastră și a privit. A văzut-o pe mama lui traversînd curtea și ieșind pe poartă.

O vreme, Henryk petrecea ore întregi la fereastră, în speranța că mama lui va veni în vizită – sau, mai bine, să-l ducă acasă și să pună capăt acestui coșmar. În timpul vacanțelor și al sfîrșiturilor de săptămînă se uita la vizitatori în speranța că va descoperi vreo față cunoscută. Dar totdeauna era la fel, și băiatul se întorcea dezamăgit în camera lui ca să aștepte mai departe, sperînd că ziua următoare îi va aduce înapoi mama. Dar, între timp, părinții lui împreună cu alte familii de evrei fuseseră deja închiși în ghetoul din Varșovia.

Deja apăreau schimbări în orfelinat. La școală au venit profesori germani ca să predea copiilor limba germană. Pe lîngă studiul acestei limbi se făcea și o îndoctrinare cu idealurile național-socialiste. Acești băieți constituiau elemente promițătoare ale Uniunii tineretului hitlerist, pe care naziștii o constituiau deja în Polonia. N-a durat mult pînă ce copiii au intonat din toată inima cîntece „patriotice", în care apăreau deseori și lozinci antisemite. În curte, copiii imitau adesea pasul de marș al soldaților Reich-ului și întindeau brațul la orizontală ca pentru a-l saluta pe Führer. După un an de spălare intensivă a creierului, acești băieți deveniseră cu adevărat germani. Henryk nu făcea excepție de la regulă. De acum putea să converseze în germană și nutrea dorința de a deveni soldat și de a lupta pentru Germania.

Cu ocazia unei adunări speciale, li s-a anunțat: „Vă veți bucura să aflați că veți face o călătorie lungă. Mîine dimineață o să vă suiți în trenul de Berlin. Pentru prima dată în viață o să vă vedeți patria. O să faceți cunoștință cu țara Führerului, și, cine știe, poate că o să-l vedeți și pe el.

Toți erau nespus de încîntați la auzul acestei vești. Să mergi cu trenul atît de departe! Era „șansa vieții lor" să se ducă în Germania! Ce și-ar mai putea dori cineva?

Henryk nu era chiar așa de sigur de lucrul acesta. Aceasta ar fi însemnat să părăsească Varșovia. Dacă mama lui ar fi venit să-l ia acasă, el n-ar mai fi fost acolo. A fost și mai supărat cînd a aflat că după

plecarea lor orfelinatul urma să se închidă. Cum o să-l poată ea găsi dacă era așa departe? În acea noapte n-a prea dormit. Cuvintele mamei salę îi răsunau în urechi: „Fii tare... o să mă întorc..." Acolo, în întunericul din cameră, i se părea că poate să întindă mîna ca să-i atingă fața. Aproape că-i simțea strîngerea mîinii pe brațul său. Fără nici o îndoială că o să vină să-l ia de aici. În sfîrșit, somnul l-a copleșit pe micul Henryk și a adus pace în sufletul său răscolit.

A doua zi dimineața a luat o decizie. Ceea ce trebuia să se întîmple se va întîmpla. Germania era în fața lui. El va pleca într-acolo ca bărbat, și va fi tare.

Călătoria lungă cu trenul le-a adus copiilor multă variație. Peisajul era minunat. Prăpastii adînci în care curgeau torente pitorești zburau pe lîngă fereastra compartimentului. Au trecut prin sate și orașe, în care oamenii păreau totdeauna să fie în mare grabă – și pretutindeni vedeau soldați. Uneori mărșăluiau în șiruri de-a lungul drumurilor. În fiecare gară făceau de gardă cu arma pe umăr.

Germanii și-au ținut promisiunea de a arăta acestor tineri polonezi inima celui de-al treilea Reich. Trenul alerga prin orașele principale ale Germaniei de Est. Dresda, Frankfurt pe Oder și Brandenburg defilau prin fața ferestrelor trenului înainte ca acesta s-o ia spre nord, spre destinația lui finală. În fine, trenul a intrat în gara din Berlin, încetinind tot mai mult viteza. „Toată lumea coboară!" a strigat unul dintre bărbații care îi însoțeau pe băieți. „Luați-vă toate bagajele, nu lăsați nimic în tren!"

Ce plăcut era să coboare în sfîrșit din tren și să poată respira aerul proaspăt! Ei au așteptat cam treizeci de minute pînă cînd o mașină neagră strălucitoare a ajuns în fața gării și s-a oprit. Au coborît din ea mai mulți germani în uniformă și au venit la cel însărcinat cu supravegherea copiilor. „Aliniați-i după statură", a ordonat unul dintre ofițeri.

Băieții au fost duși într-o sală mare și aliniați după mărime. Un ofițer a făcut un pas în față și s-a adresat grupei:

„Bine ați venit în patrie! Vă aduc salutări cordiale din partea Führerului. Grupa voastră va fi acum împărțită. Cei mai mari și mai puternici vor fi duși în Berlin, iar ceilalți se vor întoarce în Polonia".

Ofițerii s-au dus printre rînduri și i-au examinat pe copii. Un ofițer solid s-a oprit înaintea lui Henryk.

„Ei, tinere, ce vrei să faci cînd vei fi mare?" a întrebat ofițerul.

„Vreau să devin soldat în armata germană și să lupt pentru Germania", a răspuns Henryk. Germanul și-a aruncat capul pe spate și a rîs.

„Pentru statura ta ești foarte curajos", a zis el.

„Dar nu sunt prea mic pentru ca să lupt! O să vedeți", a răspuns băiatul pe un ton provocator.

Ofițerul i-a zîmbit. „Bine, o să lupți, dar nu acum. Ești prea mic. Întoarce-te în Polonia și bea lapte cît de mult. Apoi o să te întorci ca să fii în serviciul Reich-ului".

Celor care nu fuseseră desemnați să-și continue călătoria li s-au distribuit bilete de călătorie și rații de hrană. Curînd ședeau în trenul care se întorcea în Polonia. Pentru Henryk, aceasta era o mare dezamăgire, dar probabil faptul că era prea mic îi salvase viața.

În timpul călătoriei, Henryk a meditat mult. Ce-o să se întîmple acum cu el? El nu se mai putea întoarce la orfelinat. Dar unde să se ducă? Mai mult ca niciodată, el dorea să-și vadă familia. Asta era! Dacă părinții lui nu puteau să vină la el, se va duce el la ei. Se va întoarce în Varșovia și se va duce la casa părintească.

A durat o vreme pînă s-a orientat în oraș. Totul se schimbase. Cînd Henryk s-a apropiat de casa lui, împrejurimile familiare l-au liniștit. În sfîrșit a zărit casa. A început să alerge. În sfîrșit o să-și revadă părinții și pe Tema. Ce bine era să fie din nou acasă!

Cînd s-a îndreptat prin grădină spre casă, ușa de la intrare s-a deschis și a ieșit o femeie. Dar nu era mama lui! Această femeie purta o uniformă germană. Ea s-a oprit în fața lui. „Ce vrei?" s-a răstit ea. „Dacă cauți ceva de mîncare, aici n-o s-o găsești! Pleacă!"

Zăpăcit, băiatul de unsprezece ani a făcut stînga împrejur și a plecat. După ce a ieșit din cîmpul vizual al femeii, s-a oprit. Îl chinuiau întrebări noi. Oare ce putea să se fi întîmplat? Unde erau părinții lui? O să-i mai revadă vreodată? Cum îi va putea găsi?

În timp ce se lupta cu gîndurile, un băiat se îndrepta spre el. La început, Henryk nu i-a prea dat atenție, dar apoi și-a dat seama că era vorba de Janusz, fiul unui vecin cu care se jucase de multe ori mai înainte. Henryk l-a strigat și s-a dus repede la el. Băiatul l-a recunoscut imediat, dar pe fața lui se citea teama. El a grăbit pasul și a trecut pe lîngă Henryk fără să scoată un cuvînt. Cînd Henryk a alergat după

el, băiatul a intrat repede în casă, trîntind ușa.

Henryk bătea vehement cu pumnii în ușa pe care dispăruse fostul lui tovarăș de joacă. Trebuia pur și simplu să știe ce se întîmplase. Cineva trebuia să-i spună unde se duseseră părinții lui. În sfîrșit, ușa s-a întredeschis, și Henryk l-a recunoscut pe tatăl băiatului. Înainte de a putea zice ceva, omul a luat cuvîntul. „Pleacă de aici, te rog, pleacă repede!"

În acest moment, băiatul a izbucnit în lacrimi. „Dar de ce? Ce s-a întîmplat?"

A urmat o clipă de tăcere. Apoi ușa s-a deschis complet, și omul a ieșit. El s-a uitat cu atenție într-o parte și alta a străzii. L-a tras pe Henryk înăuntru și i-a spus: „Bine, o să-ți spun unde sunt părinții tăi, dar după aceea o să pleci. Nemții ne-au interzis să-i lăsăm pe evrei să intre în casă. A face așa ceva ar însemna moarte pentru întreaga familie. Chiar și numai faptul că-ți vorbesc mă expune unui mare pericol. Familia ta a fost dusă în ghetou. Nu mai locuiesc evrei în acest cartier. Poate că o să-i găsești în cartierul evreiesc. Zidul care înconjoară ghetoul este foarte păzit, și nu știu dacă vei reuși să intri. Acum, gata! Ieși repede pe poarta din spate, și să nu spui nimănui că ai fost aici".

Capitolul 2

Ca o pisică pe un zid

Se întunecase deja cînd Henryk a ajuns la ghetou. Tatăl lui Janusz avusese dreptate. Santinele îmbrăcate cu mantale militare grele, lungi pînă în pămînt, stăteau de pază în apropierea zidului la distanțe mici una de alta. În timp ce se gîndea cum să intre, mai multe umbre au luat-o pe strada pe care el și-o alesese ca post de observație. La început și-a cam pierdut cumpătul, dar apoi a observat că era vorba de o ceată de băieți de vîrsta lui. Cînd au ajuns în dreptul lui, s-au oprit. Unul dintre băieți l-a întrebat ce face acolo.

„Caut un mijloc să intru în ghetou", a răspuns Henryk.

„De ce vrei să intri? În spatele acestui zid nu există decît moarte și mizerie".

Henryk a răspuns: „Am un mesaj pentru cîțiva prieteni de-ai părinților mei. Dar cu atîtea santinele mi se pare imposibil să poți intra".

„Nu", a răspuns sigur pe el unul dintre băieți, „este chiar foarte ușor să intri, dacă știi pe unde. Noi intrăm mereu".

„Dar cum reușiți cu atîția soldați și polițiști?"

„Cîteodată ne cățărăm pe zid acolo unde sunt santinele mai puține. Există și soldați care nu pot să-i vadă pe evrei murind de foame. În seara asta o să intrăm din nou. Dacă ești gata să duci un sac de cartofi în spate, poți veni și tu".

În felul acesta a făcut Henryk cunoștință cu renumiții contrabandiști tineri care scoteau noaptea cartofi de pe cîmpurile învecinate și îi vindeau locuitorilor ghetoului. Acești copii au salvat sau au prelungit viața multor evrei înainte de distrugerea ghetoului. Petru, băiatul cu care făcuse cunoștință, era șeful acestei bande de tineri polonezi care luptau și ei pentru supraviețuire.

După lăsarea întunericului, băieții și-au luat sacii și au pornit spre canalul de scurgere. Ei se furișau încet pe străzi, încercînd să scape de privirile acelora care erau însărcinați să-i țină pe evrei înghesuiți într-un spațiu strîmt.

Era limpede că Petru se descurca foarte bine în canalele de scurgere. Pentru Henryk, acest început al activității de contrabandă era

neplăcut. Duhoarea era atît de puternică, încît i se părea că se sufocă. Solul era nămolos şi umed, şi picioarele i se afundau sub greutatea sacului cu cartofi în masa aceea întunecată. Primul său impuls a fost să o şteargă cît mai repede posibil. Dar dorinţa de a-şi revedea familia era mai puternică.

În cele din urmă, băieţii au ajuns la ţintă şi au ieşit din canal în cealaltă parte a zidului. S-au aşezat mai întîi pe stradă ca să tragă adînc în piept cîteva guri de aer proaspăt. Petru a dat ordin tovarăşilor lui să nu se mişte pînă la întoarcerea lui. Apoi, întorcîndu-se spre Henryk, i-a spus: „Vino cu mine, şi o să-ţi arăt un loc unde poţi petrece noaptea". El l-a dus la o nişă situată sub veranda uneia dintre clădiri. „Şi eu înnoptez aici uneori. Mîine dimineaţă poţi să-ţi cauţi prietenii. Noroc!" Cu aceste cuvinte, Petru a dispărut în întuneric.

Cînd Henrik s-a trezit în ziua următoare, soarele strălucea pe cerul albastru. Acum putea să înceapă căutarea părinţilor lui. El a ieşit pe stradă. Privelişte care i se oferea era incredibilă. Încă nu văzuse niciodată atîţia oameni înghesuiţi într-un spaţiu atît de mic. Chiar şi la acea oră matinală, strada mişuna de oameni.

Peste o jumătate de milion de evrei locuiau înghesuiţi în ghetoul din Varşovia. O sută cincizeci de mii erau refugiaţi care, ca şi părinţii lui Henryk, fuseseră obligaţi să trăiască aici. Ei căutaseră adăpost peste tot, în şcoli, în clădiri părăsite şi chiar pe străzi.

Foamea şi boala erau factorii determinanţi ai acestui ghetou. Pe Henryk l-au trecut fiorii la vederea copiilor numai piele şi os, şi în zdrenţe, care cerşeau cu mîinile întinse: „Mi-e foame. Vă rog, daţi-mi o bucată de pîine".

În apropierea clădirilor stăteau ghemuiţi bătrînii şi copiii care îşi aşteptau moartea. Unii stăteau în tăcere, pe cînd alţii îşi ridicau cu greu mîna şi cerşeau ceva. Ici şi colo se auzeau murmurîndu-se rugăciuni pentru ca Mesia să vină şi să le aducă eliberare.

Zeci de oameni dintre cei care mergeau pe stradă purtau pe feţe semnele unei boli grave. După statistici, cam o sută cincizeci de mii de locuitori ai ghetoului din Varşovia erau atinşi de tifos. Tuberculoza, dizenteria şi o mulţime de alte boli le îngreunau soarta şi aşa tragică.

Izbitoare erau şi privirile goale ale celor care nu mai putuseră să suporte realitatea şi fugiseră de ea. Asemenea oameni erau conduşi de către aparţinători plini de dragoste încolo şi încoace, sau rătăceau pe

străzi fără țintă și așteptau să fie eliberați din închisoarea lor.

Henryk stătea ca amețit de duhoarea respingătoare, de priveliște și zgomotele care năvăleau asupra lui. Deodată, el a auzit zgomotul unor roți care huruiau. S-a întors și a văzut doi bărbați care, cu o batistă ținută pe față, trăgeau un cărucior pe care se aflau niște corpuri omenești. Această echipă aduna cadavrele celor care muriseră în timpul nopții. Brațele și picioarele erau răsucite în mod ciudat, iar cu fețele inexpresive se uitau fix la cerul de toamnă. Pentru ei, călătoria anevoioasă se terminase. Alții însă vor continua să trăiască pentru ca să vadă cum mor niște oameni iubiți.

Henryk a colindat întreaga zi pe străzi, căutînd fețe cunoscute. Din cînd în cînd se oprea și se interesa de părinții lui. Unii clătinau din cap și plecau mai departe fără să spună un cuvînt. Un om s-a oprit și l-a ascultat cu răbdare pe băiatul înfricoșat. „N-am auzit niciodată de ei", a răspuns el. „Poate că au murit deja, ca atîția alții". Acest răspuns nu l-a mulțumit pe Henryk. Imposibil, își zicea el, cel puțin nu toți trei. În seara aceea s-a întors descurajat în adăpostul său, dar hotărît să-și continue cercetările pînă ce-și va fi găsit familia.

Spre amiaza zilei următoare a descoperit în sfîrșit o față cunoscută. Era Mordekai Friedmann, un evreu înstărit, care locuise la cîteva case de ei. Bătrînul era pe punctul de a dispărea după colțul unei străzi cînd l-a descoperit Henryk. Hotărît să-l ajungă din urmă înainte de a se pierde în mulțimea de oameni, băiatul a început să fugă după fostul său vecin. Omul s-a oprit cînd l-a strigat Henryk. „Domnule Friedmann, așteptați, trebuie să vorbesc cu dumneavoastră!"

Bătrînul s-a încruntat. Apoi fața i s-a luminat. „Henryk, Henryk Weichert. Este oare cu putință? Am auzit că ai ajuns într-un orfelinat. Acum, iată-te aici în ghetou. Hai să ne așezăm puțin. Trebuie să-mi povestești cum ai ajuns aici".

Băiatul și bătrînul s-au așezat pe o scară și au început să depene amintiri din trecut. Henryk i-a povestit cum trăise pînă atunci, iar bătrînul l-a ascultat cu atenție. Ce ciudat că acești doi oameni, care mai înainte se cunoscuseră doar în treacăt, erau acum sudați puternic prin legătura trecutului. Amintirea unor vremuri mai bune părea un balsam care le abătea gîndurile de la situația lor actuală. După ce băiatul a tăcut, bătrînul l-a întrebat despre părinții lui. „Ești aici cu Mendel și cu Ruth?"

„Nu", a răspuns băiatul, „sunt în căutarea lor. Ați putea să-mi spuneți unde sunt?"

„Mi-e teamă că nu", a sunat răspunsul dezamăgitor. „Au venit aici cam prin aceeași vreme cu mine, dar le-am pierdut urma".

Henryk l-a întrebat dacă știe adresa pe care i-o dăduse tatăl lui Janusz. „Da, cunosc locul, dar trebuie să știi că aici nu mai există adrese. Cei care au stat mai înainte ca familie într-o locuință mică trebuie acum s-o împartă cu alte zece familii. Este aproape imposibil să găsești pe cineva acolo. Dacă ai noroc, poți să-i întîlnești. Dacă nu, n-are rost să-i cauți. Poate că deja au murit. Henryk, înainte de a ne despărți aș vrea să-ți dau un sfat. Nu irosi prea mult timp în căutarea lor. Acum ești încă sănătos. Dacă rămîi aici în acest ghetou, o să fii curînd la fel de slab ca toți ceilalți de aici. Nu te expune morții. Fă tot ce poți ca să-ți salvezi viața. Și acum, tînărul meu prieten, la revedere. Să sperăm că următoarea noastră întîlnire va avea loc în împrejurări mai bune". El și-a pus mîna osoasă pe umărul băiatului și a plecat.

Henryk știa că sfatului bătrînului era înțelept, și totuși, trebuia mai întîi să se asigure că într-adevăr căutarea lui era zadarnică. Adresa care îi fusese dată nu l-a dus la părinții lui și nici nu i-a dat vreo informație asupra locului unde se găseau. Răspunsul era totdeauna același. „Atîția au murit, poate că și ei au murit".

După încă cîteva zile de căutare, simțea deja efectele meselor sărăcăcioase pe care le luase. Cuvintele lui Friedmann i-au revenit în minte. El nu avea voie să rămînă aici și să moară. Totuși, nu voia să renunțe nici la căutări. După ce a cîntărit temeinic argumentele pro și contra, s-a hotărît să părăsească ghetoul și să-și scoată cîțiva cartofi pentru sine. O să ducă apoi cartofii în ghetou și o să-i vîndă oamenilor. Aceasta era o activitate periculoasă, dar nu exista o altă cale. Chiar în acea noapte se va cățăra pe zid și va căuta de mîncare. Henryk a ieșit din ghetou fără probleme. El era rapid și agil – ca o pisică pe un zid.

Pe lîngă calitățile fizice necesare, un om avea nevoie pentru această activitate periculoasă de o încredere pronunțată în sine sau trebuia să fie mînat de o disperare totală. Henryk avea cîte ceva din amîndouă. El era gata să-și asume acest risc, în speranța că inteligența și agilitatea lui îl vor ajuta evite santinelele. Foamea și convingerea că

trebuia să supravieţuiască pentru a-şi revedea familia l-au îmboldit la drum.

După ce a ieşit din oraş, a ajuns curînd la un sătuc. Acolo erau destule cîmpuri cu cartofi. Henryk şi-a umplut sacul, luînd în plus alţii cu care să-şi potolească foamea. Şi-a pus pe umăr povara grea şi a plecat în căutarea unui client pentru prima sa tranzacţie. A doua zi dimineaţa a găsit foarte repede un client.

Omul respectiv era înalt şi slăbit. Mai mulţi copii erau adunaţi în jurul lui şi aruncau priviri lacome spre comoara lui Henryk. „Aşteaptă o clipă, mă duc să aduc o cutie", a spus omul. Cîteva minute mai tîrziu, el s-a întors cu o cutie. În timp ce băiatul vărsa cartofii preţioşi în ea, omul şi copiii tot mişcau cutia, astfel că mulţi cartofi au căzut pe lîngă ea. De abia ajungeau pe pămînt, că erau imediat luaţi de copii şi puşi în buzunare. Puţini şi-au atins destinaţia. Omul a ridicat cutia şi i-a evaluat greutatea: „Sunt cam patru kilograme", a spus el.

Henryk şi-a ieşit din fire de mînie. „Erau peste zece kilograme", a strigat el.

„Nu, eu o să-ţi plătesc doar patru kilograme de cartofi".

„Dar eu mi-am riscat viaţa ca să-i aduc în ghetou, şi acum încercaţi să mă furaţi".

Omul a zis sec:

„Dacă nu-ţi place, du-te să-i vinzi în altă parte".

Henryk a simţit imboldul irezistibil de a-i lovi pe aceşti oameni care îl înşelau. Dar apoi le-a privit feţele, şi mînia i s-a topit brusc. Cum putea oare să lovească aceşti oameni care erau doar piele şi os? Dînd uşor din cap, el a întins mîna. Omul i-a pus în palmă cîteva monede şi a plecat.

Astfel, cariera de contrabandist a lui Henryk se terminase înainte de a fi început cu adevărat. Această primă întîlnire îi stricase toată bucuria. El va aştepta pînă la căderea întunericului pentru a trece zidul.

Cum era încă ziuă, băiatul a pornit în căutarea locului potrivit pentru fugă. Zidul avea cam 2,20 m în înălţime şi de aceea era indicat să caute un loc unde solul să fie relativ moale. Henryk a găsit locul potrivit şi s-a retras pentru a aştepta noaptea.

Spre sfîrşitul după-amiezii a început să cadă o ploaie rece. În cursul serii s-a transformat într-o ploaie torenţială. Ajuns sus pe zid, el

s-a oprit o clipă ca să scruteze întunericul impenetrabil de sub el. El a tras cu urechea cîteva secunde – nimic nu mișca. Apoi s-a lăsat să alunece pe sol de cealaltă parte a zidului. Spre marele lui regret, aterizase exact între două santinele care stăteau lipite de zid, adăpostindu-se de ploaie. Apariția lui bruscă i-a speriat, și pe moment au fost incapabili să facă vreo mișcare. Henryk a reacționat repede și a luat-o la fugă. Cînd santinelele și-au venit în fire din sperietură, au început să strige: „Stai, oprește!" Ei au pus arma la ochi și au tras. Gloanțele țiuiau pe lîngă Henryk. El a ajuns în cele din urmă la una dintre clădirile distruse de bombe și s-a cățărat înăuntru. A căutat adăpost în spatele unei grămezi de moloz. Stătea acolo în praf tremurînd și trăgînd cu urechea la zgomote. Soldații au scotocit casele distruse din cauza proiectilelor. După cîtva timp, cei doi bărbați au abandonat căutările și s-au întors la posturile lor. După plecarea lor, Henryk s-a ridicat și a fugit mai departe. Cînd s-a crezut în siguranță, și-a căutat un adăpost unde să aștepte oprirea ploii.

Ce să facă acum? Era ud, îi era frig și foame. Trebuia să găsească ceva de mîncare. După aceea, va căuta un adăpost permanent. Ploaia se oprise cînd Henryk a ajuns pe una dintre străzile luminate ale Varșoviei. Mai erau pe stradă cumpărători care așteptaseră oprirea ploii. Proprietarul magazinului îl ținea bănuitor sub observație pe băiatul flămînd care se oprise înaintea magazinului. Pe trotuar, coșulețe cu mere mari și roșii stăteau lîngă lădițe cu alte fructe și legume.

Planul lui Henryk era făcut. Banii luați de pe cartofi nu-i erau de nici un folos aici. Era un mărunțiș care avea valoare doar în ghetou. A plăti aici cu acești bani i-ar fi trădat identitatea. De aceea, el a luat o hotărîre disperată. Va aștepta pînă ce proprietarul va fi ocupat cu un client, apoi va fura ceva și va lua-o la fugă cît de repede putea. Henryk s-a îndreptat încet către vitrina următorului magazin, de parcă ar fi privit marfa expusă în vitrină. În acel moment, o doamnă a intrat în magazin și a cerut cireșe. Proprietarul s-a întors cu spatele ca să i le cîntărească. Aceasta era ocazia. Henryk a înșfăcat un coș cu mere și a luat-o la fugă pe stradă. Proprietarul magazinului a început să-l urmărească, strigînd din toate puterile: „Opriți hoțul! Opriți hoțul!"

Oamenii de pe stradă au văzut ce se întîmplase. Dar în loc să-l oprească pe băiat, s-au dat la o parte și l-au lăsat să treacă. Ei nu aveau

nici un chef să smulgă de la un biet copil înfometat mîncarea furată. Proprietarul a renunțat curînd la urmărire. Henryk a cotit-o pe o străduță întunecată și s-a ascuns într-o clădire distrusă de bombe. Aici era relativ cald. Cel puțin aici putea să-și petreacă noaptea.

Băiatul ședea singur-singurel în întuneric și mînca merele. Ei bine, se gîndea el, sunt sigur că voi trăi pînă mîine.

Cînd băiatul, a cărui mamă îi spusese că de acum este bărbat, s-a trezit a doua zi dimineața, a făcut o descoperire înfiorătoare. În mijlocul molozului zăceau schelete de oameni care fuseseră uciși în timpul bombardării Varșoviei de către germani în 1939. Henryk își petrecuse noaptea în tovărășia morților. Cînd copilul îngrozit a luat-o la fugă din clădire, era ca și cum această fugă ar fi avut un caracter simbolic: În timpul următorilor ani, băiatul avea să tot fugă de prezența morții.

Săptămînile următoare, Henryk s-a ținut la suprafață lucrînd ca hamal în gară. Ca și activitatea de contrabandist, nici aceasta nu s-a dovedit mai rentabilă. El și alți băieți de vîrsta lui erau tot timpul izgoniți din gară de poliție și de hamalii adulți. În cele din urmă, săturat de a se mai lăsa călcat în picioare și amenințat, s-a hotărît să părăsească orașul.

Fără să știe ceva sigur în privința viitorului, el a plecat din oraș.

Capitolul 3

Fermierul Führerului

Cîmpurile din jurul Varşoviei erau presărate cu mici ferme. Doar puţine vite păşteau pe păşuni, dînd impresia unei atmosfere paşnice şi rustice. Soarele strălucitor de iarnă încălzea drumurile îngheţate. Picioarele lui Henryk se afundau adînc în noroi. În linii mari, era bine că scăpase de oraş. Aerul era proaspăt şi rece, întîlneai puţini oameni pe drum, şi încă şi mai puţini soldaţi. În timp ce se îndepărta tot mai mult de oraş, îşi vedea situaţia cu alţi ochi. Poate că acum va reuşi să uite cîteva din încercările pe care le trăise.

Şi totuşi, înainte ca ziua să se sfîrşească, vechile lui probleme erau din nou prezente: avea nevoie de adăpost şi de hrană. „Aceasta, se gîndea el, n-o să fie chiar aşa de greu de rezolvat aici la ţară. O să încerc să lucrez la una din ferme. Deoarece atîţia tineri sunt plecaţi la război, cu siguranţă că vor avea nevoie de mine".

Înainte de a bate la prima uşă, Henryk a aruncat o privire critică asupra aspectului său exterior. Înfăţişarea lui nu făcea o impresie prea bună. Hainele lui erau murdare şi mototolite. Trecuseră zile de cînd făcuse ultima dată baie. Nici statura lui nu era deosebit de impresionantă. El fusese totdeauna mai mic decît alţi băieţi de vîrsta lui. Chiar şi încălţările cu talpă groasă, care păreau prea mari, nu-l ajutau să pară mai înalt. În timpul săptămînilor trecute, el pierduse mult din greutate. Din fericire, hainele lui de iarnă compensau slăbirea.

După ce şi-a băgat cu grijă cămaşa în pantaloni, a verificat dacă ea era bine încheiată la nasturi. Şi-a trecut apoi mîna prin părul blond. El s-a oprit lîngă un pîrîu şi şi-a spălat faţa cu apă rece. Acum putea să se prezinte.

Fermierul nu arăta prea prietenos. „Ce pot face pentru tine?" a întrebat el.

„Caut de lucru", a răspuns băiatul plin de speranţă.

„Eşti doar un copil", a replicat omul. „N-o să poţi îndeplini sarcinile dificile de la fermă".

„Ba da, pot", a răspuns Henryk. „Este adevărat că sunt mic, dar voi face orice treabă pe care mi-o veţi da. O să vedeţi, sunt un lucrător bun".

Omul părea să devină mai prietenos. „De unde vii?" s-a informat el.

„Vin din Varşovia, dar acum acolo nu mai este de mîncare pentru mine".

„Ai acte de identitate?" a întrebat fermierul.

„Nu, domnule".

„Eşti evreu?"

„Nu, domnule, nu sunt evreu".

Omul s-a gîndit o vreme. Apoi a clătinat încet din cap. „Nu, nu", a spus el, „riscul este prea mare. Nu pot să mi-l asum. Nu am loc pentru tine aici".

În timp ce băiatul descurajat părăsea curtea, murmura: „De ce este atît de groaznic să fii evreu? Mama avea dreptate, nimeni nu trebuie să afle cine sunt eu cu adevărat".

În acea perioadă, polonezilor le era teamă în permanenţă de viaţa lor. Să adăposteşti un evreu sau să fii văzut în tovărăşia lui putea să însemne moarte. Cei care colaborau cu naziştii şi denunţau un evreu primeau o recompensă – vodkă sau o raţie superioară de hrană. Mulţi dintre cei care hoinăreau prin ţară erau hoţi notorii sau, şi mai rău, informatori care îşi denunţau concetăţenii pentru cea mai mică încălcare a regulilor Reich-ului. Lucrul acesta a dus desigur la sporirea fricii. Ca urmare, polonezii erau foarte suspicioşi faţă de străini. Nici copiii nu făceau excepţie.

Henryk avea un avantaj faţă de majoritatea compatrioţilor săi evrei. Trăsăturile feţei, ochii albaştri şi părul de culoarea paielor erau complet netipice pentru un evreu. În plus, în timpul petrecut în orfelinat îşi pierduse dialectul evreiesc. Toate acestea l-au ajutat să supravieţuiască.

Peste tot a primit totuşi acelaşi răspuns: „Prea mic – fără acte – îmi pare rău, nu putem să-ţi dăm de lucru".

În scurtă vreme, stomacul său gol a atras atenţia asupra lui. Trebuia să caute ceva de mîncare. Aici la ţară era cu mult mai uşor să găsească ceva de mîncare. De fapt, cîmpurile unde găsise cîndva cartofi din belşug erau acum culese şi îngheţate, aşa că era exclusă şi această posibilitate. Trecînd aproape de o fermă, a văzut un ţăran dînd porcilor cartofi şi coji de cartofi în troacă. Henryk a aşteptat pînă ce omul a intrat în casă şi apoi şi-a luat şi el partea.

Şi în grajduri era multă hrană pentru nişte înfometaţi ca el. După ce s-a hrănit cîteva zile în felul acesta, i-a revenit culoarea în obraji şi puterea în muşchi.

O altă problemă era înnoptarea. Dar pădurile dese ofereau aici o soluţie. Se găsea totdeauna o adîncitură sub un trunchi de copac prăbuşit în care putea să se strecoare. Pe pămînt, stratul gros de frunze erau ca o pătură groasă care-l protejau de frigul lunilor de iarnă dacă se acoperea cu ele.

În cele din urmă, a ajuns la uşa unei ferme bogate, după cît se părea, şi foarte mare, după cum avea Henryk să afle, pentru că din ea făceau parte mai multe ferme mici confiscate de la posesorii lor polonezi. Aceşti ţărani fuseseră izgoniţi de pe pămîntul lor, şi gospodăriile lor fuseseră date unor nazişti loiali care le administrau în folosul Patriei. Judecînd după numărul de vite care se aflau pe cîmp, aici era destul de lucru. O fată palidă a deschis uşa la bătutul lui şi s-a retras imediat pentru a-l aduce pe tatăl ei.

Cînd omul a apărut în prag, Henryk s-a uitat uimit la el. Timp de o clipă a crezut că se află faţă în faţă cu Führerul în persoană. Ţăranul purta o mustaţă pătrată. Părul era negru ca smoala şi cu o cărare în partea dreaptă, exact cum purta Hitler. Era un om foarte voinic, şi după cît se părea foarte puternic şi plin de energie. Henryk a remarcat că, atunci cînd vorbea, avea un mod ciudat de a se trage de mustaţă.

„Aveţi de lucru pentru mine?" a întrebat Henryk.

Omul s-a uitat cu atenţie la băiat. „Da, e mult de lucru, dar tu eşti cam mic", a răspuns el.

„Vă rog, daţi-mi măcar o şansă. O să vă arăt că sunt un lucrător bun", l-a implorat băiatul.

„Ei bine, cred că eşti destul de mare ca să paşti vitele şi să aduci apă", a spus el. „Cît vrei să-ţi dau pentru asta?"

Henryk a răspuns bucuros: „Daţi-mi de mîncare şi un loc de dormit. Dacă o să vedeţi că sunt un lucrător bun, atunci puteţi să mă şi plătiţi cu ceva".

„De acord, poţi să lucrezi pentru mine. Dar aş vrea mai întîi să arunc o privire asupra actelor tale".

Băiatul şi-a pierdut speranţele. „Nu le mai am, le-am pierdut".

Faţa omului s-a înăsprit. „Eşti evreu?"

„Nu".

„Precis nu mă minți?"

„Nu, eu sunt polonez".

„Bine, atunci n-o să ne neliniștim noi din cauza actelor. O să am grijă ca să primești altele".

Băiatul a aflat curînd că noul său patron nu-și prea făcea griji în privința lipsei actelor lui de identitate. Cum îl arăta și înfățișarea, acest om era un nazist fanatic și avea o mare influență în regiune. Aceasta i-a dat posibilitatea să obțină actele necesare băiatului. Nu s-au pus întrebări. Omul avea nevoie disperată de mînă de lucru. Cei șase fii ai lui erau soldați în armata de pe frontul răsăritean. Numai fiica sa plăpîndă rămăsese acasă.

Henryk se simțea cu mult mai bine. Cel puțin avea de lucru și o masă unde putea mînca – chiar dacă nu i se dădea voie să ia masa împreună cu familia. El mînca singur la o măsuță de lîngă ușa bucătăriei. Dar acest lucru nu conta pentru băiatul înfometat. Important era că avea ce să mănînce.

Condițiile de cazare erau spartane. A primit permisiunea să doarmă în grajd. Acesta era murdar, dar cel puțin în el era cald. După tot ceea ce îndurase, grajdul îi părea un hotel de lux.

Însărcinarea lui consta în păzirea celor patruzeci de vaci ale neamțului. Pe lîngă faptul că dădea nutreț vacilor și le mulgea, trebuia să apere interesele patronului său. Mulți oameni înfometați umblau de colo-colo, și mult prea ușor puteau fi ispitiți să înjunghie o vacă sau s-o mulgă.

Munca lui Henryk avea în plus avantajul că el putea bea lapte cît de mult dorea. La masă nu i se dădea decît lapte smîntînit, în schimb își lua în grajd porția de lapte.

Munca lui îi dădea și ocazia de a intra în contact cu polonezi de la fermele vecine. În ciuda tuturor greutăților din trecut, Henryk rămăsese un băiat foarte deschis, mereu în căutarea cuiva cu care să discute, și înainte de toate cu oameni care îl puteau învăța ceva. De fapt, trebuise să învețe să fie vigilent, să înșele și să-i păcălească pe oameni. Totuși, își păstrase o înflăcărare sinceră care plăcea oamenilor.

Neamțul nu știa că tînărul lui lucrător îi înțelegea limba maternă, și Henryk era foarte atent ca să nu se trădeze în această privință. Ca urmare, fermierul vorbea cu el numai în poloneză. Dar, în familie se vorbea numai în germană. Băiatul a aflat astfel multe lucruri despre

activitățile omului. Fermierul nutrea o ură profundă față de polonezi. Pentru el, ca și pentru toți național-socialiștii, polonezii erau oameni inferiori, care meritau să fie șterși de pe suprafața pămîntului. El era un om foarte crud și care nu se gîndea decît la avantajele lui. Henryk urma să simtă pe pielea lui în mai multe dăți lucrul acesta.

Odată cu sosirea verii, locuința băiatului a fost invadată de o nouă generație de ființe: păduchii. N-a durat mult pînă ce corpul îi era atît de infestat de aceste creaturi minuscule, încît pielea capului era plină de răni sîngerînde. Cînd l-a rugat pe fermier să-i dea niște bani ca să se ducă la frizer și să se tundă, omul a explodat. „Porc de polonez!" a urlat el. „Cum îndrăznești să-mi ceri bani? Dispari înainte de a-ți da ceva mai rău decît rănile tale de pe cap!"

Băiatul n-a răspuns nimic. În cursul lunilor învățase să-și țină gura în prezența patronului său capricios. Din fericire, știa unde putea găsi ajutor. Una dintre familiile poloneze cu care Henryk întreținea relații i-a oferit imediat ajutor. În timp ce soțul tăia părul băiatului, stăpîna casei a pus apă la încălzit ca să facă o baie – lux pe care nazistul nu i-l acordase. În timp ce era în cada de baie și se freca cu o perie aspră, bărbatul i-a ars hainele și i-a adus altele noi. Ce plăcut era să se descotorosească de aceste insecte gîdilitoare și pișcătoare care îl priveau ca pe proprietatea lor.

Henryk a petrecut clipe frumoase în mijlocul acestei familii. El a încercat să-și arate recunoștința pentru atîta amabilitate. Polonezilor nu li se permitea să asculte la radio, și ei primeau numai ziare tipărite în Germania, pe care nu le puteau citi decît foarte puțini dintre ei. Oamenii se plîngeau, pentru că nu știau ce se întîmpla în jurul lor. Henryk le-a destăinuit că știe să citească în germană, și el le citea cu voce tare conținutul ziarelor germane procurate din sat.

Henryk a încheiat prietenie și cu poștașul. La început schimbau doar cîte un zîmbet atunci cînd poștașul trecea pe stradă cu scrisorile lui. Totuși, în cursul lunilor, ele s-au transformat în discuții lungi. Acest om era un izvor de informații prețioase. El știa totul despre personalitățile locale și despre chestiunile naționale. Henryk a aflat de la el foarte multe lucruri interesante, care nu se găseau în relatările cenzurate cu grijă de germani la care aveau acces polonezii. El era fascinat mai ales de informațiile privitoare la starea războiului. Era evi-

dent că Henryk cîştigase simpatia poştaşului, care avea şi el copii.

Situaţia acestui om era foarte dificilă. Henryk a aflat că poliţia îl pusese sub observaţie deoarece îl bănuia angajat în activităţi dubioase. Ca urmare, salariul lui rămăsese foarte mic. De abia putea să-şi hrănească familia. Pîinea neagră de proastă calitate care era dată oamenilor era aproape necomestibilă. Laptele era subţiat cu apă, şi pentru că iarna bătea la uşă, mai erau foarte puţine leguume proaspete. Prietenul băiatului era într-adevăr un om în stare să accepte o mînă întinsă. Henryk s-a hotărît să înceapă o acţiune de ajutorare.

După cîteva zile, el i-a dat plin de bucurie poştaşului cîteva ouă şi două sticle cu lapte.

„Dar, prietene", a protestat poştaşul, „n-am cu ce să plătesc, şi pe lîngă asta te expui unui mare pericol".

„Nu", a zis Henryk, „nu poate fi ceva greşit să furi de la un hoţ. Nemţii le-au luat fermierilor polonezi pămîntul, apoi le-au luat vacile şi găinile. Toate acesteau nu le aparţin cîtuşi de puţin; dumneavoastră şi mie ne aparţin la fel de mult ca germanilor. În plus, n-o să simtă lipsa puţinului pe care vi-l aduc".

Băiatul nu aştepta nimic în schimbul a ceea ce adusese acestei familii. Totuşi, într-o zi, poştaşul i-a dăruit o pereche de pantofi purtaţi, dar care mai erau încă buni. În timpul unei alte vizite, i-a strecurat o monedă în mînă. Pe scurt, s-a pus în mişcare un troc, un schimb în natură. Înainte ca prietenul său să vină cu corespondenţa, Henryk se ducea în grabă pînă la un copac cu o scorbură asupra căruia conveniseră, ca să pună în scorbură ceea ce reuşise să dosească. După plecarea poştaşului, el se întorcea acolo ca să ia ceea ce-i lăsase poştaşul. Totdeauna era o aventură captivantă pentru băiat, şi cea mai mare bucurie a lui.

Totul a luat brusc sfîrşit cînd poştaşul, cu o expresie posomorîtă pe faţă, a ajuns într-o după-amiază la casa fermierului. Henryk tocmai băga vacile în grajd ca să le mulgă. Cînd poştaşul a prins privirea băiatului, a clătinat din cap şi a arătat cu şase degete înspre pămînt. Mesajul era clar: toţi cei şase fii ai fermierului fuseseră ucişi în Rusia pe frontul estic. Această veste îi venea nazistului doar la cîteva zile după ce aflase de moartea celor doi fraţi ai lui pe acelaşi front. Un lucru era sigur: Henryk urma să aibă necazuri serioase.

Capitolul 4

Porcul va muri

Vestea morții fiilor săi l-a făcut pe fermier aproape să-și piardă mințile. Henryk îl văzuse în alte ocazii cum lovea ca turbat animalele pentru că nu făceau ce voia el, dar încă niciodată nu reacționase ca acum. Trecînd prin fața casei, a putut să vadă pe fereastră cum umbla fermierul încolo și încoace prin camera lui ca un leu în cușcă și înjura cu voce tare. Adeptul devotat al Führerului își pierduse complet controlul asupra lui.

Henryk se temea să intre în casă pentru cina din seara aceea, dar pe de altă parte știa că cea mai mică întîrziere din partea lui ar fi făcut ca mînia omului să se îndrepte asupra lui. De aceea, băiatul a intrat în casă ca totdeauna și s-a așezat la masa din bucătărie. Familia lua cina în camera alăturată. Fermierul nu s-a atins de mîncare, și în schimb îi înjura pe ruși și pe aliații lor care se opuneau campaniei lui Hitler. Soția sa i-a zis o dată sau de două ori să se liniștească și să mănînce, dar și ea se ferea să spună prea mult. El a continuat să-și manifeste furia, și în final a zis ceva care l-a făcut pe Henryk să se înfioare.

„Porcii de ruși i-au omorît pe frații mei și pe fiii mei", a zis supărat fermierul. „Tot ce mi-a rămas este un porc de polonez. De ce să-i fie viața ușoară cînd fiii mei zac morți în zăpadă? Încă din seara asta o să rezolv eu lucrurile. Porcul ăsta de polonez o să afle cum este să mori – căci o să-l omor!"

Soția sa a răspuns acestei izbucniri irațională: „Fă ce vrei, eu nu am nimic de zis".

După aceea, omul s-a mai calmat puțin.

Prima reacție a băiatului a fost să fugă imediat. Dar apoi s-a gîndit la situația lui. În nici un caz nu avea voie să trădeze faptul că înțelesese cuvintele fermierului. Trebuia să se comporte ca și cum n-ar ști nimic. După ce a terminat de mîncat, s-a sculat și s-a dus la ușa sufrageriei. Cît de normal posibil, Henryk a zis: „Acum mă duc să mă culc, noapte bună".

„Da, somn ușor", a spus omul care avea intenția să-l omoare. „Ai muncit din greu. Mîine o să-ți dau o zi liberă". Vocea lui suna aproape prietenos.

„Mulțumesc mult", a răspuns băiatul. El nu avea deloc intenția să rămînă acolo ca să vadă ce fel de libertate avea în vedere patronul lui.

Afară începuse din nou să ningă. A ieșit afară din casă și s-a dus în grajd. Trebuia acum să acționeze repede. Conștient că va trebui să înfrunte frigul, s-a îmbrăcat cît de bine a putut. Henryk a pus într-un sac de drum cîteva din lucrurile primite de la poștaș. Toate celelalte trebuiau să rămînă pe loc. A pus în sac și cîteva coji de pîine luate de la bucătărie. S-a uitat cu atenție spre casă printr-o crăpătură. Deoarece totul era liniștit, s-a furișat pe ușă afară. În fața grajdului se găsea o construcție mică în care familia își ținea proviziile de carne afumată. El a pus în sac cîteva bucăți de carne. Înainte de a-și lua rămas-bun de la locul care îi fusese cămin timp de un an, el a înșfăcat și doi pui de pe stinghiile lor din coteț. Acum era gata pentru fuga spre libertate.

Sub picioarele lui, drumul era complet înghețat. Zăpada proaspăt căzută îi scîrțiia sub picioare. Acest zgomot îl imboldea la mers. În timpul nopții, el a trecut prin mai multe sate, dar voia să pună cît mai mare distanță între el și eventualul său urmăritor. El știa că acest om era foarte cunoscut în regiune. Nu putea risca să facă o pauză cît timp mai era pericolul de a fi prins. De cîte ori era ispitit să se odihnească puțin, îi reveneau în memorie cuvintele amenințătoare: „Porcul de polonez o să moară încă din seara asta!" Acestea îl făceau să-și continue drumul. Dacă se oprea din alergat și mergea mai ușor, îl pătrundea frigul prin haine, așa că a început din nou să alerge.

Cînd s-au ivit zorile, oboseala și frigul l-au obligat să facă un popas într-un sat. A fost respins în mai multe case, pînă ce o femeie i-a dat în sfîrșit niște apă caldă și un prosop cu care să se șteargă. Dar nici ea n-a vrut să-l lase să se odihnească puțin, Era silit să găsească un alt loc de adăpost.

Înainte de amiază, o femeie i-a pus întrebarea inevitabilă: „Ești evreu?"

De data aceasta, Henryk era pregătit să răspundă.

„Sunt polonez", a răspuns el. El a scos din buzunar actul de identitate procurat de fermier.

„Bine, poți să intri și să te odihnești puțin, dar după aceea trebuie să pleci". Cuvintele acestei femei răsunau ca o muzică plăcută în urechile băiatului. Ea i-a dat să mănînce, dar mai întîi trebuia să-și scoată hainele îmbibate de apa produsă prin topirea zăpezii. Ea i-a adus alte

haine care rămăseseră prea mici pentru copiii ei.

După ce s-a încălzit puțin, s-a așezat la masă, și femeia l-a servit cu mîncare caldă și cu un ceai fierbinte. Mîncarea a dat forțe proaspete băiatului epuizat. Ceaiul fierbinte i-a încălzit tot corpul, și mai ales degetele rebegite de frig de la mîini și de la picioare. Cînd a terminat de mîncat, Henryk s-a dus la ușă unde-și lăsase sacul. El a băgat mîna în sac, a scos puii și i-a întins triumfător gazdei lui. Ea l-a privit bănuitoare. „Precis că aceste găini nu sunt ale tale", a spus ea răstit. „De unde le-ai furat?"

După tonul vocii, Henryk și-a dat seama că dacă nu va găsi o explicație plauzibilă, ea îl va da afară fără întîrziere. El s-a hotărît să-i spună adevărul și i-a povestit despre zilele petrecute la fermierul nazist și despre evenimentele care îi provocaseră fuga precipitată. Femeia nu și-a putut reține un zîmbet. În cele din urmă l-a întrerupt: „Bine, e corect să furi ceva de la un neamț sau de la un evreu. O să iau puii".

Apoi i-a făcut patul într-o cameră și i-a spus că poate să rămînă pînă a doua zi dimineață. Trecuseră luni de zile de cînd Henryk nu mai dormise într-un pat adevărat. Mai întîi a avut un sentiment ciudat că sub el era un cearșaf, fără insecte și paie care să-l înțepe. A tras pătura pînă la bărbie și și-a întins picioarele epuizate. Ce bine era să fie din nou într-o casă adevărată!

A doua zi dimineață, Henryk a plecat înviorat și cu un nou curaj. Era limpede că trebuia să mărească distanța între el și fostul lui stăpîn. Drumul lui ducea înapoi la Varșovia. Nimic nu se schimbase. După ce a aruncat o privire rapidă către ghetou, fără să intre acolo, se îndreptă către alte locuri. În restul iernii a dus o viață de vagabond prin satele de la sud-est de Varșovia.

La începutul primăverii lui 1943, Henryk a împlinit 13 ani. El se descurca bine pe stradă și învățase arta de a supraviețui. După lunile geroase de iarnă, vremea blîndă de afară îi dădea un sentiment plăcut. Cînd fructele și legumele proaspete au început să apară pe cîmp, el a avut sentimentul că renaște.

Într-o zi, pe cînd mergea pe un drum ce ducea în orașul industrial Lodz, i s-a alăturat un băiat de cel mult 12 ani. Henryk întîlnise în timpul călătoriilor lui un mare număr de asemenea băieți rătăcitori, dar vederea acestui copil l-a speriat. Dacă cineva ar fi scris „evreu" pe

fruntea lui cu cerneală rezistentă la apă, identitatea lui n-ar fi fost mai evidentă. Trăsăturile feței și întreaga lui înfățișare erau atît de tipic evreiești, încît cu greu putea exista ceva care să le depășească. Henryk nu-și putea explica cum de nu fusese încă arestat.

„Unde mergi?" a întrebat băiatul cu precauție.

„Nu știu", a răspuns Henryk, „merg pur și simplu. Dar tu, unde te duci?"

„Nici eu nu știu", a spus el, „am fugit din ghetou".

Cum se apropiau de un pîlc de copaci, Henryk i-a propus să poposească pentru a discuta cu el. Era foarte conștient de pericolul în care se găseau dacă ar fi continuat să meargă mai departe la drum în plină zi. Era limpede că acest băiat avea o nevoie urgentă de cîteva sfaturi asupra modului de a rămîne în viață. Henryk i-a ascultat povestea vieții. El se numea Saul Blum și locuise în Lodz cu familia lui. Viața în ghetoul din Lodz fusese pentru el la fel de insuportabilă ca și cea care o cunoscuse Henryk în ghetoul din Varșovia. De aceea, el și cîțiva băieți se hotărîseră să evadeze și să fugă la Varșovia – în speranța că situația va fi mai bună acolo. Porniseră la drum împreună. Merseseră numai noaptea și reușiseră să ajungă fără probleme în ghetoul din Varșovia. Saul avea să afle în curînd că nici acolo nu era mai bine. El putea să decidă doar locul în care să moară de foame. Astfel, el și-a părăsit tovarășii și a pornit-o singur la drum. O luase în direcția Lodz fără să știe exact unde mergea. Bucuros că găsise în sfîrșit o ureche compătimitoare căreia să-i verse oful inimii, băiatul a vorbit neîntrerupt. Adesea i se umpleau ochii de lacrimi cînd descria condițiile în care fuseseră obligați să trăiască și umilințele suferite din partea naziștilor și a polonezilor antisemiți. În timp ce Saul povestea, Henryk se gîndea la propriile lui experiențe și aproape că plîngea. Acest băiat trăise aproape aceleași experiențe ca și el. Malnutriția îi urîțise trăsăturile, făcînd ca ochii întunecați să pară mult prea mari pentru fața sa. Hainele îi erau zdrențuite, și el era cu nervii la pămînt. Băiatul își pierduse orice voință de a trăi, ceea ce explica de ce uitase de orice prudență și se expusese unui pericol așa de mare.

Henryk și-a pus brațul în jurul umerilor slăbiți ai lui Saul. „Înțeleg prin ce-ai trecut. Dar acum trebuie să găsim o cale ca să rămîi în viață pînă la sfîrșitul războiului", a spus el pentru a-l liniști.

„Să nu spui că poți să mă înțelegi. Polonezii nu sunt închiși în ghe-

tou şi lăsaţi acolo să moară de foame. Nici nu-ţi poţi imagina ce groaznic este acolo", a răspuns revoltat băiatul.

„Dar eu nu sunt polonez", i-a mărturisit Henryk. „Sunt evreu ca şi tine. Părinţii şi sora mea au fost duşi în ghetoul din Varşovia. Şi eu am fost acolo. Ştiu cu adevărat despre ceea ce vorbeşti".

„Eşti evreu? Imposibil. Să întîlneşti aici un alt evreu trebuie să fie o minune". Acum el plîngea în hohote.

Henryk l-a lăsat să plîngă şi a început să se gîndească. Pentru prima dată de cînd plecase el din casa părintească îi povestise cuiva că era evreu. Nici măcar nu şovăise. De la început simţise o înrudire sufletească cu băiatul acela, precum şi o responsabilitate faţă de el. De asemenea, simţea că acum are pe cineva pentru care să trăiască. Henryk va face tot ce-i va sta în putere ca băiatul să rămînă în viaţă.

Mai întîi, l-a îndemnat să fie prevăzător: „Dacă rămîi lîngă mine şi faci ce-ţi spun, o să meargă totul bine. Dar n-ai absolut deloc voie să te arăţi în plină zi. Sunt destui nemţi aici care să te străpungă bucuros cu baioneta sau să te folosească drept ţintă. Poate că pentru unii polonezi nu valorezi mai mult decît o sticlă de vodkă, şi ei o să te trădeze ca să capete una".

Băiatul asculta în tăcere. Ochii începeau să-i strălucească plini de speranţă. Henryk a continuat: „Pentru moment o să rămîi unde eşti, în timp ce eu mă duc să caut ceva de mîncare şi un loc unde să petrecem noaptea". După aceea, el s-a sculat şi a pornit-o la drum către un grup de case ţărăneşti din apropiere ca să caute un adăpost şi ceva comestibil. Primul fermier pe care l-a întrebat i-a răspuns prietenos: „Bineînţeles că poţi să dormi în hambarul meu. Am fîn destul, şi poţi să-ţi faci un pat moale. Aşteaptă aici la uşă, mă duc să-ţi aduc ceva de mîncare". Omul s-a întors cu pîine, lapte şi cîţiva cartofi. Henryk i-a mulţumit şi a dus alimentele în hambar. Va fi o surpriză plăcută pentru Saul cînd îl va aduce încoace.

Henryk se uita uimit la tovarăşul său cum înfuleca mîncarea. Era greu de crezut că un băiat de statura lui putea să mănînce atît de mult. După ce Saul s-a săturat, Henryk i-a spus ce planuri avea pentru viitor. „Pe viitor o să mergem numai noaptea, ca să nu te vadă nimeni. O să fac rost de mîncare şi de adăpost pentru amîndoi. Tu nu ai altceva de făcut decît să nu te arăţi prin preajmă".

Planul a funcţionat perfect. Saul rămînea în pădure, în timp ce

prietenul său căuta hrana. Un mare număr de pomi fructiferi şi legume proaspete şterpelite la lăsarea nopţii au acoperit din belşug nevoile lor imediate. N-a durat mult timp pînă ce băiatul care fusese numai piele şi oase a început să se îngraşe. A început să-i revină şi voia bună. Tovărăşia s-a dovedit benefică pentru amîndoi. Pentru Henryk era bine să aibă în sfîrşit pe cineva cu care să vorbească deschis. Au petrecut multe ore în conversaţii plăcute, împărtăşindu-şi grijile şi nevoile, şi au meditat împreună la problemele pe care şi le puneau.

După cîteva săptămîni de hoinărit încoace şi încolo, Saul a început să manifeste primul semn de depresiune nervoasă. Henryk a încercat să-i ridice moralul, dar băiatului îi mergea tot mai rău. În cele din urmă, Henryk a decis că era timpul să vorbească deschis despre problema lui Saul. „Vreau să mă reîntorc în ghetoul din Lodz şi să-mi regăsesc părinţii", a răspuns Saul la întrebarea lui Henryk.

„Este imposibil să te reîntorci acolo", a obiectat prietenul său. „Este mult prea periculos. Peste tot în Lodz sunt soldaţi germani. O să te ucidă. Te rog să nu faci asta!"

„Dar părinţii mei locuiesc într-o casă chiar lîngă zid. Poate că o să reuşesc să mă furişez noaptea pînă acolo şi să-i văd. Poate că reuşesc să le atrag atenţia şi să vorbesc cu ei".

„Ascultă-mă", a reluat Henryk cu seriozitate, „nu putem acţiona atît de nesăbuit. Cînd am părăsit ghetoul, ştiam că va trebui să-mi iau viaţa în propriile mele mîini. Dacă părinţii mei sunt morţi, nu pot să-i ajut dacă mor şi eu. Nimeni nu te poate ajuta. Viaţa îţi este în mîinile tale, şi tu trebuie s-o salvezi. Şi chiar dacă reuşeşti să intri în ghetou, ce te aşteaptă acolo? O moarte rapidă în mîinile nemţilor este mai bună decît o moarte lentă de foame. Dacă vrei să mori, du-te la un neamţ şi spune-i: ‚Uite, eu sunt evreu, împuşcă-mă!'" Această vorbire pasionată s-a lovit de nişte urechi surde. Saul luase deja o hotărîre. Era în zadar să-l facă să şi-o schimbe. Henryk a renunţat.

„Dacă trebuie să te duci, te voi însoţi pînă la marginea oraşului. Apoi o să rămîi singur".

Călătoria pînă la Lodz s-a desfăşurat fără probleme pînă cînd au ajuns într-un sat aproape de oraş.

„O să mă opresc aici", i-a spus Saul lui Henryk. „Înainte de a fi duşi în ghetou, rudele mele au locuit aici. Am fost deseori aici şi cunosc bine acest loc. Chiar acolo e o piaţă, şi proprietarul ei îşi ţine ba-

Capitolul 5

Numai o zi de muncă

Henryk s-a întors la clădirea lui ca un iepure hăituit. El era atras irezistibil spre Varşovia de speranţa că-şi va putea revedea părinţii. Experienţa lui cu Saul trezise în el dorinţa de a da de urma familiei sale. La revenirea sa în Varşovia la începutul lunii mai a anului 1943 a asistat ca martor la distrugerea ghetoului. Străzi întregi de case au fost arse sistematic.

La mijlocul lui iulie 1942, Heinrich Himmler, însărcinat de Hitler să aplice „soluţia finală", a înţeles limpede că evreii aceia încăpăţînaţi nu vor muri destul de repede de foame în ghetou. De aceea, el ordonase o „mutare" masivă a evreilor din ghetou. Spre sfîrşitul anului, cam trei sute zece mii de evrei fuseseră „mutaţi" în camerele de gazare de la Treblinka. Resturile lor au suferit procesul de „transformare" în îngrăşăminte, săpun, saltele umplute cu păr şi alte produse macabre născocite de conducătorii celui de-al treilea Reich. La începutul lui 1943 mai trăiau în ghetou numai şaizeci de mii de evrei.

În luna ianuarie a anului următor, Himmler a vizitat Varşovia. I s-a părut de nesuportat faptul că încă atîţia evrei erau în viaţă. Generalul de brigadă SS Jürgen Stroop a primit misiunea să distrugă ghetoul şi să-i suprime pe supravieţuitorii încăpăţînaţi. Generalul Stroop împărtăşea ura lui Himmler pe evrei. În ochii lui, ei erau nişte „lepădături şi sub-oameni". El nu avea nevoie de nici o încurajare ca să-şi ducă misiunea la bun sfîrşit.

Evreii rămaşi în ghetou ajunseseră la o decizie: O să declare război călăilor lor şi o să moară luptînd. Unul dintre conducătorii ghetoului a descris această decizie în felul următor: „Cea mai disperată declaraţie de război din toată istoria". Modul în care evaluau ei situaţia putea fi rezumat în cuvintele altuia dintre ei: „Orice ai face, tot nu scapi de moarte".

La origine, ghetoul se întinsese pe un teren de vreo şase kilometri pe doi şi jumătate. După deportări, el a fost micşorat cam la un kilometru pătrat. Sub străzi, evreii construiseră cîteva baze, din care urmau să fie conduse operaţiunile lor militare. Singurele lor arme erau cîteva pistoale, puşti şi mitraliere introduse pe ascuns în ghetou. Mai

posedau şi cîteva cocktail-uri molotov, un fel de bombe artizanale.

Stroop şi-a început atacul împotriva acestei mîini de apărători hotărîţi cu două mii de oameni. Ei au intrat în luptă înarmaţi cu toate armele moderne pe vremea aceea: arme automate, aruncătoare de flăcări, obuziere şi tancuri. Stroop era îngrozit şi mînios cînd a trebuit să constate că locuitorii ghetoului opuneau o rezistenţă puternică care avea să-i ţină în şah pe germani săptămîni de zile. În cele din urmă, ca să pună capăt luptei, generalul a ordonat să se ardă sistematic, una cîte una, fiecare clădire din ghetou. Puţin cîte puţin, atacatorii au reuşit să-i alunge pe evrei din poziţiile lor defensive. Un mare număr de luptători evrei au refuzat să se predea. Au fost văzuţi bărbaţi şi femei sărind de pe clădiri care ardeau şi tîrîndu-se apoi spre adăposturi ca să poată continua lupta. Stroop era uluit la vederea evreilor răniţi care preferau să se arunce în flăcări decît să se predea. Spre sfîrşitul luptei, un grup de apărători prinşi în capcană au recurs la sinuciderea în masă ca să nu se lase prinşi de vii.

În cele din urmă, eroii şi eroinele au fost copleşiţi de germani. Totuşi, ei îşi ridicaseră vocea, şi o lume întreagă o auzise. Cu toate acestea, pentru un număr însemnat de evrei acesta nu era sfîrşitul. Ei au scăpat prin canalele de scurgere şi li s-au alăturat partizanilor, care operau împotriva duşmanului comun. Ei vor continua lupta.

Henryk şi locuitorii Varşoviei urmăreau tragedia. Feţele le erau luminate de flăcările spectaculoase ale Holocaustului. O explozie asurzitoare a pus capăt spectacolului. Ca un ultim act simbolic al victoriei lor, soldaţii lui Stroop aruncaseră în aer sinagoga din Varşovia. Ghetoul nu mai exista.

Pentru Henryk, aceasta era o pilulă amară. A lăsat din nou în urma lui oraşul în care-şi petrecuse copilăria. A trecut rîul Vistula şi s-a îndreptat spre nord, în căutarea unui refugiu. Într-un sat, nu departe de Varşovia, a întîlnit o familie de polonezi care l-a adoptat. Ei păreau să-şi facă griji mai mult pentru că putea să fie german decît evreu. Totuşi, o privire aruncată asupra actelor lui i-au liniştit şi l-au lăsat să li se alăture. Capul familiei era destul de vîrstnic, pentru că se căsătorise tîrziu. Soţia lui era mult mai tînără ca el, dar suferea de o boală gravă. Cei doi soţi aveau doi fii voinici, Stanislaw şi Janek, în vîrstă de 18 şi respectiv 23 de ani. În acest cămin, Henryk n-a fost tratat ca o slugă, ci primit ca un membru al familiei. El a primit o cameră pro-

prie cu un pat moale. Adeseori, femeia îi suplimenta porția de mîncare și-l îndemna să mănînce bine, ca să ajungă și el la fel de înalt și de voinic cum erau Stanislaw și Janek. Băiatul se achita cu zel de treburile casnice și îndeplinea fără murmur orice însărcinare i s-ar fi dat. Timpul petrecut în această familie i-a făcut bine copilului, mai ales pe plan fizic. În restul anului și într-o bună parte din următorul, el s-a bucurat de un timp de recreere.

Totuși, pe vremea aceea polonezii erau amenințați în aceeași măsură ca și evreii, și mai devreme sau mai tîrziu aveau să apară supărări. Într-o dimineață, cînd Henryk a coborît scările, a descoperit că băieții nu erau acasă. La întrebarea lui, unde au plecat, a primit doar un răspuns vag. De fapt, ei fugiseră, căci auziseră că germanii cercetau cu atenție ținutul în căutarea de bărbați voinici care să lucreze într-o bază militară care urma să fie construită în vecinătate. Cînd soldații s-au prezentat la poartă și au întrebat unde sunt cei doi fii, tatăl a răspuns că plecaseră la lucru într-un alt sat, și că nu știa cînd se vor întoarce. Seara, Henryk a ieșit din ascunzătoarea lui și a văzut că omul fusese maltratat pentru că nu dezvăluise locul unde se aflau băieții lui.

De atunci, situația s-a înrăutățit văzînd cu ochii. Trupele de soldați treceau tot mai des prin sate. Rușii le făceau germanilor viața grea, și rezultatul conflictului se contura deja limpede. Un număr de grupe de partizani de diferite convingeri politice întreprindeau diferite operațiuni în această regiune. Față de ei, naziștii se purtau și mai crud ca de obicei, dacă se poate spune așa. Ucrainenii încercau să-i depășească pe aliații lor germani în atrocitățile și faptele lor odioase. Cu cîțiva ani înainte renunțaseră la alianța lor cu Rusia în favoarea germanilor. Acum erau deplin conștienți de soarta care îi aștepta în caz că ar fi căzut în mîinile foștilor lor tovarăși. Despre ucraineni se afirma că ar împușca tot ceea ce are ochi. Jaful și omorul erau la ordinea zilei. Valul de violență se extindea tot mai mult.

Într-o zi însorită de la începutul verii lui 1944 a bătut cineva la ușă. Bărbatul invitat să intre a fost salutat cu căldură. Henryk nu-l văzuse pînă atunci, dar se simțea că cei doi bărbați se cunoșteau foarte bine. Ei s-au dus în bucătărie și au stat un timp de vorbă, înainte ca străinul să intre în camera lui Henryk. Băiatul era impresionat de îmbrăcămintea și înfățișarea omului. El era bine îmbrăcat, blond, de vreo patruzeci de ani. Modul lui de exprimare trăda faptul că era și instruit.

Henryk credea că putea fi medic sau profesor. El vorbea o poloneză foarte aleasă. Fără să se prezinte, el l-a întrebat pe Henryk: „Ce părere ai despre germani?"

Băiatul nu știa ce să răspundă. Orice răspuns ar fi dat, putea să-i provoace neplăceri. Totuși, s-a hotărît să spună adevărul. „Pot să vă spun deschis că nu-mi place de germani".

„De ce?" a întrebat omul.

„După cum puteți vedea, sunt singur. Din cîte știu, toți membrii familiei mele au murit. Germanii i-au omorît. Acestea sunt motive suficiente pentru ca să fiu împotriva lor. Poate că sunteți german – nu știu. Dar nu pot să spun altceva".

Omul a zîmbit. „Pot să te asigur că nu sunt deloc german, și sunt fericit să aud că avem aceeași părere despre dușmanii noștri". Omul a discutat apoi cu Henryk despre tot felul de amănunte, încercînd să-i afle punctul de vedere prin întrebări subtile. În cele din urmă a ajuns la chestiunea esențială: „Ți-ar plăcea să ai un serviciu bun?"

„O să fac tot ce pot. Dar mai întîi trebuie să vorbesc cu cel la care locuiesc dacă am voie să lucrez pentru dumneavoastră".

„Nu-ți fă griji, căci este de acord", a răspuns omul pe un ton încrezător.

Henryk nu era convins de lucrul acesta și s-a dus în bucătărie ca să-l întrebe el însuși pe binefăcătorul său. „Este în ordine", i-a răspuns acesta. „Omul acesta face parte din familie. Fă ceea ce-ți cere". Și Henryk s-a întors înapoi în cameră.

„Cam la șase kilometri de aici se află un oraș. Acolo staționează o unitate de aviație miliară a lui Hermann Göhring. Toate firele telefonice care duc la cartierul general sunt fixate pe stîlpii aflați de-a lungul drumului. Aș vrea să te duci acolo și să le tai. Sunt multe asemenea fire, și bagă de seamă să le tai pe toate. Fii foarte atent. Dacă ești prins cumva, nu spune nimănui de unde vii. Pur și simplu uită că ai locuit aici. Să nu le spui nimic".

Henryk a pornit la drum în după-amiaza următoare ca să-și îndeplinească misiunea. Era deja tîrziu cînd a ajuns în locul respectiv. Firele erau fixate pe niște stîlpi nu prea înalți aflați lîngă drum, exact cum i se spusese. Și-a căutat un loc în care erau mulți copaci și s-a cățărat repede pe stîlp. Atunci cînd cădeau, firele produceau un zgomot ciudat, răsunător. Cînd a terminat și voia să coboare, s-a uitat în

jos și a întîlnit privirea amenințătoare a unui soldat german care stătea cu pușca îndreptată spre el. Acesta i-a spus: „Ia dă-te jos, porc de polonez. Te-am prins chiar în timpul unui sabotaj. Nu încerca să fugi, altfel te împușc pe loc!"

Henryk se ținea tare de stîlp. N-ar fi vrut să coboare, dar n-avea de ales. Cariera sa de partizan avusese un sfîrșit dezastruos. Băiatul era sigur că va fi împușcat pe loc. O mică mîngîiere era că va fi împușcat și nu înjunghiat, o moarte de care se temuse totdeauna. Cel puțin o să se termine repede. Dar soldatul avea altceva de gînd. „Ține-ți mîinile împreunate la ceafă și du-te la clădirea aceea dinapoia zidului". Henryk a făcut cum i se ordonase. Tînărul sabotor a fost adus într-o sală unde ședeau doi ofițeri și un sergent.

„Ce-avem aici?" a întrebat unul dintre ofițeri.

„Este un mic partizan", a răspuns soldatul. „L-am surprins tocmai cînd tăia firele telefonice din exteriorul taberei".

Un ofițer îmbrăcat în mod impecabil și purtînd un monoclu a început să-l interogheze:

„Vorbești germana?" a întrebat el.

Henryk n-a răspuns. Ei au tras concluzia că nu înțelegea nici o boabă și au adus un interpret polonez.

„Ia loc, te rog", a început ofițerul, exagerat de politicos. „Ai vrea o bucată de ciocolată?" Băiatul a luat bucata și a început s-o ronțăie în silă.

„Ia spune-mi, cine te-a trimis?"

„Nimeni".

„Cu cine ai venit?"

„Singur".

„Cine ți-a dat foarfeca de tăiat sîrmă?"

„Am găsit-o".

Ofițerul a spus în germană tovarășului său: „E foarte șmecher. Va trebui să-l îmblînzim". Apoi s-a adresat interpretului. „Spuneți-i că poate să plece dacă ne spune adevărul".

Henryk nu s-a lăsat impresionat. Știa că i-ar fi sunat ceasul dacă le-ar fi spus ceea ce știa. Ei au așteptat o vreme ca el să mediteze asupra ofertei, apoi au început din nou. „Acum spune-ne adevărul", a zis ofițerul încet, „cine te-a trimis?"

„Am făcut-o ca să mă distrez", a răspuns băiatul. „Mie îmi place

aventura. N-aveam nimic de făcut, și atunci am văzut firele, și le-am tăiat. Asta-i tot".

Ofițerul german bătea nerăbdător cu un creion în masă. El s-a răsucit încet și i-a făcut sergentului un semn cu capul. Acesta a ieșit afară și s-a întors cu o bîtă scurtă și groasă. Fără să zică un cuvînt, el i-a tras băiatului o lovitură destul de brutală peste spinare. Durerea l-a străfulgerat prin tot corpul ca un cuțit, și înaintea ochilor dansau puncte albe. „Și acum vorbește", a urlat ofițerul. Henryk continua să tacă.

Sergentul l-a lovit din nou, de data aceasta în cap, pe umeri și pe spate. Henryk a căzut jos aproape leșinat. Avea sentimentul că nu mai are nevoie de nimic în această lume – nu simțea nici o durere. O căldare cu apă rece l-a adus la realitate. Odată cu apa au revenit și durerile. A fost interogat mai departe.

Capul îi era spart pînă la os. În ciuda durerilor, era hotărît să-și țină gura. Avea sentimentul că oricum va fi omorît, fie că le spunea ceea ce voiau să afle, fie că nu. Își dădea limpede seama că nu va mai rezista mult acestui interogatoriu. Convins că o să termine curînd cu el, dădea cu încăpățînare din cap și nu recunoștea nimic. Deodată, totul s-a oprit. Ca prin ceață, l-a auzit pe ofițer spunînd sergentului să mai toarne peste el o găleată cu apă.

„O să-l lăsăm să plece și o să-l urmărim. Poate că ne va conduce în locul de unde a venit. Dacă nu, atunci cel care îl va urmări poate să-l omoare. N-are de ce să-și dea osteneala ca să-l facă să-și vină în simțiri". Apoi el i-a zis lui Henryk cu ajutorul interpretului: „Nu mai avem nimic de zis. Ești liber".

Băiatul, plin de sînge, a ieșit clătinîndu-se în stradă. Știa că era urmărit, dar se comporta de parcă n-ar fi bănuit nimic. A ajuns în satul din apropierea cartierului general. Acolo a întîlnit o femeie bătrînă, care a lăsat coșul să-i cadă și s-a repezit spre el. Poate să fi avut vreo șaptezeci de ani, dar arăta mult mai tînără. „Ce s-a întîmplat, copile?" a strigat ea și a început să-i șteargă sîngele cu o batistă. În timp ce stătea aplecată deasupra lui, soldatul care îl urmărea a apucat-o cu grosolănie de umeri și a început s-o tragă înapoi. Femeia furioasă a început să strige la el: „Sălbaticule! Lasă băiatul în pace! Eu sunt bătrînă – și dacă vrei să ucizi pe cineva, atunci omoară-mă pe mine. Dar lui să nu-i mai faci nici un rău".

În timp ce se luptau ei unul cu altul, Henryk a profitat de lucrul acesta ca să scape. Ca şi cînd ar fi primit dintr-odată o putere supranaturală, s-a pus în mişcare şi a fugit printre case pînă la pădurea din spatele satului. Înainte ca soldatul german să scape de femeie şi să-l poată urmări, el era deja în pădure. A cutreierat prin pădure încolo şi încoace, pînă cînd a ajuns la capătul puterilor şi s-a culcat pe pămînt ca să se odihnească şi să aştepte întunericul.

Cînd a ajuns în sfîrşit la casă, a găsit-o deschisă – cei doi soţi nu erau acolo. El s-a furişat în cameră şi s-a băgat imediat în pat. Atunci l-au cuprins nişte dureri foarte mari. Dacă va muri, atunci va fi cel puţin într-un pat şi nu pe cîmp ca un cîine. După vreo trei ore de cînd se întorsese Henryk în casă, uşa camerei lui s-a deschis încetişor. El aştepta plin de încordare. A fost cuprins de un val de uşurare cînd a văzut că intră o femeie de vîrstă mijlocie şi vine la patul lui. Ea era soră medicală trimisă de partizani. Aceştia ţinuseră casa sub observaţie în timp ce-i aşteptaseră întoarcerea. Cînd au fost siguri că nu fusese urmărit, au trimis-o ca să se îngrijească de rănile lui. Femeia l-a examinat şi i-a spus să se odihnească pînă la revenirea ei. După scurt timp s-a întors însoţită de un medic, care i-a bandajat rănile şi i-a dat o injecţie împotriva durerii.

În ziua următoare a venit un om ca să vorbească cu el despre misiune. El era foarte uimit că fusese lăsat liber de către germani. Starea băiatului l-a convins pe om de sinceritatea acestuia. El cunoştea tacticile naziştilor şi ştia că băiatul, dacă le-ar fi dat informaţiile cerute, ar fi fost omorît imediat.

După cîteva zile, Henryk a primit vizita bărbatului blond care îl trimisese să taie firele telefonice. Conducătorul partizanilor i-a dat mîna şi l-a felicitat. „Eşti un băiat foarte curajos", i-a spus el. „Ne-ai făcut un serviciu foarte mare, şi îţi suntem foarte recunoscători. Să te odihneşti acum, pînă ce te vei face bine. Noi o să ne îngrijim de tine şi n-o să uităm niciodată ceea ce ai făcut pentru noi". Omul rostise adevărul. În timpul următoarelor două săptămîni, Henryk a rămas în pat şi şi-a revenit de pe urma loviturilor. În fiecare zi veneau medicul cu sora medicală ca să-i îngrijească rănile. Pe lîngă asistenţa medicală, îi aduceau feluri de mîncare deosebite care să-l întărească. Henryk era copleşit de amabilitatea şi de grija lor reală pentru bunăstarea lui. Nu prea cunoscuse o asemenea atenţie în timpul ultimilor cinci ani.

Capitolul 6

În prezența dușmanilor mei

Plăcuta pauză de odihnă a lui Henryk nu avea să dureze prea mult. După cîteva săptămîni a venit în sat un nou contingent de ucraineni care a început să-i chinuie pe săteni cu răutatea lor sadică. Tinerii le serveau de sclavi sau erau împușcați la cea mai mică provocare. Henryk a socotit că venise timpul să pornească iarăși la drum și să-și caute un loc mai plăcut de poposire. El și-a luat rămas-bun de la oamenii la care stătuse atîtea luni și s-a îndreptat spre podul care trecea peste Vistula. În Varșovia erau pe punctul de a avea loc schimbări mari. Polonezii pregăteau o revoltă militară împotriva germanilor. Situația din capitală era extrem de încordată.

Băiatul a fost nevoit să constate că era mai greu ca niciodată să-și facă rost de ceva mîncare. Oriunde s-ar fi dus era refuzat cu asprime. Dificultățile lui anterioare i se păreau neînsemnate în comparație cu cele de acum. Cei care aveau ceva de mîncare o păzeau ca pe ochii din cap. Oricîtă milă le-ar fi fost de nevoiași, nu puteau risca să-și pună propria viață în joc dînd altora chiar și numai puțin. Era o vreme în care fiecare se îngrijea numai de sine. Totuși, într-o dimineață, lui Henryk i s-a oferit o ocazie neașteptată. Un soldat german a trecut călare pe lîngă el. Henryk a ajuns la intersecție chiar atunci cînd omul cobora de pe cal. „Hei, tu de colo", a strigat soldatul, „ia vino încoace". Henryk a dat urmare ordinului în silă. „Ai grijă de calul meu pînă mă duc să rezolv o treabă". Fără să aștepte răspuns, el i-a aruncat băiatului hățurile și a intrat în magazin. Inspirația ia naștere deseori din unirea nevoii cu ocazia favorabilă. În cazul acesta, Henryk a cedat instantaneu ispitei care i se ivise. A sărit repede ca fulgerul în șa, și calul, surprins, a luat-o la galop. În spatele lui au răsunat focuri de pistol, dar el călărea atît de repede, încît nu era nici o șansă de a fi ajuns. Henryk a îndemnat animalul pînă la marginea orașului și de abia după ce a ajuns pe cîmp a încetinit ritmul. Băiatul era conștient de valoarea pe care o reprezenta animalul care îi căzuse în mîini. A propus unui fermier să-i cumpere calul. Omul a făcut de mai multe ori înconjurul animalului. Precis știa că fusese furat, dar pe el nu-l interesau amănuntele. Pentru moment tot ceea ce conta erau bunurile

posedate. În plus, el și compatrioții lui erau siguri că ocupația germană se va sfîrși curînd. Ca urmare, tot ceea ce fusese furat de la invadatori era privit ca o pradă de război legitimă.

„Ce dorești în schimbul lui?" a întrebat el interesat.

„Un porc – nu prea mare", a răspuns tînărul comerciant.

„Asta-i tot?" a replicat fermierul uimit.

„Asta-i tot", a răspuns băiatul înfometat.

Omul a arătat spre grajd. „Hai și caută-ți unul".

Henryk și-a ales un purceluș durduliu și a pus pe umăr animalul care se zbătea. În timp ce fermierul ducea calul în grajd, Henryk a pornit la drum cu prada lui spre Varșovia.

Locuitorii flămînzi ai orașului i-au oferit sume generoase pentru prețiosul porc. În cele din urmă, l-a dat pentru 10.000 de zloți. Băiatul știa ce voia să facă cu banii. Trecuse deseori pe lîngă un hotel anume. Acolo se oprise totdeauna și se uitase cum luau oamenii niște mese copioase la mese cu fețe de masă curate. Acum, cînd avea bani, se va alătura și el, cel puțin o seară, acestor oameni înstăriți. A intrat în hotel și și-a ales o masă lîngă fereastră. După ce a mîncat bine, a închiriat o cameră pentru o noapte, a făcut o baie caldă și s-a băgat într-un pat curat. În dimineața următoare, după ce și-a permis un mic-dejun excelent cu ceea ce-i mai rămăsese din bani, a părăsit hotelul și și-a continuat drumul.

Revolta polonezilor împotriva germanilor a început în 1 august 1944. Semnalul fusese dat de guvernul polonez întors din exilul petrecut în Londra. Conducătorii Poloniei erau conștienți de faptul că avangarda rusă se apropia rapid de Varșovia. Ca urmare se hotărîseră să pună stăpînire pe oraș înainte ca rușii să sosească și să revendice pentru ei acea victorie. Cînd a început bătălia între polonezi și germani, tancuri aparținînd detașamentelor rusești de avangardă au fost aduse pe malul opus al Vistulei. Iosif Stalin, dictatorul rus, avea interesul să aștepte momentul propice – cele două grupe de combatanți erau privite ca dușmanii săi. Cu cît se băteau mai mult și cădeau în luptă mai mulți oameni, cu atît avea să-i fie mai ușor să cucerească capitala.

Lupta a continuat în lunile august și septembrie. La început, polonezii reușiseră să cucerească jumătate din oraș, dar acest succes n-a ținut mult. Superioritatea artileriei germane i-a obligat să abandoneze

ceea ce cîştigaseră. În cursul acestor lupte, nouă zecimi din Varşovia au fost distruse. Mii de civili au devenit refugiaţi, în timp ce oraşul s-a transformat într-o garnizoană pentru trupele germane.

Acum, situaţia lui Henryk s-a înrăutăţit cu adevărat. Oamenii invadau satele, iar germanii, constrînşi de ruşi să se retragă dincolo de rîu, au luat cu ei tot ce era comestibil. Chiar şi căutătorii cei mai experimentaţi de abia găseau ceva de mîncare pentru ca să rămînă în viaţă. Henryk a meditat la situaţia lui şi s-a hotărît să facă o încercare riscantă. Un detaşament al Wehrmacht-ului german staţiona la marginea Varşoviei. El se va duce în tabăra duşmanilor şi va cerşi ceva de mîncare.

Părerea lui despre asupritorii germani nu se schimbase. Corpul lui purta şi acum cicatricile vizibile ale brutalităţii naziştilor. Dar instinctul lui de conservare era atît de puternic, încît şi-a înfrînt antipatia. Trebuia să iei ceea ce ţi se oferea. Mîndria, ideologia sau mărinimia umanitară erau fără importanţă – era o chestiune de viaţă şi de moarte, de mîncare sau de foame.

S-a oprit în afara taberei şi a început să-şi ofere serviciile sale ofiţerilor în schimbul hranei. După ce a fost refuzat jignitor de către cîţiva, s-a apropiat de un ofiţer care tocmai cobora de pe motocicletă. În timp ce ofiţerul stropit cu noroi se apropia de poartă, Henryk a alergat spre el şi i-a înşirat lista cu tot ce ştia să facă. I-a zis că putea să mătur, să facă paturile şi să gătească, dar n-a stîrnit prea mare interes celui care îl asculta. Atunci privirea i-a căzut pe cizmele murdare ale ofiţerului. „Şi pot să vă curăţ cizmele, încît să arate ca noi". Cu aceste cuvinte, el a atras atenţia ofiţerului.

„Arată-mi actele", a zis el. După ce le-a privit timp de o clipă, a dat din cap. „M-ai convins, micuţule. Urmează-mă, şi o să-ţi dau ocazia să-mi arăţi ce poţi". Henryk şi-a urmat de aproape noul stăpîn cînd au intrat pe poartă. O dojană pe un ton morocănos l-a făcut pe soldatul care voia să-l reţină pe Henryk să se întoarcă repejor la postul lui.

Băiatul s-a văzut în curînd încărcat cu o mulţime de însărcinări de îndeplinit în tabără. Făcutul paturilor, măturatul barăcilor şi lustruitul cizmelor se numărau printre acestea. Munca la bucătărie era printre cele mai rentabile activităţi din mica lui sferă de acţiune. Nu numai că putea să mănînce pe săturate, dar putea şi pune deoparte cutii întregi cu resturi de la masa ofiţerilor ca să le dea civililor polonezi

care îi serveau pe germani în alte domenii.

Acest detașament de trupe avea printre altele misiunea de a supraveghea jefuirea orașului Varșovia. Civilii polonezi au fost siliți să scormonească ruinele în căutare de aur, argint și alte obiecte de valoare, pe care oamenii, în fuga lor precipitată, le vor fi îngropat poate acolo. Orice obiect găsit trebuia seara dus în tabără și pregătit să fie transportat în Germania. Cine reținea ceva era împușcat pe loc.

Henryk a devenit foarte repede renumit printre muncitorii polonezi. După ce-și îndeplinea îndatoririle zilnice, aducea o cutie cu resturi de mîncare polonezilor flămînzi care se înghesuiau în jurul lui ca să pună mîna pe mîncarea prețioasă. El își dădea osteneala, pe propriul risc, să le aducă și lucruri pe care le strînsese din barăci. Unul dintre cele mai căutate lucruri erau desigur țigările. El reținea toate mucurile de țigări pe care le mătura ca să le dea mai departe la lucrători. Orizontul lui s-a lărgit considerabil atunci cînd germanii l-au rugat să facă rost pentru ei dintr-un sat din apropiere de cîteva sticle de vodcă. El le-a explicat soldaților că-i era teamă să nu fie aruncat în închisoare dacă era surprins cu sticlele la control. Atunci comandantul i-a dat un permis de trecere care îi îngăduia să meargă unde voia în toată regiunea. În felul acesta, Henryk și-a putut face el însuși o imagine despre situație și observa mișcările de trupe ale rușilor. El a primit cam un sfert din prețul pe care-l plătise pentru vodcă ca răsplată pentru osteneală. El a fost curînd în stare să cumpere de la ofițerul cu aprovizionarea cu alimente anumite articole pentru propriile lui nevoi, dar și pentru cele ale prietenilor săi polonezi civili.

Într-o zi, în timp ce se ducea în satul vecin, s-a oprit lîngă un detașament de lucru care scormoneau ruinele mai multor magazine dintr-un centru comercial. Henryk a început să caute printre resturile aflate în colțul unui magazin. Privirea i-a căzut pe un pahar murdar care era pe jumătate plin cu pietricele. „Un pahar fără valoare", i-a strigat unul dintre polonezi. „Aruncă-l și pleacă de aici înainte de a te tăia". Băiatul a făcut cum i se spusese, dar apoi l-a văzut pe polonez revenind și luînd el însuși paharul. Mai tîrziu a aflat că aruncase o mică avere în forma unor diamante neșlefuite.

Așa a mers în continuare vreo patru luni. Treptat, prin propriile lui observații, dar și prin comportamentul celor din tabără, Henryk a înțeles că rușii se pregăteau să treacă rîul ca să atace Varșovia. Băiatul

ştia că era timpul să se îndepărteze. Pericolul era mare. Moartea putea să vină fie din partea germanilor, fie din partea ruşilor, în funcţie de puşca îndreptată prima asupra lui. Dar el va face tot posibilul să împiedice lucrul acesta. De aceea, a fugit într-un oraş situat la sud-vest de Varşovia, numit Grodzisk Mazowiecki. Acesta era un oraş destul de mare, şi Henryk a găsit acolo oameni care să-i dea mici raţii de pîine în schimbul multor ore de muncă.

Bombardamentele avioanelor ruseşti distruseseră unele clădiri din oraş. Henryk a găsit o casă nu complet distrusă şi s-a stabilit în ea. În pivniţă, el a pus un pat şi cîteva rafturi pentru micile lui provizii de mîncare. Atacurile ruseşti erau pe zi ce trecea tot mai violente. În cîteva zile, oraşul a ajuns un cimitir de clădiri arse. Băiatul o lua între atacuri pe străzile oraşului şi lua ce găsea din clădirile care ardeau.

La jumătatea lui ianuarie, resturile armatei germane care apărase-ră Varşovia au început retragerea. Ruşii au început urmărirea duşmanilor lor. Puţin după aceea, o unitate rusă a sosit în oraş ca să-l ocupe şi să menţină ordinea. În timp ce focul de arme de infanterie şi zgomotul produs de avioane se micşora treptat, Henryk se obişnuia încet cu gîndul că, pentru el, lungul război din Europa încetase. Tiranul fusese izgonit din ţară – eliberarea era o realitate.

În noaptea aceea, şedea în adăpostul lui şi medita la ultimii cinci ani din viaţa lui. Avea motive să se felicite, se gîndea el. Reuşise să supravieţuiască în cele mai dificile împrejurări. Era triumful voinţei, al tenacităţii, al iscusinţei şi al victoriei sale asupra intimidărilor, privaţiunilor şi morţii. Mii de oameni muriseră, dar el supravieţuise. Cînd s-a dus la culcare în seara aceea, era ferm convins că meritase cununa de învingător.

În cursul zilei următoare a început să-şi dea seama că nu mai era o crimă pedepsită cu moartea să fii evreu. Acei puţini supravieţuitori care reuşiseră să-şi ascundă identitatea, care se ascunseseră în păduri sau care nu ajunseseră încă în camerele de gazare au început să iasă treptat la lumină. Banderolele de identificare şi ecusoanele cu steaua galbenă a lui David puteau fi puse deoparte – pentru totdeauna, aşa sperau evreii cu ardoare. Acum puteau să înceapă punerea laolaltă a bucăţilor sfîşiate din viaţa lor. Cînd Henryk şi compatrioţii săi evrei şi-au arătat iarăşi identitatea după Holocaust, au fost nevoiţi să constate că evreii din Polonia fuseseră reduşi la un număr extrem de mic.

Ici şi colo mai erau în viaţă unul sau doi membri dintr-o familie. Marea majoritate a tovarăşilor lor nu fusese atît de norocoasă – ei dispăruseră, şi niciodată nu s-a mai auzit de ei.

Cînd condiţiile au permis, Henryk s-a întors în Varşovia şi a ajuns pe strada unde locuise cîndva. Cîţiva cunoscuţi, atît de îmbătrîniţi, încît de abia îi mai putea recunoaşte, îndepărtau molozul pentru a face un nou început. Băiatul s-a aşezat pe cîteva pietre care aparţinuseră casei părinteşti. Lupta lui pentru supravieţuire se terminase, şi de acum îl cuprindea un gol nesfîrşit – era singur pe lume. Oare va fi scăpat ca prin minune vreun membru al familiei sale de la moarte? Avea să petreacă luni de zile în căutarea unui răspuns la această întrebare. Dar în primele zile după revenirea sa era ca paralizat de durerea singurătăţii.

Capitolul 7

Căutarea

Oamenii se înghesuiau în biroul Crucii Roşii Internaţionale care fusese deschis în Varşovia. Cel de-al doilea război mondial se sfîrşise, şi evreii puteau să înceapă căutarea prietenilor şi membrilor de familie aflaţi în toată Europa. Cînd Henryk a ajuns în birou, îl aşteptau două surprize: mai întîi, nici nu se gîndise că va întîlni acolo atîţia evrei. Deoarece trăise într-o izolare aproape completă, lucrul acesta îi transmisese subconştientului său impresia că era singurul supravieţuitor. Îi venea greu să se debaraseze de acest sentiment. A doua surpriză era la fel de plăcută. Ici şi colo descoperea în mulţime feţe de oameni pe care îi cunoscuse în copilărie. Desigur că acestea se schimbaseră mult, totuşi legătura cu trecutul era restabilită, şi aceasta îi dădea sentimentul că se găsea din nou printre cei vii.

Printre oamenii care erau în biroul Crucii Roşii a întîlnit un vechi prieten şi coleg de clasă. Vwadik Jalonka şi cu el s-au salutat plini de bucurie şi şi-au povestit ceea ce trăiseră în timpul războiului. S-au despărţit cu promisiunea că vor rămîne în contact şi pe viitor.

O vreme, căutarea membrilor familiei sale i-a umplut golul din interior. Revederea cu Vwadik şi observarea modului în care se regăsiseră nişte prieteni vechi i-au captivat toată atenţia. Henryk era fascinat de expresia de pe faţa oamenilor care se revedeau pentru prima oară după ani de chin. Felul în care se îmbrăţişau cu o emoţie puternică îl copleşea pe tînărul observator. Aceste persoane nu prea aveau altceva de care să se prindă în acele prime zile de după război. Ele nu mai aveau cămin şi bunuri, şi reveneau din spatele sîrmei ghimpate. Fiecare avea amintiri negre legate de experienţele de coşmar pe care le trăiseră. Multe îşi purtau numerele de identificare tatuat pe braţ. Altele se alăturaseră partizanilor şi duseseră existenţa unui animal sălbatic. Cîţiva trăiseră ani de zile cu documente falsificate. Aceşti oameni tresăreau speriaţi la fiecare bătaie în uşă şi trăiau permanent cu teama de a li se fi descoperit adevărata identitate. Adesea erau şantajaţi de către nişte oameni care le cunoşteau adevărata identitate, şi care preferau să-i stoarcă de bani decît să-i denunţe.

În ansamblu, viaţa pentru ei toţi fusese un mare semn de întreba-

re. Celor mai mulţi li se refuzase accesul la proprietăţile pe care le posedaseră înainte de război; cei care le ocupau acum casele refuzau pur şi simplu să le redea evreilor. Evreii, care odată cu sosirea naziştilor fuseseră privaţi de dreptul de cetăţenie, trebuiau acum să constate după plecarea lor că erau un popor lipsit de drepturi. Supravieţuitorii au ajuns să fie în mod dureros conştienţi că antisemitismul în Europa încă nu pierise. Sute de oameni dintre cei care năvăleau în biroul Crucii Roşii simţiseră deja biciul crud al urii care încă nu fusese îngropat în Polonia de după război. Unii dintre aceşti oameni vor fi făcut parte poate dintre cele patruzeci de victime ale pogromului de neînţeles din Kielce – patruzeci de evrei care au supravieţuit Holocaustului au fost ucişi cu cruzime de compatrioţii lor polonezi.

Cu toate acestea, ei nu mai erau singuri. Este de înţeles că se ţineau de compatrioţii lor evrei. Ei nu erau un popor legat printr-o ţară, un statut social sau prin oportunităţi financiare, ci erau evrei fără avere şi-i aveau numai pe ceilalţi evrei cu care să se poată identifica. Astfel, Henryk şi toţi evreii europeni vor fi ocupaţi în viitorul imediat cu căutarea supravieţuitorilor.

Doamna aşezată în spatele tejghelei s-a uitat prietenos la el. Se simţea că avea dorinţa să ajute. Henryk aşteptase toată ziua ca să poată vorbi cu ea. „Ce pot să fac pentru tine, dragă?" a întrebat ea.

„Mi s-a spus că poate aveţi informaţii despre soarta familiei mele".

„Dacă îmi dai numele lor, o să verific lista şi o să văd dacă sunt înregistraţi în acest birou".

Ea a notat ceea ce-i zicea Henryk. „Weichert este numele de familie. Părinţii mei se numeau Mendel şi Ruth. Ei au fost trimişi împreună cu sora mea Tema în ghetou. Am şi trei fraţi, Arthur, Hersh şi Jakob. Ei au fost deportaţi în Germania la muncă silnică".

Doamna a verificat lunga listă de nume. Ea s-a uitat tristă la Henryk şi a spus: „Nu este trecut nimeni cu acest nume. Dar nu te descuraja, introducem în fiecare zi sute de nume noi. Poate că numele celor din familia ta vor apărea curînd pe listă. Revino mîine şi ascultă numele care vor fi anunţate la microfon. Toate numele noi sunt anunţate în mod public în cursul zilei".

Băiatul a părăsit biroul. Era decis să revină în dimineaţa următoare încă înainte de deschiderea biroului, ca să nu-i scape nici unul dintre numele adăugate la lista Crucii Roşii.

Toată ziua următoare, el a ascultat anunțurile. Pocniturile difuzorului aveau un efect ciudat asupra oamenilor care ședeau în birou și asupra celor care așteptau afară. Imediat tăceau toți și întindeau urechea ca să poată înțelege bine. Uneori, oamenii izbucneau în plîns sau în strigăte de bucurie cînd auzeau numele unui membru al familiei sau al unor prieteni apropiați. Ceilalți aflați în sală se alăturau spontan bucuriei lor. Uneori se părea că iau parte la un triumf monumental – un alt compatriot supraviețuise chinului și suferinței. Dar pentru Henryk n-au existat nici lacrimi, nici strigăte de bucurie. El asculta cu atenție fiecare nume rostit. Recunoștea cîteva nume, dar nici unul nu era al vreunui membru al familiei sale.

Multe zile s-a prezentat el de dimineață la biroul Crucii Roșii. În cele din urmă, s-a dus din nou la femeia cu care vorbise la început. „Aș putea să văd eu însumi lista cu nume?" a întrebat el amabil.

„Sigur că da", a răspuns femeia plină de înțelegere. Ea îl privea pe Henryk plimbîndu-și degetul de-a lungul listei și pronunțînd în șoaptă numele pe care le vedea pe hîrtie. Cu șovăială, a ridicat ochii și a pus încet hîrtiile înapoi pe masă.

„Mai există vreun loc în care aș putea să-i caut?" a întrebat el.

„Da, în Lodz s-a deschis un centru mai mare. Dacă te duci acolo, poate că vor putea să te ajute". Ea s-a uitat drept în ochii lui. „Sper din toată inima să-i găsești, băiete".

Înainte de a pleca din birou, el i-a dat un bilețel cu adresa unei familii poloneze pe care o cunoștea în Varșovia. El a rugat-o să-i informeze dacă afla unde se găsea vreun membru din familia sa.

A doua zi, el a pornit spre Lodz. Acolo au început să se manifeste efectele subalimentației și ale bătăilor primite de la naziști. Henryk a constatat că centrul din Lodz dispunea de o listă mult mai lungă de nume ale unor oameni eliberați din lagărele de concentrare. El și funcționarul din birou tocmai parcurgeau lista, cînd Henryk a simțit că-l lasă picioarele. „Nu te simți bine?" l-a întrebat tînărul.

„Nu, am simțit dintr-odată o slăbiciune atît de mare, încît era cît pe ce să cad".

„Ia loc acolo. O să chem un doctor".

„Am face mai bine să te ducem la spital ca să te examinăm temeinic", a fost medicul de părere în cele din urmă. Henryk n-a făcut nici o obiecție. Era limpede că avea nevoie de îngrijiri medicale.

Un medic polonez l-a examinat. Apoi a chemat un coleg rus la patul lui Henryk. „Haideți încoace și aruncați o privire la băiatul acesta". Apoi l-a întrebat pe Henryk: „De unde ai aceste cicatrici pe corp?" Henryk le-a povestit că sunt amintiri din partea germanilor. „Ei bine", a răspuns medicul, „sunt niște amintiri pe care va trebui să le porți toată viața". Cei doi bărbați erau uimiți că nu rămăsese cu oase rupte după o asemenea bătaie. După ce l-au examinat, i-au prescris să stea o lună în spital ca să se poată restabili. Henryk a avut din nou ocazia de a gusta din partea celor din jur afecțiunea și atenția de care fusese lipsit în timpul naziștilor. Instalîndu-se comod în patul tău de spital, s-a gîndit la faptul că aici fiecare știa că el era evreu, dar aceasta nu schimba lucrurile. El era la fel de bine tratat ca și ceilalți pacienți.

El a plecat din spital înviorat din punct de vedere psihic și fizic. Era hotărît să-și continue cercetările pînă va da de urma familiei sale sau va ajunge să fie ferm convins că au murit cu toții.

Sute de nume noi au fost adăugate pe listă cînd s-a întors la biroul Crucii Roșii din Lodz. Totuși, încă nimic despre familia lui. S-a hotărît să mai aștepte cîteva zile înainte de a se duce în alte centre. După trei zile de așteptare nerăbdătoare, a vorbit întîmplător cu un tînăr de vreo douăzeci de ani. „Cel mai mare centru de informații din Europa se află în Geneva, în Elveția. Dacă într-o zi sau două n-am aflat nimic, o să plec într-acolo. De ce n-ai veni și tu cu mine?" Henryk s-a gîndit că era o idee bună, și după două zile s-au urcat într-un tren cu destinația Geneva. Modul de a călători nu era dintre cele mai comode, întrucît ei ședeau pe acoperișul vagoanelor, și cînd au ajuns în Geneva erau înnegriți din cauza fumului locomotivei.

În Elveția a fost același lucru – nimic despre familia lui. Nici un cuvînt despre rămînerea în viață a părinților lui. A aflat doar că existau alte centre care puteau ști ceva despre soarta lor. În timpul următoarelor luni, Henryk și-a petrecut timpul călătorind pe acoperișul vagoanelor sau stînd în sălile aglomerate ale birourilor Crucii Roșii împreună cu alți evrei aflați în căutarea rudelor lor.

În cursul odiseii sale, Henryk a străbătut aproape toată Europa. Din Elveția s-a dus în Italia. Mulți evrei polonezi fugiseră într-acolo în timpul războiului, traversînd Ungaria și Iugoslavia. Acești fugari sperau să se ducă în Israel trecînd prin Italia. Cam cincisprezece mii de evrei fuseseră deja introduși în țară, dar apoi britanicii au interzis ori-

ce intrare pe teritoriul străin care era atunci Palestina. Închiderea granițelor lăsase vreo douăsprezece mii de evrei în orașul Graz din Austria. Din cauza aceasta se merita să continue căutarea în Italia și Austria. Henryk a căutat informații în Roma, Florența, Milano și Neapole, dar în zadar.

Franța a fost următoarea etapă în drumul său. Așa cum se întîmplase în Italia și Elveția, n-a primit nici aici vreo informație. A plecat cu trenul în Germania și a vizitat centrele din Frankfurt pe Main, Hamburg și München. A lăsat pretutindeni adresa din Varșovia unde putea fi contactat. Cînd a plecat în cele din urmă din Praga, Cehoslovacia, ca să se întoarcă în Varșovia, era foarte descurajat. Slaba speranță că poate îl așteptau noutăți de la părinții săi fusese singura rază de lumină prezentă la orizontul său. Sosit în Varșovia, s-a grăbit să ajungă la locuința prietenilor săi. „Îmi pare rău, Henryk, dar n-avem nici o veste de la familia ta".

Pentru prima dată în anii care trecuseră de cînd se uitase adînc în ochii mamei sale, atunci cînd își luaseră rămas-bun la orfelinat, a avut convingerea că familia lui pierise. Dar nu voia să creadă pînă nu s-a dus încă o dată la centrul Crucii Roșii din Berlin și n-a așteptat cîteva săptămîni vești din alte țări. În cele din urmă n-a mai existat pentru el decît o singură concluzie, că numele lor trebuiau să fie adăugate celor trei milioane de evrei polonezi care fuseseră uciși de naziști. El nu mai spera să-i regăsească în viață.

Viața lui Henryk părea acum să-și fi pierdut tot rostul. Avea sentimentul că trăiește un coșmar, în care urma o tragedie după alta. Se întreba dacă mai există pentru el vreun mijloc de scăpare din acest coșmar. În acest punct al vieții lui, Henryk nu mai avea nici o speranță. Gîndul la o posibilă revedere cu familia sa fusese forța motrice care îl îmboldise. Împreună cu această speranță a mai murit ceva în el. El îi auzise pe unii vorbind despre Dumnezeu – mulți se bizuiseră pe El în zilele întunecate ale ocupației naziste. Dar cum putea el să creadă în existența unui Dumnezeu care îi luase orice speranță? Un Dumnezeu care, dacă exista cu adevărat, Își bătea joc de el trimițîndu-i unele după altele încercări și dezamăgiri distrugătoare. Săptămîni întregi n-a putut face altceva decît să rătăcească pe străzile unui oraș devastat de război, fără speranță, fără cea mai mică urmă de siguranță că viitorul ar putea să rezerve ceva mai bun pentru el.

Capitolul 8

Țara promisă

Vwadik Jalonka a deschis subiectul. El luase între timp o decizie importantă. „M-am hotărît să încep o viață nouă", i-a povestit el prietenului său. „Călătoria mea în Anglia este gata pregătită. Cei mai mulți care părăsesc țara pleacă în Israel. Totuși, eu am rude în Anglia, și de aceea mă duc acolo".

Henryk s-a gîndit un răstimp la aceasta. „Ce trebuie să faci ca să părăsești țara?"

„Este foarte simplu", a răspuns Vwadik. „O agenție evreiască a deschis aici în Varșovia un nou birou care colaborează cu *UNRRA (United Nations Relief and Rehabilitation Administration)*. Ei vor face în locul tău toate formalitățile necesare. Stai să-ți scriu adresa lor".

În timp ce prietenul său scria adresa, Henryk a început să-și facă socotelile. Nu mai exista nici un motiv să rămînă în Polonia. Posibilitatea de a părăsi țara nu-i displăcea. Deși n-ar fi putut explica de ce, a știut imediat încotro voia să plece. Israel, așa i se spusese, este țara promisiunii. El se va duce acolo, va căuta ceea ce pierduse în țara lui natală și va începe o viață nouă într-o țară nouă.

Mii de evrei europeni au luat aceeași decizie ca și Henryk. Războiul se terminase, dar persecutarea evreilor nu încetase. Ei erau gata să întoarcă spatele pentru totdeauna călăilor lor. Între 1946 și 1948, un sfert de milion de evrei au părăsit Europa de Est. Emigrarea în Israel rămînea aproape exclusiv o chestie ilegală. De cînd începuse mandatul lui, guvernul britanic coborîse drastic procentul de emigrări. Forțele de ocupație britanice făceau tot ce puteau ca să împiedice emigrarea evreilor în Palestina. Închiderea granițelor italiene ilustra această politică.

Cu toate acestea, rămîneau deschise multe rute care permiteau scăparea, și fugarii erau depuși pe plajele Italiei, Franței, României, Iugoslaviei și Greciei. Acolo erau îmbarcați pe vase mici și aduși în Israel. Călătoria era foarte palpitantă, căci englezii vînau aceste vase și închideau pasagerii prinși în lagăre de internare din Europa sau din Cipru. Între 1945 și 1948 au plecat spre Palestina șaizeci și cinci de asemenea vase cu emigranți ilegali.

Diferite guverne și agenții independente au sfidat ordinul englezilor și au sprijinit eforturile clandestine de a găsi o patrie pentru evrei. Guvernul polonez, mai ales după masacrul de la Kielce, se temea că nu va putea împiedica alte manifestări de violență împotriva evreilor. Prin urmare, el a văzut emigrarea ca o soluție de dorit și a sprijinit-o. Cehoslovacia s-a arătat dispusă să nu-i împiedice pe refugiați și a mers pînă acolo că a plătit biletul de tren pentru evreii care părăseau Polonia. Alte guverne și forțe de ocupație au încuviințat pasiv sau activ operațiunea.

UNRRA, sub conducerea primului ei director, Herbert Lehmann, a finanțat refugierea poporului evreu. De asemenea, niște agenții evreiești precum *Jewish Agency* (Agenția Evreiască, o societate care avea ca scop administrarea Palestinei evreiești, reglementarea relațiilor ei cu evreii din toată lumea și cu forța de ocupație care avea Mandatul) și *American Jewish Joint Distribution Commitee* (Comitetul de distribuire a evreilor din America, întemeiată în 1914 pentru sprijinirea mondială a sionismului și a emigrării în Israel) au dat refugiaților ajutor financiar.

Așa-numita *Berihah* („fugă") a fost prima care i-a trecut ilegal pe oameni din alte țări în Israel. Alte grupări sioniste i s-au alăturat de-a lungul anilor. Soldații din brigăzile evreiești, *Haganah* (organizație evreiască de autoapărare din Palestina între 1920-1948) și *Mossad* (literal „Instituția pentru informații și alte însărcinări speciale" – Serviciul secret israelian) i-au adus pe evrei pe rute studiate de ei și la bordul unor vase clandestine.

În timp ce lupta pentru recunoașterea Statului Israel se apropia de punctul ei culminant, grupările politice au început să recruteze oameni pentru mișcările lor. *Haganah* a lui David Ben Gurion, *Irgun* a lui Menahem Begin („Irgun Zvai Leumi": organizație militară națională între 1937-1948) și *Lochame Cherut Iisrael (LECHI)* (literal: „Luptători pentru libertate" – organizație militară subterană între 1940-1948) participau activ la recrutarea, transportul și pregătirea evreilor europeni destinați organizațiilor lor.

„Deci ai vrea să călătorești în Israel". Un bărbat chel cu ochelari care ședea la birou i-a pus lui Henryk o mulțime de întrebări.

„Da, aș vrea să părăsesc Polonia. Un prieten mi-a spus că se poate aranja dacă vin la biroul dumneavoastră".

„Familia dumitale trăiește în Varșovia?" a întrebat bărbatul.

„Părinții, frații și sora mea sunt toți morți. Au murit în timpul războiului. Eu sunt singurul supraviețuitor din familia mea".

„Din păcate aud zilnic istorii ca a dumitale. Îmi pare foarte rău că nu pot să fac nimic în ce privește trecutul dumitale. Totuși, referitor la viitor pot să te ajut. Dacă ai dori să pleci în Israel, lucrul acesta ar fi posibil. Ia loc te rog acolo și așteaptă pînă ești chemat".

Împreună cu alți solicitanți, Henryk a așteptat pînă ce i-a fost citit numele cu voce tare de către o femeie care ținea în mînă cîteva hîrtii. Ea i-a înmînat o cartelă de refugiat *UNRRA* și i-a dat instrucțiuni privind data și ora cînd urma să părăsească Varșovia. În ziua respectivă, el s-a alăturat unui grup de evrei care urmau să întreprindă împreună cu el o primă etapă a călătoriei. Au făcut prima oprire în gara din Lampertheim, un oraș german situat nu departe de Mannheim.

Pe noii veniți din Polonia îi aștepta un mediu plăcut. Grupul lor a fost împărțit în grupulețe mici în case care fuseseră locuite mai înainte de familii germane. Mesele le-au fost servite într-o bucătărie comună, unde domnea o ambianță de sărbătoare. Tovarășii de drum spre Israel ai lui Henryk erau în marea majoritate tineri. Toți sperau că șederea în Lampertheim va fi o oprire scurtă în drumul spre Palestina. Urma totuși să treacă aproape un an înainte de a ajunge la destinație și a începe o viață nouă.

Din punct de vedere fizic și psihic era un timp foarte constructiv pentru cei șase sute de emigranți evrei. Ei erau deosebit de optimiști, și erau neîncetat îndemnați să privească spre viitor. Pentru prima dată după ani de zile, acești oameni aveau un viitor. În ciuda încercărilor incredibile din trecut, ei aveau acum motive să se bucure. Cei mai mulți ieșiseră din război greu încercați prin experiențele lor, și aveau nevoie de un anumit timp pentru ca disperarea să poată fi înlocuită de o așteptare încrezătoare. Dar, puțin cîte puțin, transformarea s-a produs. Vedeai tot mai des zîmbete pe fețele oamenilor. Chiar și cei mai rezervați s-au deschis tot mai mult celorlalți din grup.

Acești refugiați proveneau din familii care fuseseră decimate prin morți premature și îngrozitoare. Cînd au fugit din Polonia, golul lăsat de aceste pierderi s-a dovedit a fi aproape insuportabil. Totuși, acum au început să lege prietenii. Noile legături au umplut golul acela îngrozitor din viața lor. Dacă nu se mai puteau adresa familiilor lor,

aveau cel puțin un prieten bun – cineva care avea și el nevoie de înțelegere și de camaraderie.

Henryk Weichert era din fire un băiat foarte deschis. El avea nevoie de prieteni, și foarte repede noii lui tovarăși au constatat că au nevoie de el. În timpul acestui an de așteptare, Henryk a început să adune din nou la un loc cioburile vieții sale. Pentru el, acesta a fost începutul unui proces care îi va schimba ireversibil viața și care va face în cele din urmă ca el să exercite o influență de necrezut asupra a sute dintre compatrioții lui iubiți.

În timp ce șederea lor în Germania se apropia de sfîrșit, nerăbdarea a început să pună stăpînire pe ei. De aceea, grupul a răsuflat foarte ușurat cînd li s-a cerut în sfîrșit să se pregătească pentru călătoria spre Grenoble în Franța.

Acolo au rămas doar cîteva zile. Cu puțin timp înainte de plecarea lor spre țărmul mării s-a organizat o întîlnire în care trebuiau să fie informați despre călătorie. Bărbatul care le vorbea deborda de optimism. El era reprezentantul *Irgun*-ului și urma să-i însoțească pe refugiați pînă în Israel, împreună cu mai mulți membri ai organizației care se alăturaseră călătorilor în Grenoble.

„Vom pleca mîine, și călătoria noastră va avea ca destinație Țara Promisă Israel. Ea este țara părinților noștri și a fost dată lui Abraham și copiilor lui de către Însuși Dumnezeu. Mulți dintre frații și surorile noastre evreice sunt deja acolo și așteaptă să ne ureze bun-venit. Dacă vom sosi acolo după cîteva zile, veți fi primiți cu brațele deschise. Veți fi cazați de către prietenii noștri, și ei se vor îngriji de voi în noua noastră patrie.

Suntem ferm convinși de faptul că Israel va fi foarte curînd patria națională pentru evreii din toată lumea. Voi aveți privilegiul de a face parte dintre cei care își vor vedea împlinit visul unui stat evreiesc în Palestina. Un vapor așteaptă să ne aducă în Israel. Pentru voi toți va fi o călătorie de plăcere pe marea Mediterană. În cîteva zile vom sosi la țărmul țării în care curg laptele și mierea. Între timp, distrați-vă bine, și drum bun!"

Vorbitorul s-a întors la locul lui într-un ropot de aplauze. După părerea ascultătorilor, fusese o cuvîntare excelentă. Toți acești călători „ilegali" erau bine dispuși cînd și-au predat legitimațiile *UNRRA*. În caz că aveau să fie atacați de englezi, nu exista în acest fel nici o indi-

cație privitoare la originea lor sau la organizația căreia îi aparțineau. Henryk și tovarășii lui au dormit foarte bine în această noapte. În fața lor se afla o nouă epocă a vieții. Ei vor lăsa în urma lor arena luptei lor disperate pentru supraviețuire și multe amintiri bune și rele.

A doua zi, cînd camioanele au ajuns în tabără, toți călătorii își aveau deja pregătit de mult timp bagajul sărăcăcios. Cei mai mulți nu călătoriseră încă pe mare și erau cuprinși de febra aventurii. Această febră s-a mai domolit puțin atunci cînd au văzut „vaporul" care trebuia să-i ducă în Israel. El era ancorat într-un golf retras din sudul Franței. De fapt, nu era un vapor, ci mai degrabă o barcă pescărească relativ mică. Această ambarcațiune destinată să-i ducă în Țara Promisă părea că poate să cuprindă maximum o sută de persoane. Ori, pe plajă așteptau șase sute de oameni ca să fie transportați cu ea.

Ei au fost aduși în grupe la bordul ambarcațiunii. Lucrurile lor personale au fost așezate sub puntea vasului. Stînd înghesuiți unul lîngă altul pe puntea ambarcațiunii, imigranții așteptau ca membrii echipajului să ridice ancora și ambarcațiunea să se pună în mișcare. Înainte de plecare, căpitanul le-a adresat un avertisment serios. Într-adevăr, din cauza marelui număr de persoane, era neapărat necesar ca greutatea să fie bine repartizată pe tot timpul călătoriei. O deplasare bruscă a unui număr de pasageri dintr-o parte în alta putea duce la răsturnarea navei. Toți trebuiau să rămînă pe locul în care se aflau.

Cînd nava s-a pus încet în mișcare, pasagerii se uitau unii la alții plini de speranță. Călătoria lor în Țara Promisă începuse.

Capitolul 9

S.O.S.

După cum aprecia Henryk, călătoria spre Israel va dura patru sau cinci zile. În timpul primelor ore de călătorie, pasagerii au trebuit mai întîi să se adapteze noului mediu. În aerul de mare se simțea aroma unui nou început. Unii pasageri care stăteau în partea din spate a vasului observau spuma pe care o lăsa nava în urma ei. Toți erau de acord că albastrul mării Mediterane era cel mai frumos de pe glob. Ca și cum marea s-ar fi străduit să se dovedească vrednică de complimente, a rămas la fel de liniștită ca un lac.

Era o artă să te deplasezi cu o ambarcațiune supraîncărcată. Unii stăteau în picioare, în timp ce alții ședeau. Cînd unii se mișcau la tribord, alții trebuiau să se miște la babord. Pentru pasageri erau posibile trei poziții: stat în picioare, stat în șezut, sau stat aproape culcat. Toate aceste poziții erau luate pe rînd în spațiul strîmt pe care și-l alesese fiecare pasager pe punte.

Chiar și vremea părea a dori să fie pe placul acestor nou-veniți pe mare. Era începutul verii, și soarele nu era prea puternic. Fețe tinere, cu ochii închiși, erau întoarse spre cer pentru a profita de căldura razelor de soare. Seara tîrziu admirau un minunat apus de soare. Mulți dintre ei erau așa de fascinați de priveliște, încît uitau pentru o clipă de mîncarea care le stătea în față. Cînd întunericul învăluia corabia, cineva intona un cunoscut cîntec popular evreiesc, și pasagerii i se alăturau rînd pe rînd.

Henryk și cîțiva dintre camarazii lui vorbeau pînă noaptea tîrziu despre viitor. Cei mai mulți voiau să se ducă într-un kibbuț și să lucreze pămîntul noii lor patrii. Dar viața de fermier nu-l ispitea deloc pe Henryk. În timpul exilului său personal fusese obligat să secere deseori în timpul nopții. Amintirile pe care le avea despre hambarele reci, despre saltelele de paie pline de purici și alte gîngănii, precum și despre păduchi strica în ochii lui farmecul unei vieți la țară. Nu, el prefera să locuiască în oraș. Va învăța o meserie atunci cînd va sosi în Israel și se va statornici într-unul din orașele mari.

În timpul primelor zile de călătorie se stabilise o rutină plăcută. Dar, începînd cu ziua a 4-a, vremea s-a schimbat. Cerul albastru s-a

umplut de nori negri. Pasagerii simțeau briza proaspătă, care începea treptat să răscolească valurile potolite. În cursul zilei a început să plouă torențial. Căpitanul i-a liniștit pe membrii neexperimentați dintre călători. „O asemenea vreme rea nu este ceva neobișnuit într-o călătorie pe mare. Vasul nostru este stabil, și poate să reziste cu brio. Liniștiți-vă – nu e nevoie să vă faceți griji. Rămîneți la locul vostru, furtuna va trece curînd".

Dar pasagerilor lui nu le-a scăpat faptul că el, deși încerca să le transmită încredere, arunca o privire neliniștită asupra valurilor care se spărgeau peste bord.

Încrederea căpitanului se baza pe un optimism intuitiv nejustificat. Vîntul și marea își băteau joc de implorarea pasagerilor îngrijorați și loveau vasul cu o furie impresionantă. Furtuna, care n-ar fi trebuit să dureze mai mult de cîteva ore, a ținut zile întregi. Uneori, ea se mai potolea, și moralul călătorilor înfricoșați se ridica imediat. Dar, curînd după aceea, furtuna reîncepea cu o îndoită putere.

Ziduri de apă treceau pe deasupra balustradei ambarcațiunii înainte de a se prăbuși pe corpurile oamenilor înghesuiți pe punte. Vasul tremura sub furia valurilor și se cufunda adînc în apă. Era la fel de rău ca odinioară în călătoria lui Iona. Pentru pasageri era limpede că situația lor era disperată. Strigăte și rugăciuni se înălțau spre cer. Oamenii se plîngeau cu amărăciune că fuseseră scăpați de naziști numai ca să moară aici pe marea dezlănțuită. Mulți pasageri sufereau de rău de mare și vomă, ceea ce nu făcea decît să înrăutățească situația. Ei se țineau tare de balustradă, în timp ce vomitau tot mereu.

Chiar și căpitanul își pierduse entuziasmul. Acum era convins că pompele vasului nu mai puteau face față cantităților de apă. Ambarcațiunea se cufunda tot mai mult, și dacă situația nu se schimba curînd, urmau să se scufunde. Căpitanul a dat ordin radiotelegrafistului să trimită un S.O.S. El cunoștea prea bine urmările posibile ale unei asemenea convorbiri radiotelefonice. După toate probabilitățile vor fi obligați să părăsească nava și să fie duși într-un lagăr de internare. Totuși, aceasta era o alternativă mai bună față de o moarte prin înec.

Henryk simțea o liniște ciudată în mijlocul isteriei de care era înconjurat. Ca și ceilalți, se gîndea la faptul că scăpase de focul Holocaustului ca să se înece acum în marea Mediterană. Dar el nu-și făcea griji, și nici nu-și plîngea soarta, așa cum făceau ceilalți din jurul lui.

Era limpede pentru el că nu avea nici un control asupra împrejurărilor în care se găsea momentan, și de aceea era resemnat. I-a venit în minte expresia care îi devenise atît de familiară în trecut: ceea ce trebuie să se întîmple se va întîmpla. El nu putea spune ce-i va aduce viitorul. Poate că era mai bine așa. După ce în trecut suportase încercare după încercare, poate că nici viitorul nu-i rezerva ceva mai bun. Cel puțin acum putea să moară fără a trebui să mai sufere.

Radiotelegrafistul a trimis ore în șir semnale S.O.S. Dar chiar dacă alte nave le-au recepționat mesajul, nici una dintre ele nu le-a răspuns. Cei șase sute de oameni erau lăsați la bunul plac al furtunii.

Potolirea furtunii a fost observată de către pasageri, dar cum fuseseră de atîtea ori înșelați, nici acum nu și-au pus speranțele în ea. Totuși, furtuna slăbise cu adevărat în intensitate, și ei au prins din nou curaj. Pompele puteau în sfîrșit să facă față maselor de apă din vas. Cînd norii s-au risipit deasupra capului lor, lucrurile arătau deja cu totul altfel. Niciodată nu le păruseră stelele atît de strălucitoare și de calde ca în noaptea aceea.

Zilele semănau cu niște săptămîni. Căpitanul ușurat a descris cu vasul un soi de zigzag ca să scape de vasele de patrulare britanice. După ce au trecut de peninsula italiană, au luat direcția spre est, spre insula Creta, apoi ceva mai spre sud pe lîngă Cipru. Vor ajunge curînd la coasta israeliană.

S-a auzit bîzîitul motorului unui avion înainte ca cineva să-l poată zări. Oamenii arătau îngrijorați cu degetul spre est, și toți păreau să descopere concomitent intrusul zburător. Cînd avionul a făcut o curbă și s-a îndreptat spre vas, căpitanul a strigat pasagerilor: „Este un avion britanic de patrulare. Ascundeți-vă dacă puteți. Ceilalți rămîneți culcați pe punte. Dacă avem noroc, vor crede că pescuim". Avionul a trecut de două ori deasupra vasului, apoi a virat aproape de el la înălțime joasă. Cînd a dispărut la orizont, căpitanul a schimbat repede direcția și a ambalat motoarele obosite la maximum. Cu toate acestea, se temea că totul este în zadar. Pentru acești refugiați, jocul se terminase.

Două șalupe de patrulare au reacționat la relatarea piloților avionului. Cînd s-au apropiat de vas, s-au despărțit, ca să acosteze ambarcațiunea din ambele părți în același timp. Pasagerii s-au transformat într-o clipă într-o hoardă furioasă. La bord se găseau cîteva ciomege,

singurele arme pentru pasageri. Ele au fost împărțite imediat, și imigranții s-au pregătit să-și apere drepturile ca descendenți ai lui Abraham. Vasul care îi ducea pe pasageri se legăna neputincios încoace și încolo. Evreii erau practic imobilizați între cele două șalupe britanice. Atunci cînd soldații, cu arma în mînă, au sărit pe punte, furia pasagerilor s-a descărcat asupra lor. Henryk era printre ei și învîrtea ciomagul pe care-l ținea strîns în mînă. Era un sentiment deosebit să fie odată cel care dădea lovituri, și acest fapt i-a dat o senzație trecătoare de satisfacție. Dar ea nu avea să dureze mult timp.

Un ofițer le-a strigat: „Lăsați armele jos și ridicați mîinile. Dacă mai opuneți rezistență, vom fi obligați să tragem".

Apoi au auzit vocea căpitanului: „Faceți ce-a zis", a strigat el. „Nu are rost să opuneți rezistență".

Un murmur de dezamăgire s-a auzit din rîndurile apărătorilor. Nimeni nu știa exact ce-i așteptа, dar toți erau de părere că nu putea fi nimic bun – și bănuiala lor avea să se adeverească mai tîrziu. După zece zile de speranță, de răbdare și de viață în fața morții, vasul pe care se găsea grupul slăbit de oameni era acum în drum spre luni întregi de viață în lagăr.

Imigranții au întins gîtul ca să arunce o privire asupra Țării Promise. În portul Haifa părea să domnească o activitate intensă. Vase intrau și ieșeau, și cheiurile erau pline de oameni.

Căpitanului i s-a dat ordin să acosteze și să aștepte sosirea unei delegații. În timp ce oamenii așteptau la bord și observau, dezamăgirea lor creștea din cauză că veneau de la o depărtare așa de mare și li se refuza intrarea în țara în care voiau să-și creeze un cămin. În scurt timp a venit un grup de funcționari britanici din port de-a lungul digului. Un om în uniformă, cu o mustață mare, a dat ordine cu o voce puternică: „Părăsiți vasul și înșirați-vă pe chei, așa cum vi s-a spus. Orice încercare de a opune rezistență va fi sever pedepsită. Dacă faceți ce vi se spune, veți fi tratați bine".

Henryk și camarazii săi au părăsit vasul și au avut pentru prima dată de mult timp pămînt tare sub picioare. Ei se găseau în Israel. Cu toate acestea, sosirea lor nu era așa cum și-o imaginaseră cînd se suiseră la bord în Franța cu două săptămîni înainte. În timp ce erau percheziționați cu grijă, toți se întrebau ce-i așteptа după aceea.

N-au avut mult de așteptat. Înșirați pe două rînduri, au fost scoși

din port și duși într-un spațiu înconjurat cu sîrmă ghimpată unde trebuiau să-și petreacă noaptea. După aceea urma să fie duși cu un vas spre un lagăr de internare pe insula Cipru.

Henryk și cîțiva dintre tovarășii lui ședeau în cerc și discutau evenimentele. Tema principală a conversației era nedreptatea la care era supus mereu poporul evreu. A fost discutată amănunțit interdicția britanică de a nu-i lăsa să intre în Palestina pe niște refugiați fără patrie. Toți erau de părere în unanimitate că era justificată orice măsură necesară ca să pună capăt mandatului britanic asupra Palestinei. Fiecare voia să-și aducă contribuția ca, dacă permiteau împrejurările, poporul evreu să aibă dreptul de a trăi în pace în țara lui. Ei nu mai voiau nimic altceva decît să trăiască aici în pace. În discuție au fost cîntărite și posibilitățile de evadare.

Unul dintre oamenii care făceau parte din *Irgun* se alăturase bărbaților. El le-a vorbit pe un ton liniștit și încrezător: „Toți veți avea cîndva ocazia de a lupta pentru țara noastră. Este absurd să vă irosiți acum forțele fără folos. Pentru noi toți sunt foarte multe lucruri de făcut înainte de a fi gata pentru o asemenea luptă. În Cipru veți învăța cum puteți să vă folosiți mai bine forțele pentru țara voastră. N-o să rămînem acolo pentru totdeauna. Ne vom întoarce aici cînd vom fi gata să ne îndeplinim misiunea".

El știa desigur că discuția tinerilor era mai mult retorică. În felul acesta puteau să arate că nu tremurau sub mîna celor care îi luaseră captivi – și ca urmare au putut să se odihnească liniștiți noaptea aceea.

A doua zi după-amiază, vasul i-a putut lua la bord. Soldații i-au adus înapoi în port, unde s-au îmbarcat pe vasul care i-a dus în Cipru. Soldații înarmați, spațiul strîmt de pe un vas-închisoare și gîndul că urmau să petreacă un timp înapoia sîrmei ghimpate a reînviat în mulți refugiați amintiri din trecut. Pe fețele oamenilor se citea teama în timp ce treceau pe pasarelă.

Henryk privea țărmul dispărînd la orizont. Fusese un lucru bun să pună picioarele pe pămîntul care va deveni cîndva patria lui. În multe privințe, aceasta era pentru el o țară misterioasă. Nu era prea versat în istoria biblică, și cunoștințele lui erau extrem de incomplete. Totuși, această țară avea ceva care îi comunica sentimentul întoarcerii acasă. Ei îl puteau expedia pe un vas și îndepărta de Israel, dar el se va întoarce. Și cînd se va întoarce, va rămîne acolo: Israel era țara lui.

Capitolul 10

Un domiciliu departe de patrie

Ciprul este o insulă „al cărei nume transmite ideea de eleganță și plăcere", așa a scris istoricul englez Edward Gibbon. Celor șase sute de refugiați evrei, care fuseseră obligați să părăsească micul lor vas, Ben Hecht, Ciprul nu li s-a părut deloc frumos. Iar din eleganță nu mai rămăsese nici urmă. Pentru Henryk și tovarășii săi, cei 9251 kilometri pătrați ai insulei nu erau altceva decît o închisoare uriașă.

În 1878, Marina Regală britanică înălțase drapelul englez pe solul cipriot. De atunci, Ciprul a constituit o posesiune colonială a imperiului britanic „asupra căruia soarele nu apunea niciodată". Atunci cînd imigrarea evreiască în Palestina a fost limitată în mod strict, un mare număr de lagăre de internare de pe insula Cipru, înconjurate de britanici cu sîrmă ghimpată, erau deja terminate și așteptau să-i primească pe cei care încercau să intre ilegal în Israel. În august 1946, britanicii au început să-i ducă acolo pe imigranți. Cincizeci și una de mii cinci sute de israelieni au trecut prin aceste lagăre în călătoria lor spre Țara Promisă. În timpul internării lor în lagăr s-au născut două mii de copii.

„Deținuții" au părăsit vasul sub ochii vigilenți ai gărzilor înarmate. Au fost conduși la biroul de recepție al lagărului și percheziționați din nou cu grijă. Le-au fost luate multe dintre lucrurile pe care le aduseseră cu ei din Europa. Lucrul acesta i-a întristat pe mulți, care pînă acum posedaseră prea puțin din punct de vedere material. Această scenă era din nefericire mult prea familiară celor care petrecuseră deja timp în spatele sîrmei ghimpate.

Henryk a încurajat o tînără femeie gingașă care era în mod vădit la un pas de prăbușire nervoasă. Ea tremura din tot corpul, în timp ce se uita neliniștită de la un soldat înarmat la altul.

„Este exact ca în Polonia", a strigat ea. Buzele ei au rostit o rugăciune rapidă: „O, Dumnezeule, nu lăsa ca să ne omoare".

„Nimeni nu va omorî aici pe cineva", a mîngîiat-o Henryk. „Ei ne percheziționează numai ca să vadă dacă avem arme".

„Așa ne-au spus și nemții în Treblinka. Ei i-au trimis pe oameni să facă un duș, și nu s-a mai întors nimeni. Tu nu știi ce pot să ne facă".

„Dar aceştia nu sunt germani, şi tu nu mai eşti în Treblinka", a stăruit Henryk. „N-are rost să te îngrijorezi. Toţi suntem în siguranţă".

„Toate acestea par să se fi petrecut de mult timp", a zis ea şi a început să plîngă încetişor. „Aceasta îmi reaminteşte tot ceea ce am trăit. Revăd expresia de pe feţele lor".

Scurta ei convorbire cu Henryk părea să-i fi făcut bine. Ea s-a liniştit puţin. Dar reacţia de teamă a fetei nu era un caz izolat. Şi ceilalţi internaţi simţeau la fel. Probabil că cei mai mulţi vor duce cu ei în mormînt aceste sentimente.

Din fericire, situaţia lor momentană nu se putea compara cu ceea ce îndureseră sub nazişti. După terminarea formalităţilor, toţi cei şase sute au fost duşi la noul lor domiciliu. Li s-a arătat un şir de barăci cu aspect respingător, cu acoperiş de tablă, aflate într-un spaţiu înconjurat cu sîrmă ghimpată. Acest teren era destul de mare, aşa că aveau loc destul. Cîte douăzeci şi cinci de persoane împărţeau frăţeşte o baracă.

Henryk a inspectat noul său domiciliu. Desigur că nu era hotelul distins în care petrecuse odinioară noaptea în Varşovia, totuşi era mai bun decît unele şuri în care trebuise să stea în timpul războiului. Murdăria de pe duşumea putea fi înlăturată cu un măturat bun. Clima era ideală. O briză proaspătă de pe mare asigura un aer condiţionat natural şi temperaturi plăcute. De pe fereastra barăcii se putea vădea pădurea din apropiere. În linii mari, se gîndea el, văzuse lucruri mai rele.

Deţinuţii de pe Ben Hecht aveau să rămînă pe insulă opt luni înainte de a se putea întoarce în Israel. Evreilor li s-a permis să constituie nişte comitete de selecţie însărcinate să aleagă şapte sute cincizeci de persoane în fiecare lună care să poată intra legal în Israel. Cînd le-a venit rîndul lui Henryk şi tovarăşilor lui să plece în Israel, comitetul le-a permis să plece împreună.

Deoarece refugiaţilor nu le-a rămas altă alegere decît cea de a petrece mai multe luni în detenţie, ei au avut grijă să nu fie un timp pierdut. În tabără existau numeroase organizaţii. A fost întemeiată o organizaţie de tineret care îi pregătea pe imigranţi pentru stabilirea în Israel. Se putea învăţa limba ebraică, se participa la diferite conferinţe pe teme importante şi chiar la instrucţie militară. Henryk era entuziasmat mai ales de discursurile ţinute de conducătorii evrei din tabără. Putea astfel să fie la curent cu veştile care proveneau din Israel şi cu semnificaţia politică a acestor evenimente. Vorbitorii insistau mai ales pe pre-

gătirea mintală a imigranților pentru dificultățile care îi așteptau. Ei reușeau tot mereu să cucerească ascultătorii.

„În fiecare zi se produc evenimente care arată limpede că visul nostru va deveni în scurt timp realitate. După cum am auzit, proiectul unui stat Israel va fi prezentat curînd Națiunilor Unite pentru a fi supus la vot". Un murmur a trecut printre ascultătorii atenți.

„După cum știți, arabii spun că o să aibă ei grijă ca națiunea noastră să moară chiar la naștere. Ei au declarat că ne vor alunga din țara strămoșilor noștri înainte de a face din ea patria noastră. Chiar în timp ce vorbesc, forțele dușmane înaintează împotriva poporului nostru care este deja în Israel.

Trebuie să fim pregătiți să luptăm pentru patria noastră. Țăria noastră va depinde de unitatea noastră în spirit, în voință și în capacitatea de a lupta. Fiecare să decidă personal ce rol va juca în luptă, apoi să înaintăm împreună cu hotărîre ca să cucerim vechea noastră patrie, sau să murim în apărarea dreptului nostru de a trăi acolo în pace. Dumnezeu să ne întărească pentru marea însărcinare care se află înaintea noastră".

Deținuții trăiau în așteptare, în timp ce se străduiau să se pregătească cît de bine puteau de lupta inevitabilă. Imigranții aveau nevoie de un loc potrivit pentru a putea fi instruiți din punct de vedere militar, un loc în care să fie feriți de privirile curioase ale britanicilor. Barăcile nu puteau servi în acest scop, deoarece gărzile făceau inspecții de rutină. Ca urmare, au plănuit să sape o cameră subterană în care cîțiva oameni să poată fi antrenați concomitent. Au căutat un loc în pădurice în care o adîncitură oferea condiții ideale pentru săpat. Copacii îi ascundeau de privirile soldaților care patrulau pe lîngă îngrădituri. În fiecare seară, un grup mare de tineri se retrăgeau în această pădurice. Se așezau într-un cerc mare, mîncau, cîntau și dansau împreună. Între timp, un alt grup săpa groapa.

Cînd lucrarea a fost terminată, imigranții dispuneau de un spațiu de pregătire iluminat cu lumînări, în care viitorii soldați erau introduși în arta războiului. Cei instruiți erau împărțiți în grupe mici. Spațiul era destul de mic, vreo doisprezece metri pătrați, totuși ideal pentru scopul lor. Seara se camufla grijuliu intrarea cu ramuri.

Desigur că nu aveau la dispoziție arme adevărate. Ca urmare, soldații se serveau de bucăți de lemn cioplite în chip de pușcă. În progra-

ma de învățămînt erau explicații privitoare la modul de utilizare al minelor, grenadelor, artileriei, precum și strategie militară. Henryk și tovarășii săi asimilau cu pasiune toate informațiile. Ei voiau să fie pregătiți cînd va veni momentul luptei.

Vestea despre votul Națiunilor Unite referitor la împărțirea Palestinei a acționat asupra deținuților ca un trăsnet. Unii s-au adunat ca să audă amănuntele.

„Votul a avut loc în 29 noiembrie. Rezultatul lui a fost treizeci și trei pentru, treisprezece împotrivă și zece abțineri. În 14 mai 1948 va expira mandatul britanic, și trupele britanice vor părăsi Palestina. Va exista un nou stat Israel".

Oamenii care așteptaseră de atîta vreme ca să se petreacă ceva pozitiv în favoarea evreilor nu mai puteau de fericire. Fețele tinerilor străluceau. Ei s-au prins de mîini, au cîntat și au dansat împreună. După două mii de ani de peregrinare, de suferință și de așteptare apăruse o nouă stea pe cerul poporului evreu. Acest eveniment se producea chiar la sfîrșitul celui mai sîngeros capitol din istoria omenirii. De aceea, el părea cu atît mai extraordinar. Efectul asupra intelectului și sentimentelor acestor oameni care vor beneficia cel mai mult din această decizie în viitorul apropiat era de nedescris. Ea însemna că timpul așteptării se terminase definitiv. Pentru moment, perspectiva înspăimîntătoare că trebuiau curînd să lupte fără nici o șansă de succes nu avea importanță. Steaua lui David care se afla pe drapelul lor național își va avea locul alături de alte drapele ale membrilor comunității internaționale. Statul Israel nu va mai fi o închipuire a unor visători vizionari, ci o țară cu orașe, munți și rîuri. Înainte de toate era un punct culminant, un sfîrșit și totodată un nou început – sfîrșitul speranței în ziua cînd statul Israel va deveni realitate; începutul ocaziei de a înfăptui aceste speranțe.

Henryk s-a molipsit de entuziasmul camarazilor săi. Această veste l-a marcat foarte profund pe acest tînăr care cunoscuse atîta respingere. Peste cîteva luni, el va intra în portul Haifa la bordul unui vas. Apoi își va începe viața ca cetățean israelian – el va fi acasă! Acolo va fi pe picior de egalitate cu orice alt evreu care ar numi Israelul patria lui. Niciodată nu va mai face parte dintr-o minoritate disprețuită. În Israel va trăi printre ai săi într-un stat evreiesc. Acesta era un gînd cu totul nou.

Consecințele veștii despre renașterea statului Israel au fost imediat evidente. Tinerii evrei s-au consacrat cu un entuziasm reînnoit pregătirii lor militare. Peste tot în lagăr, oamenii mergeau mai repede și rîdeau mai tare. Ei erau bine dispuși și discutau despre planurile lor, despre ceea ce voiau să facă cu viața lor.

Odată cu noul an, Henryk și tovarășii săi au început să numere zilele pînă în punctul în care vor părăsi insula ca să se ducă în Israel. Cu toate acestea, le-a venit greu să-și ia rămas-bun de la ceilalți atunci cînd în luna martie le-a venit rîndul să plece. În timpul lunilor petrecute în Cipru își făcuseră mulți prieteni. Totuși, de data aceasta nu era o despărțire definitivă. Ei știau că în cîteva săptămîni toți deținuții vor întreprinde aceeași călătorie. Prin urmare, a-și zice la revedere era o experiență plăcută atît pentru cei care rămîneau, cît și pentru cei care plecau.

Henryk s-a dus la baracă pentru ca să-și împacheteze lucrurile în vederea călătoriei spre noua sa patrie. În seara aceea s-a gîndit la numeroasele dăți din viața lui în care se repetase această scenă. I se părea că toată viața fusese mereu pe drum. Poate că aceasta va fi ultima lui călătorie. De data aceasta voia să se instaleze și să lase în urma lui toate încercările sale. Ce minunat ar fi fost, se gîndea el, dacă familia lui ar fi putut fi aici cu el. În seara aceea a stat multă vreme treaz și s-a gîndit la ei. Tot mereu vedea înaintea lui fața lui Ruth Weichert. Henryk îi vedea ridurile apărute datorită grijilor și îi auzea neîncetat cuvintele pe care i le spusese la despărțire. A fost cuprins dintr-odată de o mînie îngrozitoare. Cît de îngrozitor de nedrept și de crud fusese totul! Mama lui, tatăl lui, frații lui și mica Tema nu făcuseră nimic nimănui. Cu toate acestea, fuseseră găsiți nedemni de a trăi și uciși. Timp de o clipă s-a simțit aproape vinovat că supraviețuise. La despărțire, mama lui îi spusese: „Acum ești bărbat. Fii puternic... fii puternic... fii puternic...“ Henryk s-a hotărît să fie puternic pentru ei toți.

A doua zi, el a părăsit tabăra și s-a îndreptat cu pas ferm către pasarela vasului care aștepta pentru a-l duce pe el și pe tovarășii lui în Israel. El era gata să-și ia rămas-bun de la ultimul domiciliu departe de căminul său din Țara Promisă.

În Israel era primăvară. Și el simțea în ființa lui promisiunea unui nou început.

Capitolul 11

Un nume nou într-o țară nouă

Cînd Henryk Weichert a coborît de pe vas în Haifa, a intrat într-o nouă lume. Supraviețuitorul în vîrstă de 18 ani al Holocaustului experimenta o purificare. El nu mai era un evreu polonez, ci acum era un israelian. Odată cu crearea iminentă a statului Israel și cu punerea în aplicare a Legii Revenirii, recunoașterea lui ca cetățean cu drepturi depline al Israelului era asigurată.

Acum nu numai că avea o patrie nouă, ci va primi și un nume nou. „În ebraică", i s-a spus, „Henryk se numește Zvi. De acum acesta va fi numele tău".

Și astfel a devenit Henryk Zvi. Îi plăcea cum sună noul nume. El simboliza schimbarea care avusese loc în viața lui. De acum era într-o țară nouă; de ce n-ar putea avea și un nume nou?

O țară nouă, un nume nou – și acum și o viață nouă. Încă din primele ore petrecute în noua sa țară Israel, el a intrat oficial în armată. Pentru el și pentru ceilalți tineri care debarcau alături de el, aceasta era o chestiune de onoare. După toți anii aceia în care fuseseră călcați în picioare de către tiranii militari, vor avea onoarea de a servi o cauză al cărei singur scop era acela de a le asigura, lor și descendenților lor, dreptul de a trăi în siguranță în propria lor țară. Această chestiune nobilă a adus cu sine o schimbare imediată pentru tinerii evrei. Ei nu mai erau refugiați și imigranți. De acum ei erau israelieni, și fiecare dintre ei avea sentimentul că soarta națiunii stătea în mîinile lui.

Noii veniți au fost conduși spre sud într-o tabără situată în împrejurimile localității Hadera – cam la jumătatea drumului între Haifa și Tel Aviv. Hadera era o colonie evreiască întemeiată în 1890. Pe atunci, acolo nu fusese decît o mlaștină. Ocupanții anteriori o socotiseră fără valoare. Pionierii evrei drenaseră pămîntul și plantaseră în toată regiunea eucalipți, pentru ca să usuce solul. Zvi și ceilalți est-europeni care îl însoțeau au găsit o regiune fertilă presărată de pădurici de citrice.

Noii sosiți au fost cazați în corturi. Aceasta era o experiență nouă pentru majoritatea tinerilor, care s-au adaptat bine dispuși noului lor mediu.

În perioada aceasta înainte de întemeierea statului Israel domnea o atmosferă încărcată în țară. Israelienii și arabii se pregăteau pentru războiul care le stătea înainte. Tot mereu aveau loc mici bătălii pentru asigurarea controlului unor regiuni considerate ca vitale unei părți sau celeilalte. Numai prezența britanicilor a împiedicat izbucnirea unui adevărat război. În fața acestei situații tensionate, noii recruți au fost îndemnați să apere coloniile evreiești din vecinătate. Bande de arabi îi atacau neîncetat pe coloniști, iar ei făceau apel la forțe armate pentru a-i alunga pe atacanți.

Grupa lui Zvi ajunsese în țară sub ocrotirea organizației *Irgun* a lui Menahem Begin. În vremea aceea, *Irgun*-ul era una dintre cele trei grupări care își disputau primul loc în guvernul care avea să vină. David Ben Gurion și organizația *Haganah* erau în mod vădit pe o poziție superioară celorlalte organizații. Ea poseda mai mulți oameni, o mai mare influență și mai multe arme. *Irgun*-ul și *Lechi* nu aveau aceleași principii ca și Ben Gurion și erau înainte de toate iritate pe limitările fixate de Planul de Împărțire făcut de Națiunile Unite. Ben Gurion și *Haganah* fuseseră în principiu de acord cu aceasta. Din cauza deosebirilor fundamentale care existau între ele, aceste trei partide lucrau complet independente unul de altul. Nu lipseau nici conflictele. Zvi și tinerii lui camarazi cunoșteau desigur prea puțin din aceste controverse politice dintre partide. Ei se aflau în sfîrșit în Israel și erau gata să lupte pentru supraviețuirea lor. Politica nu-i interesa.

Dimineața devreme după sosirea lor, tinerii voluntari și-au părăsit cortul ca să se ducă la un curs de introducere ținut într-o pădurice de portocali. Totalitatea pregătirii lor urma să se facă la adăpostul oferit de acești portocali și lămîi. În această zi, recruții au fost familiarizați cu armele de care aveau ulterior să se servească în luptă. Armele *Irgun*-ului erau vechi, proveneau din primul război mondial. Modelul lui Zvi era mai mare decît el însuși.

Întreaga operație din această zi s-a desfășurat ca o operă comică. Tinerii proveneau din diferite țări europene, și de aceea întîmpinau dificultăți mari de a se înțelege între ei. Nici unul dintre ei nu vorbea ebraica, ceea ce complica problema, deoarece instructorul li se adresa în această limbă. Tinerii soldații nu aveau nici cea mai mică idee de ceea ce încerca instructorul să le zică. Prin urmare, întreaga lor pregătire trebuia să se facă cu ajutorul unui sistem rudimentar de semne.

Totuşi, cînd au ajuns la întrebuinţarea armelor de foc, au înţeles repede ce important era să înţeleagă corect.

Un voluntar a ieşit în faţă ca să arate celorlalţi ce putea. Prima lui greşeală a fost că a înţeles greşit semnul folosit de instructor de a ţine strîns de umăr patul puştii – şi n-a făcut lucrul acesta. Cu o explozie asurzitoare, arma s-a descărcat – proiectilul a zburat într-o direcţie, iar soldatul în cealaltă direcţie. Cînd fumul şi praful s-au risipit, recrutul s-a ridicat în picioare, întrebîndu-se dacă braţul şi umărul mai făceau parte din corpul lui. Ceilalţi au izbucnit în hohote de rîs. Totuşi, de atunci toţi şi-au dat silinţa să înţeleagă corect semnele şi mormăiturile de nemulţumire ale instructorului lor.

Atunci cînd instructorii au avut impresia că grupa lor va cunoaşte de acum noţiunile de bază, Zvi şi camarazii lui aveau nasuri care sîngerau, urechi care vîjîiau şi umeri îndureraţi care au fost în scurtă vreme plini de vînătăi. „Acum pot să înţeleg", a spus un recrut plin de răni, „de ce ne-au vîndut italienii aceste arme. Voiau probabil ca arabii să cîştige războiul".

Hrana destinată noilor veniţi nu era deloc suficientă. Din cauza divergenţelor dintre *Irgun* şi *Haganah*, aceasta din urmă a refuzat să-şi împartă hrana, mai abundentă, cu *Irgun*-ul. De aceea, o parte din zi trebuia consacrată căutării hranei pentru tabără. Jefuirea depozitelor engleze de aprovizionare era o aventură foarte rentabilă. Zvi şi-a dat seama că nu uitase nimic din ceea ce ştiuse. El făcea parte dintre cei care aduceau cele mai multe provizii.

La nici o săptămînă după sosirea lor în Israel, pe tineri îi aştepta prima lor aventură militară. Ţările din Liga Arabă constituiseră aşa-numita Armată de Eliberare, alcătuită din voluntari din diferite ţări, gata să intre în război de la crearea statului Israel. La începutul lui 1948, trupele siriene şi irakiene erau cele mai numeroase în Israel. Britanicii se făceau că nu văd cînd acestea intrau în ţară venind din Transiordania şi din Liban.

Trupele Armatei de Eliberare erau desfăşurate într-o regiune numită „Triunghiul". Punctele acestui triunghi erau Jenin la nord, Nablus la sud şi Tulkarm la vest. Voluntarii arabi aşteptau sosirea trupelor şi a comandantului lor Fawzi El Karkji. Planul era ca toate trupele în ziua de 14 mai, cînd britanicii aveau să părăsească Palestina, să se adune şi să ia poziţie de luptă. Din clipa în care britanicii vor pleca

din țară, arabii îi vor arunca în mare pe fiii lui Iacob. Contingentele de trupe deja prezente trăiau din jafurile făcute prin coloniile evreiești.

Conducătorii *Irgun*-ului, după ce s-au sfătuit, s-au hotărît să-i atace pe arabi în Tulkarm, punctul vestic al triunghiului – situat la vreo douăzeci de kilometri de tabăra imigranților.

Marșul pînă la prima lor bătălie s-a făcut cu un mare entuziasm. Ca toți tinerii în timpul primelor zile de război, erau convinși de faptul că dușmanul nu le va putea ține piept. În timp ce mărșăluiau spre țintă, unul dintre tovarășii lui Zvi a făcut speculații privind posibilul mers al luptei:

„Arabilor n-o să le placă ceea ce-o să le oferim noi", se umfla el în pene. „Probabil că o să facă stînga împrejur și o s-o ia la goană cînd o să ne vadă". „Dacă nu, atunci o să-și vadă moartea cu ochii", a prezis un altul. „Am auzit că arabii nu au obiceiul să se bată", a spus un al treilea. „O să tragă cîteva împușcături în direcția noastră înainte de a o lua din loc". Un val de aprobare a străbătut rîndurile acestor războinici fără experiență.

Dar curajul lor s-a redus considerabil pe măsură ce se apropiau de Tulkarm. Ajunși la locul luptei, toți erau muți ca peștii și zguduiți vizibil de perspectiva de a fi eventual împușcați. La urma urmei, erau aproape niște copii, care erau implicați într-o întreprindere crudă.

Primul val de atac i-a surprins pe arabi nepregătiți, și o vreme părea că atacanții evrei vor beneficia de pe urma acestui efect de surpriză. Această iluzie avea repede să se risipească printr-o ploaie de împușcături din armele mult mai moderne ale arabilor. Armele refugiaților erau greoaie și inexacte. Curînd s-au auzit primele strigăte ale răniților. Era vădit că atacanții nu se puteau măsura cu apărătorii. S-a dat ordinul de retragere.

Zvi a dat ajutor la îndepărtarea unui rănit din linia de bătaie. Tînărul sîngera puternic dintr-o rană de la piept. Pe cînd se întorcea ca să ajute un alt camarad, a trecut pe lîngă unul de-al lor care, lovit într-un organ vital, murise în cîteva secunde. Pe fața lui se putea citi uimirea. S-ar fi zis că nici chiar mort nu putea să creadă că venise de la atîta depărtare ca să moară așa de devreme. Zvi văzuse deja mulți morți. Totuși, aici moartea era altfel, cu mult mai groaznică. Morții nu aveau corpuri slăbite de puteri și nici obrajii supți. Ei erau sănă-

toşi, şi doar cu cîteva clipe înainte priviseră în viitor cu încredere. Da, şi-a zis el, chiar moartea are aici în Israel o altă faţă.

Prima grupă de soldaţi s-a retras în tabără, primită de o avalanşă de întrebări din partea femeilor rămase în urmă. Ei le-au relatat posomorîţi despre incidente, şi au primit cuvinte de mîngîiere şi încurajare. Acest botez al focului îi „iniţiase". Ei îşi priviseră duşmanul în ochi şi trebuiseră să constate că acesta era un luptător hotărît. Acum înţelegeau ei că independenţa Israelului nu se putea dobîndi decît prin plătirea unui mare tribut de vieţi omeneşti. Fiecare spera arzător că preţul nu va fi propria sa viaţă.

În cursul următoarelor săptămîni, mulţi dintre prietenii lor au trebuit să plătească acest preţ. În toată regiunea se făceau încăierări şi hărţuieli ca să îmbunătăţească situaţia coloniştilor ameninţaţi de incursiuni ale arabilor. Atacurile lor au fost de fiecare dată respinse de duşmani.

Aceste confruntări erau destul de ciudate, pentru că evreii aveau de a face cu două forţe duşmane. Pe de o parte dădeau lupte cu arabii, dar erau obligaţi să fie vigilenţi şi în ceea ce-i privea pe britanici. Cînd reprezentanţii Reginei auzeau zgomotul luptelor şi se grăbeau să ajungă la locul respectiv, luptătorii evrei trebuiau să facă stîngamprejur şi să fugă. Problema lor era să evite gloanţele arabilor şi să nu se lase prinşi de britanici.

În timp ce se apropia data retragerii trupelor britanice, grupa lui Zvi s-a stabilit la un post de observaţie dintr-o regiune deluroasă, de unde puteau să tragă asupra duşmanilor. Sarcina lor principală era aceea de a rămîne în afara razei de acţiune a englezilor şi de a se pregăti în acelaşi timp pentru înfruntările viitoare.

În timpul acestor ultime zile decisive de aşteptare a avut loc un eveniment care avea să schimbe hotărîtor imaginea trupelor israeliene. În 25 aprilie, trupele Irgun-ului au atacat Manshiya, un cartier al oraşului Jaffa, aproape de Tel Aviv. Prin acest atac, Irgun-ul voia să-şi asigure recunoaşterea din partea populaţiei evreieşti că este o forţă militară. Un succes al Irgun-ului ar afecta negativ imaginea organizaţiei Haganah şi i-ar clătina poziţia de primă unitate de luptă a Israelului. Pentru această luptă au fost aduşi sute dintre cei mai valoroşi oameni ai Irgun-ului din celelalte părţi ale ţării.

Atacul a fost lansat în zori. Totuşi, nici în această zi, nici în următoarea n-au avut prea mare succes, de aceea comandamentul Irgun-ului a socotit de cuviinţă să se apropie din nou de conducerea organizaţiei Haganah. Propunerea lui Begin pentru un comandament unic a fost acceptată. Acest acord a fost semnat încă în aceeaşi seară de 26 aprilie. Comandanţii regionali ai organizaţiei Haganah au fost informaţi despre această decizie în felul următor: „... Formaţiunile Irgun-ului, oriunde s-ar găsi, se subordonează de acum comandamentului organizaţiei Haganah..."

Zvi făcea de acum parte din armata care urma să devină forţa de apărare a Israelului: armata israeliană.

Era deja pusă la punct strategia pentru luptele care aveau să urmeze după plecarea britanicilor. Arabii reuşiseră să închidă şoseaua dintre Tel Aviv şi Ierusalim, o mutare de şah care punea în mare pericol populaţia evreiască din oraşul lui David. Alimentele din oraş erau pe terminate. Era necesară o intervenţie imediată pentru ca oraşul să poată fi aprovizionat de urgenţă. Evreii aveau să atace oraşul Latrun, punctul strategic cel mai important pe drumul spre Ierusalim.

Zvi şi unitatea lui s-au pregătit să ia parte la această luptă.

Capitolul 12

Nici un loc unde să se ascundă

„Puneți stăpînire pe Latrun!" David Ben Gurion îi dădea lui Yigal Yadin ordine concrete. Yadin, ofițerul responsabil pentru operațiile militare din Israel, se opusese cu tărie atacului asupra localității Latrun în acest moment. El era de părere că mai are nevoie de timp pentru pregătire.

De fapt, Yigal Yadin avea motive întemeiate să fie sceptic. Cînd a venit ordinul de atac al Latrun-ului, Israel devenise stat independent de mai puțin de zece zile. O mulțime de trupe arabe au pătruns în țară ca să le întărească pe acelea care se infiltraseră deja în interiorul granițelor stabilite de către Planul de împărțire al ONU. Oamenii lui Yadin nu dispuneau de puști și tunuri suficiente; de asemenea, nu aveau trupe suficient de instruite pentru această operațiune. Pe lîngă aceste dificultăți mari, puținii soldați erau atacați în multe părți ale țării pe care le considera pentru moment mai importante strategic decît Latrun.

Cu toate acestea, Ben Gurion nu s-a lăsat convins să-și schimbe părerea. Pentru ca Ierusalimul să rămînă sub control evreiesc, trebuia făcută imediat aprovizionarea lui. După părerea lui, prezența evreiască în acest oraș însemna viață sau moarte pentru noua națiune. Dacă Ierusalimul cădea, așa argumenta el, oamenii vor fi demoralizați și vor pierde lupta pentru independență. Dacă convoaiele de aprovizionare nu puteau trece pe drumul dintre Tel Aviv și Ierusalim, aceasta va însemna fără îndoială moartea națiunii – nu exista nici o altă posibilitate.

Acum, că decizia finală era luată, soluția problemei se afla numai în mîinile militarilor. Latrun se găsea la una dintre cele mai importante răscruci din Orientul Apropiat, chiar în punctul în care șoseaua dinspre Tel Aviv se intersecta cu șoseaua care ducea spre nord la Ramallah și spre sud la străvechiul port Ashkelon. Pe dealul situat la nord de șoseaua spre Ierusalim se găsea un post important de observație care fusese abandonat de către britanici. Doar cu cîteva zile înainte de atac, el fusese ocupat de o mică trupă de evrei. Totuși, arabii reușiseră să-i alunge din nou. Acum, această clădire asemănătoare unei

fortăreţe se afla în mîinile arabilor. În timp ce Zvi şi camarazii lui se pregăteau pentru misiunea care îi aştepta, al patrulea batalion din legiunea arabă iordaniană se stabilea la Latrun în vederea respingerii oricărui atac. Aceşti legionari erau trupe de elită, antrenate, echipate şi conduse uneori de către ofiţeri britanici.

Pe pantele care coborau spre şosea, soldaţii arabi erau ocupaţi cu instalarea mai multor poziţii pentru mitraliere. Orice armată care ar ataca se va vedea obligată să traverseze o întindere mare de teren descoperit sub focul acestor arme. În timp ce mitralierele erau instalate, alţi soldaţi săpau din nou tranşee vechi care fuseseră folosite de trupele turceşti pentru apărarea poziţiei lor în faţa armatei britanice a generalului Edmund Allenby în 1917. Arabii au instalat mitraliere de calibru mare pe acoperişul postului de observaţie, de unde puteau supraveghea toată regiunea. Coasta dealului a fost asigurată cu sîrmă ghimpată pentru a stopa înaintarea soldaţilor atacatori. În plus, au fost instalate tunuri antitanc în poziţii strategice.

Şapte kilometri mai departe, la Hulda, trupele evreieşti erau aduse cu autobuzele pe scena viitoarei lupte. Hulda era ultima colonie evreiască între Tel Aviv şi Latrun. Această armată se compunea din două contingente israeliene însărcinate să pună stăpînire pe răscruce şi să elibereze Ierusalimul. Batalionul Alexandroni era o unitate de veterani alcătuită din trupe experimentate, un grup de oameni oţeliţi în luptă şi care ştiau cum să se comporte pe cîmpul de luptă.

Zvi făcea parte din al doilea batalion, „Noua Brigadă". Deşi Zvi era în ţară doar de cîteva săptămîni, era considerat ca veteran în acest batalion compus din imigranţi. Ei proveneau din multe ţări europene şi cunoşteau problema barierei lingvistice. Un mare număr din aceşti oameni fuseseră aduşi direct din portul Haifa – ei se găseau în Israel doar de cîteva ore. Cei mai mulţi aveau puţină, sau nici o experienţă cu armele pe care le purtau. Unii nici măcar nu ştiau cum se scoate piedica de la armele lor. Pe lîngă aceste dificultăţi, ei nu aveau nici căşti, nici ploscă pentru apă, nici hrană. Antrenamentul lor consta dintr-un curs rapid cu studiul cîtorva comenzi în ebraică şi cîteva informaţii sumare privitoare la utilizarea armelor.

Din cauza situaţiei disperate care dicta priorităţile în această fază a războiului de independenţă, conducătorii evrei nu mai aveau alte opţiuni. Nişte bărbaţi fără experienţă trebuiau să fie aruncaţi pe cîm-

pul de luptă, în speranța că se va produce o minune militară.

Miezul nopții, ora fixată pentru atac, se apropia, și oamenii au fost duși de la Hulda pînă la punctul de plecare situat la vreo trei-patru kilometri mai jos de Latrun. Cînd au ajuns la răscruce, oamenii s-au oprit ca să privească o panoramă spectaculoasă. În fața lor se întindea valea fertilă Alayon. Luna își arunca lumina argintie asupra lanurilor de grîu, în care spicele de grîu de pe acest sol fertil ajunseseră la înălțimea genunchilor. Nu era nici măcar o adiere de vînt. Toată valea părea să-și țină răsuflarea în așteptarea a ceea ce avea să se întîmple.

În timp ce imigranții nervoși așteptau ordinul de marș, Zvi discuta cu un evreu religios din Polonia.

„Știi că te afli acum într-un loc foarte renumit?" a întrebat omul.

„Renumit în ce sens?" a răspuns Zvi.

„Cunoști bine Biblia?" l-a întrebat prietenul său.

„Nu citesc în Biblie", a răspuns Zvi.

„Ei, atunci o să-ți spun despre ce este vorba. În locul acesta, Dumnezeu a făcut o minune și a dat strămoșilor noștri o mare victorie. Era pe vremea lui Iosua, după ce poporul nostru plecase din Egipt. Regii amoriților au făcut o alianță împotriva lui Israel și și-au adus armata în locul acesta. Iosua și oamenii lui s-au luptat împotriva lor pînă ce soarta bătăliei s-a întors în favoarea lor. Atunci Iosua a dat ordin soarelui să se oprească pînă ce avea să fie cîștigată victoria. Despre lucrul acesta se relatează în Biblie. Acolo scrie că n-a mai existat nici o zi ca aceasta, căci Domnul a luptat pentru Israel. Eu cred că Dumnezeu va lupta și în noaptea aceasta pentru Israel. Sunt sigur că ne va da o mare victorie asupra dușmanilor noștri".

„Sper să ai dreptate", a răspuns Zvi sceptic, „dar eu unul nu cred că Dumnezeu Se interesează prea mult de ceea ce se întîmplă aici".

Discuția lor a fost întreruptă de ordinul de a coborî în vale și de a porni în marș spre Latrun. Ei mergeau cît mai silențios posibil. Șansa lor infimă de victorie se baza numai pe efectul de surpriză. Spre ora 4 dimineața au ajuns la țintă. Curînd va fi lansat atacul.

Din păcate, minunea care venise în ajutorul lui Iosua și al oamenilor săi nu s-a repetat. Un locotenent arab avea să fie cauza înfrîngerii lor. Pur și simplu din întîmplare, el se afla pe drum în seara aceea ca să se ducă la postul său. La lumina lunii, el a descoperit trupele evreiești care mărșăluiau prin lanurile de grîu spre Latrun. El și-a scos

emițătorul radio ca să-și informeze superiorii de atacul iminent.

Tot dealul care se afla în fața evreilor a explodat dintr-odată. Înainte de a avea timpul să tragă măcar un singur foc de armă, au fost întîmpinați de o ploaie de gloanțe. Cînd au auzit zgomotul făcut de focul mitralierelor, sătenii arabi care locuiau nu departe de acolo au ieșit alergînd din case ca să se alăture legionarilor care distrugeau forțele evreiești.

Zvi a văzut în jurul său mai mulți imigranți căzuți la prima salvă. El și camarazii lui copleșiți s-au aruncat la pămînt și au început să caute un adăpost. Dar, spre marea lor consternare, nu exista nici un loc unde să se poată ascunde. Panta din spatele lor nu le oferea decît puține posibilități de protecție. Nu puteau face altceva decît să se lipească de sol și să spere că vor primi ajutor de undeva.

Cînd soarele s-a ridicat deasupra văii Alayon, a intrat în scenă un nou dușman. O arșiță insuportabilă a învăluit valea și a transformat-o curînd într-un cuptor dogoritor. Pe lîngă toate acestea erau asaltați fără răgaz de milioane de țînțari.

Înainte de a se ordona retragerea generală, ofițerii au încercat să atace dușmanul dintr-o parte cu scopul de a reduce presiunea asupra soldaților prinși în capcană. Acest atac a fost zădărnicit de rafalele de mitraliere venind de pe acoperișul postului de observație. La retragerea lor, oamenii trebuiau să evite gloanțele și șrapnelele ucigașe care șuierau peste tot în jurul lor. De fiecare dată cînd evreii se ridicau în picioare ca să se retragă, arabii începeau din nou să tragă asupra lor. Strigătele și gemetele răniților rămîneau ca suspendate în aerul nemișcat și dogorîtor de deasupra lanurilor de grîu.

În cursul zilei, mulți luptători au avut de suferit din cauza soarelui. Setea și hărțuirea insectelor îi aduceau la nebunie. Zvi era printre cei care încercau să-i tragă pe răniți pînă la rarele adăposturi din lanul de grîu. Soarele îi ardea capul, și valuri de căldură treceau peste vale, amestecîndu-se cu fumul și cu zgomotul. Oamenii cădeau la pămînt și îl îmbibau cu sîngele rănilor lor. Dintr-odată, Zvi a văzut ceva care l-a făcut să-i înghețe sîngele-n vine. Săteni arabi fugeau printre evreii căzuți, se aplecau deasupra răniților și împlîntau pumnalul în corpul lor fără apărare.

În cele din urmă, a ajuns la punctul în care totul îi era indiferent. S-a ridicat în picioare și a luat-o la fugă din fața mitralierelor. Zvi au-

zea cum șuierau gloanțele la cîțiva milimetri de corpul său, totuși nici un glonț nu și-a atins ținta.

Fuga lui l-a dus în satul Beit Jiz. Acolo, așa i se povestise, va găsi apă și un mijloc de transport pentru a-i readuce în tabără. Dar cînd a ajuns acolo, pe el și pe soldații evrei care se apropiau îi așteptau alte arme arabe. El s-a oprit o clipă și a privit tabloul înspăimîntător care i se oferea. Mulți se clătinau pe picioare de parcă n-ar fi știut în care direcție s-o ia. Alții zăceau pe pămînt și îi implorau pe camarazii lor să-i împuște ca să le pună capăt suferințelor. Ofițerii îi convingeau, îi împingeau și îi băteau realmente pe oamenii lor ca să se ridice și să se pună la adăpost de armele dușmane.

Dacă un artist ar picta o imagine a iadului, așa gîndea Zvi, atunci tabloul ar arăta cam ceea ce se petrecea acum înaintea ochilor săi care ardeau. Îngrozitor, de neînchipuit, era ca o repetare a Holocaustului – un cazan mare de distrugere.

Chiar așa era. Pierderile suferite în această luptă erau la fel de mari ca numărul de morți ale armatei israeliene de eliberare în trei războaie succesive. Un ofițer arab a făcut public la sărbătorirea victoriei după măcel: „Am înaintea mea actele de identitate ale unor evrei de numeroase naționalități care au venit în această țară din toate țările de pe pămînt". Unii se găseau în Țara Promisă de mai puțin de șaptezeci și două de ore, și ei veniseră de la toate marginile pămîntului pentru a muri în lanurile de grîu de la Latrun.

Era după-amiază tîrziu cînd cîțiva oameni rămași din forțele armate evreiești s-au întors la punctul de pornire. Unitatea decimată mărșăluia încet spre autobuzele care trebuiau să-i îndepărteze de locul înfrîngerii lor.

Zvi a coborît din autobuz, dar nu s-a dus împreună cu ceilalți la baraca lui. În loc de aceasta, și-a căutat refugiu sub ramurile lăsate în jos al unui copac. Era plin de murdăria de pe cîmpul de bătaie, fața îi era arsă de fumul caustic la care fusese expus încă din orele dimineții, iar uniforma era pătată de sîngele camarazilor săi răniți pe care îi ajutase în timpul luptei. Era limpede că nu el era tînărul care se aruncase în luptă îmbrăcat într-o uniformă nouă și sigur că va repurta victoria. Nu numai exteriorul i se schimbase, ci avusese loc și o transformare lăuntrică.

Cu siguranță că soarele nu se oprise pe cer la porunca lui Dumne-

zeu așa cum fusese cazul odinioară cu Iosua. Totuși, acolo în valea Ayalon, avusese o altă revelație. În liniștea serii, își rememora anii trecuți. Evenimentele dureroase din copilăria lui și din primii ani ai adolescenței îi apăreau clar în fața ochilor. Timpul din orfelinat; decizia germanilor de a-l trimite înapoi în Polonia; gloanțele care i-au trecut pe deasupra capului atunci cînd a fugit din ghetou; fuga lui de fermierul acela german care era hotărît să-l ucidă; supraviețuirea lui după ce naziștii îl bătuseră de moarte; căutarea zilnică după hrană; vasul pe marea furtunoasă – și acum măcelul acesta.

Pînă în această clipă își considerase supraviețuirea ca un rezultat al propriei lui iscusințe. Fusese totdeauna ceva mai deștept, ceva mai iute ca alții. În timp ce alții mureau în jurul lui, Zvi rămînea în viață. Orice i-ar fi stat împotrivă, el reușea s-o scoată la capăt.

Totuși, în această zi a înțeles limpede că fusese un nebun – un nebun orgolios și arogant. În ziua aceasta ar fi trebuit să moară. În această zi fusese tot mereu aproape de moarte. În această zi stătuse lîngă cei care fuseseră doborîți. În această zi se ridicase în picioare și disprețuise moartea – el își expusese corpul focului armelor dușmane. Cu toate acestea, în această zi nu se întîlnise cu moartea.

Zvi nu mai putea să-și facă iluzii. Nu propria lui putere, iuțimea lui sau prezența sa de spirit îl păziseră de moarte. Știa acum lucrul acesta. Ce nesăbuit fusese să nu recunoască acest adevăr – Dumnezeu fusese Cel care-l salvase de moarte! Numai Dumnezeu putea să fi fost!

Ce ciudat i se părea să pronunțe Numele lui Dumnezeu! El nu fusese crescut într-un cămin creștin. Nu avusese nici o legătură cu sinagoga, nu-L cunoscuse, nici nu-L căutase pe Dumnezeu în timpul războiului. Totdeauna fusese prea ocupat să-și salveze viața sau să se felicite că reușise încă o dată. Dar acum era convins că numai Dumnezeu fusese neîncetat Ocrotitorul și Salvatorul lui.

A mai înțeles și alt lucru: Dumnezeu îl cruțase dintr-un motiv cu totul deosebit. El nu supraviețuise pentru că era mai inteligent, mai dotat sau mai vrednic să trăiască decît milioanele care muriseră în jurul lui, era sigur de lucrul acesta. Totuși, el știa dintr-odată foarte exact că Dumnezeu urmărea un scop precis cînd îi deschisese ochii. Dumnezeu avea o misiune pentru el.

Întrebarea era numai, cum să-L găsească pe Dumnezeu și cum să

afle ceea ce aştepta de la el? Vidul imens pe care-l resimţise în el din ziua cînd ajunsese la convingerea că toţi membrii familiei sale muriseră cedase locul dorinţei arzătoare de a-L cunoaşte pe Dumnezeu.

În mijlocul zgomotului şi confuziei care domneau în Latrun, Iahve atrăsese spre Sine atenţia unui fiu slab al lui Abraham – a unui om căruia avea intenţia să Se reveleze şi în care să-Şi facă locuinţa. Într-un sens, era un miracol la fel de mare ca cel care avusese loc în viaţa strămoşului său Iosua. Cu această ocazie, nu soarele s-a oprit pe cer, ci un tînăr a rămas mut înaintea Dumnezeului său. În tăcerea acestei clipe unice, el recunoscuse existenţa lui Dumnezeu şi în acelaşi timp dependenţa lui de El. Începînd cu această zi, Zvi va urma o cale care îl va duce inevitabil acolo unde putea să-i fie potolită setea.

Prietenul credincios al lui Zvi avusese parte de o minune. Nu aşa cum aşteptase – el nu ştia nici măcar că ea se întîmplase. Evreii pierduseră o bătălie; Dumnezeu cîştigase totuşi prima bătălie în lupta pentru sufletul acestui tînăr – şi era o victorie măreaţă.

Înainte ca Zvi să adoarmă în seara aceea, a ajuns la o altă concluzie. În valea Ayalon căutase în ziua aceea o ascunzătoare, dar nu găsise. La fel, a concluzionat el, nu exista nici un loc în această lume în care un om să se poată ascunde de Dumnezeul său.

Capitolul 13

Nici o singură greşeală

„El pare potrivit pentru această misiune", a zis ofiţerul.

„Da", a recunoscut superiorul lui. „L-am observat pe cîmpul de luptă. Este foarte rapid şi nu pare să-i fie deloc teamă".

„Vorbiţi cu el şi încercaţi să-l convingeţi s-o facă".

Şi astfel a fost invitat Zvi la o discuţie personală cu tînărul ofiţer al organizaţiei Haganah. În timp ce se ducea acolo, se gîndea ce putea să fi făcut pentru a fi convocat astfel.

„Te-am observat şi credem că ne-ai putea fi de folos", a început ofiţerul.

„Mulţumesc", a răspuns Zvi. „Sunt bucuros să aud că sunteţi mulţumiţi de mine".

Ofiţerul a trecut la obiect. „Ce-ai zice să primeşti o pregătire specială pentru o anumită misiune?" a întrebat el.

Aceste cuvinte i s-au părut familiare lui Zvi. El şi-a adus aminte de o altă ocazie, cînd un partizan arătos folosise aceleaşi cuvinte. De data aceasta va pune totuşi cîteva întrebări înainte de a se hotărî.

„Pot să vă întreb despre ce fel de misiune este vorba?"

„Este vorba despre o misiune foarte importantă pe care o pot face doar puţini oameni. Cine poate să se însărcineze cu ea va salva multe vieţi omeneşti şi-şi va servi ţara cu onoare. Am vrea ca să lucrezi la dezamorsarea minelor. Te pricepi în acest domeniu?"

„Nu prea mult", a răspuns Zvi. „În Cipru ni s-au dat cîteva informaţii în acest sens atunci cînd ne găseam în pîlcul de portocali, dar nu pot să spun că aş fi învăţat prea mult despre asta".

„Ţi-ar plăcea să fii instruit pentru această însărcinare?" a întrebat din nou ofiţerul.

„Da, cu plăcere".

„Bine. Aproape de Netanyah există o tabără de instruire. Mîine dimineaţă vei fi dus acolo".

Zvi se înrolase astfel într-una dintre cele mai periculoase activităţi pe care le poate îndeplini un soldat. În cursul următorilor ani avea să dezamorseze mii de mine şi bombe plasate de armatele şi teroriştii arabi.

Primele cuvinte ale instructorului său în Netanyah au produs asupra lui o impresie deosebit de puternică.

„Voi vă veți ocupa cu un domeniu extrem de interesant, și este o misiune de care puteți fi mîndri dacă o faceți bine. Acesta este singurul sector al armatei Israelului în care trebuie să faceți de fiecare dată o lucrare perfectă. Cînd lucrezi cu mine, o singură greșeală este fatală. Nu veți avea niciodată ocazia de a face de două ori aceeași greșeală".

Zvi asculta și se întreba dacă luase o hotărîre bună. Latrun produsese o schimbare profundă în atitudinea lui cu privire la viață. Curajul și dorința lui de a-și face datoria rămîneau neștirbite, dar el nu mai era temerar sau nesocotit. El își va asuma riscurile necesare îndeplinirii datoriei, dar nu se va mai expune în mod ușuratic morții. Într-un anumit fel, viața lui era tot sterilă și goală – nu găsise încă împlinirea –, totuși știa de acum că Dumnezeu îl condusese pînă aici, și el nu-și va risca inutil viața, căci ea Îi aparținea lui Dumnezeu.

Cînd s-a întors la unitatea lui după cîteva zile petrecute în Netanyah, a descoperit că ea plecase în regiunea Ierusalimului. El a urmat-o, s-a alăturat din nou comando-ului lui și și-a adus contribuția la concretizarea visului lui David Ben Gurion referitor la un Ierusalim în mîinile evreilor.

Orașul sfînt era împărțit în două sectoare, de est și de vest. Arabii ocupau partea de est care ținea de orașul vechi, iar evreii partea de vest și o mică enclavă pe muntele Scopus, unde se găseau Universitatea evreiască și spitalul Hadassah.

Arabii efectuau o ofensivă pe două fronturi destinată să zdrobească rezistența militară din jurul Ierusalimului, încercînd în același timp să-i silească pe locuitorii lui să capituleze prin înfometare. Ca să atingă acest obiectiv, trebuiau să țină sub control șoseaua dintre Ierusalim și Tel Aviv ca să nu treacă nici un convoi de aprovizionare. Încă o dată, ca de atîtea ori în decursul istoriei, orașul păcii se afla sub asediul unei forțe dușmane.

În timp ce armata și civilii lucrau din toate puterile la construirea unei alte șosele în scopul asigurării aprovizionării Ierusalimului, Zvi și tovarășii lui aveau de lucru din plin cu legiunea arabă – unitatea cu care făcuseră cunoștință la Latrun. A început o luptă crîncenă pe muntele Sion, în timp ce forțele armate evreiești încercau să-și asig-

ure poziția de acolo. Zvi a fost imediat băgat în luptă. El și tovarășii lui ieșeau în fiecare seară ca să demineze și să pună explozivi ca să-i facă pe dușmanii lor încăpățînați să plece. A ajunge de la sec-torul evreiesc la muntele Sion era o misiune imposibilă în timpul zilei. Trupele legiunii arabe supravegheau zidurile orașului vechi și observau exact ce se petrecea pe muntele Sion. Fiecare mișcare cît de mică avea ca urmare o adevărată ploaie de gloanțe.

Grupa lui Zvi a reușit să instaleze un sistem de scripeți peste valea Hinnom pe care puteau transporta provizii la sectorul evreiesc, la adăpost de pușcașii postați pe ziduri. Cînd venea timpul operațiunilor nocturne, Zvi și grupa lui traversau pe furiș valea Hinnom și aduceau explozivii necesari pentru munca lor nocturnă.

Zvi era mulțumit că avea un prieten bun care îl ajuta în aceste zile de inițiere în munca de deminare. Îl cunoscuse pe David în centrul de instruire din Netanyah. Amîndoi simțiseră aceeași simpatie unul față de altul, care s-a transformat într-o prietenie strînsă. David era cel mai mare dintre cei zece frați ai lui născuți în Ierusalim. Părinții lui veniseră de tineri din Irak.

Deoarece prietenul lui Zvi crescuse în Ierusalim, cunoștea fiecare colțișor și fiecare stradă din oraș și putea totdeauna să-și găsească drumul chiar și pe întuneric. De multe ori l-a avertizat pe Zvi să nu urmeze un anumit drum care l-ar fi dus la pierzare.

După mai multe zile de lupte violente, timp în care toți combatanții erau la marginea epuizării, s-a cerut o încetare a focului. În ciuda faptului că pentru grupa lui Zvi erau încă multe de făcut, el avea totuși acum ocazia de a se familiariza cu Ierusalimul. Îi plăcea ceea ce vedea. Nicăieri în călătoriile lui din Europa nu văzuse ceva comparabil cu orașul strămoșului său David. Era uimit de grosimea zidurilor masive și a meterezelor care înconjurau orașul vechi. Clădirile cu cupole, minaretele cu turnurile ascuțite și bisericile bogat împodobite îl fascinau. Aspectul antic al orașului i-a trezit curiozitatea și dorul ca, într-o zi, după terminarea războiului, să afle secretele orașului.

Zvi avea același sentiment ca odinioară cînd călcase pentru prima dată pe sol israelian. El a știut imediat că-și va stabili domiciliul în Ierusalim. Din clipa în care l-a văzut pentru prima dată, orașul l-a fermecat. Din ziua aceea a putut să spună împreună cu strămoșii lui:

„Dacă te voi uita vreodată, Ierusalime, să mi se usuce mîna dreaptă!"

Era sigur oarecum că va găsi acolo răspunsurile la întrebările pe care şi le punea. Auzise că Ierusalimul era numit „oraşul păcii". Cît de tare dorea ca să-şi găsească şi el acolo pacea personală!

Prietenul său David era foarte vesel, inteligent şi răbdător. Zvi avea să-i pună curînd răbdarea la grea încercare printr-un şuvoi de întrebări. El voia să ştie totul despre zidurile oraşului. Cine le construise şi cînd? „Ce înseamnă", se întreba el cu voce tare, „aceste semiluni ciudate pe turnurile cu nume ciudate? Ce este un musulman? Ce fac ei în interiorul moscheilor?" El voia să i se explice de ce se găseau în Ierusalim atîţia oameni religioşi îmbrăcaţi în haine ciudate. „Ce fac ei în ‚oraşul sfînt'?" voia el să ştie. „Explică-mi, te rog, cum se închină evreii lui Dumnezeu în sinagogile lor".

Şi Zvi continua în felul acesta pînă cînd prietenul lui îşi ridica braţele în sus şi-l implora să aibă milă de el. „Oh, Zvi! Mi-ai pus destule întrebări pentru moment. În capul meu este un talmeş-balmeş. O să continuăm mîine, dar în seara asta mai bine să mergem la culcare".

Zvi era de acord cu lucrul acesta. Erau atîtea lucruri la care să mediteze!

Aceste zile critice petrecute în Ierusalim în vara anului 1948 arătau toate dimensiunile întunecate ale războiului. Cu toate acestea, erau şi situaţii care ofereau pauze binevenite de refacere.

Într-o dimineaţă, cînd s-a trezit, Zvi s-a simţit bolnav. Avea o stare de greaţă şi temperatură. Pe la mijlocul dimineţii a venit să-l vadă ofiţerul care conducea grupa lui. „Zvi, azi după-masă trebuie să te odihneşti, căci diseară te aşteaptă o misiune importantă".

„Îmi pare rău", a răspuns Zvi, „dar în seara aceasta nu pot să merg".

„De ce?" a vrut să ştie superiorul său.

„Pentru că sunt bolnav. Mă tem să nu mă expun pe mine şi pe ceilalţi unui pericol dacă mă duc".

„Nu pot să-ţi iau asta ca scuză. Bolnav sau nu, va trebui să te duci".

Zvi a încercat să-l lămurească pe superiorul său că într-adevăr nu putea să se ducă, dar acesta a rămas neclintit. Discuţia s-a transformat într-o ceartă violentă. Zvi nu era deloc dispus să renunţe, şi s-a hotărît să-şi explice mai clar punctul de vedere. El s-a aplecat, a ridicat cu

ambele mîini o piatră destul de mare şi a aruncat-o... chiar în glezna superiorului său, care a fost fracturată.

În timp ce ofiţerul era transportat la spital cu faţa crispată de durere, Zvi a fost adus în clădire în ciuda protestelor sale vehemente. După cîteva ore s-a văzut limpede că era bolnav cu adevărat. Un medic l-a examinat şi a recomandat internarea în spital pentru alte investigaţii. Ajuns acolo, i s-a dat un pat chiar lîngă ofiţerul pe care-l rănise. Şeful său dormea adînc. Glezna îi fusese pusă în ghips.

Zvi a adormit şi el, dar după scurt timp s-a trezit, şi a constatat că se simţea deja mult mai bine – cel puţin atît, cît să-i fie iarăşi foame. Încă nu era ora mesei, aşa că a început să caute prin sertarele dulăpiorului care se afla între patul său şi cel al ofiţerului. Cîţiva prieteni compătimitori ai acestuia îi aduseseră nişte bomboane. Zvi a luat cîteva dintre ele. Erau bune. De fapt, erau aşa de bune, că le-a mîncat pe toate. Apoi s-a întors mulţumit pe partea cealaltă şi a adormit din nou.

Mai tîrziu, Zvi a fost trezit de nişte voci. Vecinul său de pat primise nişte vizitatori. Deoarece nu voia să se uite la faţa celui pe care îl rănise, Zvi şi-a ascuns faţa sub pătură şi s-a întors de cealaltă parte. După ce prietenii au conversat cîteva minute, bolnavul a vrut să-i servească cu ceva. „Luaţi nişte bomboane din sertar".

„Din care sertar?" a întrebat musafirul.

„Din cel pe care l-ai deschis acum".

„Trebuie că ai visat că ai acolo bomboane", a răspuns prietenul său. „Sertarul este gol".

„N-am visat, ci am văzut cu ochii mei cînd au fost puse acolo".

El s-a uitat prin cameră şi a cerut ca vinovatul să-şi mărturisească vina. Soldaţii au zîmbit, dar nici unul nu l-a trădat pe Zvi. Cînd ofiţerul a observat că numai o singură faţă nu se întorsese spre el, a ordonat: „Hei, tu de acolo! Întoarce-te şi uită-te la mine!" Zvi ştia că jocul se terminase şi s-a întors zîmbind încurcat. Omul şi-a lovit fruntea cu palma şi s-a lăsat să cadă pe pat. „O, nu!" s-a jeluit el. „Nu e de-ajuns că mi-ai fracturat glezna, acum mi-ai mîncat şi bomboanele!"

Toţi soldaţii au izbucnit în hohote de rîs. Era cea mai comică situaţie pe care o trăiseră vreodată. Aceasta era una dintre rarele clipe de ilaritate pe care aveau să şi-o amintească încă multă vreme. Degeaba a încercat tînărul ofiţer să rămînă serios. În cele din urmă a izbucnit şi el în rîs. După ce s-a potolit, s-a întors spre Zvi şi i-a întins mîna – to-

tul era iertat şi uitat. Cei doi încheiaseră o prietenie pentru toată viaţa.

Acest ofiţer avea să deţină mai tîrziu o poziţie înaltă în guvernul israelian. Într-o altă ocazie a putut să-i vină lui Zvi în ajutor.

Zvi şi cîţiva dintre prietenii săi din aceeaşi unitate ca şi el hotărîseră să-şi prelungească permisia cu cîteva ore. Cînd s-au întors la postul lor, au întîlnit un ofiţer care era extrem de supărat că îndrăzniseră să nu dea ascultare ordinului lui. El a ordonat: „Trei zile de arest pentru voi toţi".

În armată era o vorbă care spunea că nici un soldat nu-şi merita solda de combatant pînă ce nu petrecuse cîtva timp în arest. În ochii soldaţilor simpli, acesta era semnul distinctiv al unui soldat autentic. Totuşi, lui Zvi nu i-a plăcut deloc acolo. El şi tovarăşii lui au trebuit să lucreze într-o grădină mică. Seara au primit vizita cîtorva prieteni compătimitori.

„Am venit ca să-i vizităm pe deţinuţi", a spus prietenul său David. „Cum vă simţiţi închişi?"

„Pot să-ţi spun că nu-mi place absolut deloc", a zis Zvi posomorît. „Aş putea să decid să nu rămîn aici toate cele trei zile".

La aceste cuvinte, vizitatorii au izbucnit într-un rîs răsunător. „Atunci spune-mi", a zis un soldat cu faţa plină de veselie, „unde vrei să te duci după ce vei pleca din hotelul acesta frumos?"

„Încă nu sunt prea sigur", a răspuns Zvi. „Prietenii mei şi cu mine ne-am putea decide să vizităm o zi sau două monumentele oraşului".

„Ha, ha, Zvi", a replicat David, „eşti ca o vrăbiuţă într-o colivie. Ia uită-te în jur – oameni, puşti, ziduri. Voi toţi o să rămîneţi aici pînă o să vi se spună: ‚În ordine, băieţi, dacă promiteţi să nu mai faceţi, o să vă lăsăm liberi'".

Provocarea era prea mare pentru Zvi. „Aduceţi-mi un pachet de dinamită şi un detonator, şi o să vă arăt cum îşi poate lua zborul o vrăbiuţă".

„O să primeşti ceea ce doreşti", a răspuns prietenul său. „Pe urmă o să vedem noi dacă o s-o foloseşti".

În ziua următoare, prietenul său s-a întors cu dinamita. În stadiul acela de dezvoltare a forţelor armate ale Israelului, paza arestului era destul de slabă, de aceea o evadare nu era mare lucru. Deţinuţii au ţinut sfat ca să pună la punct planul de evadare. „Singurul lucru care mă nelinişteşte", a spus un soldat mai prudent, „este faptul că gărzile

sunt înarmate. Dacă o să tragă asupra noastră?"

„O să avem noi grijă să nu se întîmple asta", l-a asigurat Zvi. „Dacă fac ceea ce-au făcut aseară, atunci n-o să avem necazuri".

Avea dreptate. Gărzile se obişnuiseră să-şi sprijinească puştile de un copac în timp ce stăteau la masă şi jucau cărţi. Soldaţii se găseau în arest numai din cauza unor delicte mărunte, de aceea gărzile nu se temeau că vor fi atacate. Prin urmare, nu era prea greu să te furişezi la adăpostul întunericului pînă la copac şi să pui mîna pe arme. După aceea, cei aflaţi în arest s-au pregătit să aşeze explozivul în zid.

Dinamita a explodat cu un zgomot asurzitor. Gărzile au sărit alarmate în picioare, şi cărţile de joc au zburat pe jos. Ei au dat fuga să-şi ia puştile, dar nu le-au găsit. Apoi s-au dus la zid, în care era de acum o gaură frumoasă, şi au auzit în întuneric rîsul celor evadaţi.

La scurt timp după aceea, tinerele celebrităţi intrau în tabără. Ei tocmai explicau ceea ce se întîmplase, cînd au sosit gărzile furioase. S-au drept la ofiţer şi au cerut ca soldaţii să fie duşi din nou în arest.

„Ce s-a întîmplat?" a întrebat ofiţerul.

„Oamenii aceştia au făcut o gaură în zid cu ajutorul dinamitei", s-au plîns ei. „Şi-au creat în felul acesta necazuri mari".

Ofiţerul le-a zis: „De ce nu i-aţi oprit?"

„N-am putut", a răspuns unul dintre ei.

„Ce înseamnă că n-aţi putut?"

„Ne-au luat puştile şi le-au ascuns", a mărturisit jenat soldatul.

„Ei bine", a zis ofiţerul, „dacă i-aţi lăsat să vă ia armele, atunci vor fi unii în seara aceasta la arest, dar nu oamenii aceştia, ci chiar voi!"

Ofiţerul căruia îi fracturase Zvi glezna s-a uitat la Zvi şi la tovarăşii lui cu un surîs mijit. „Duceţi-vă la culcare. Şi nu mai faceţi prostii, altfel o să vedeţi voi ce înseamnă să aveţi necazuri".

Zvi şi tovarăşii lui ştiau prea bine că asemenea „pozne" le distrăgeau doar temporar atenţia de la război. În cîteva zile aveau să se reia luptele, şi trebuiau din nou să-şi petracă noaptea dezamorsînd minele şi bombele.

„Zvi, aş vrea să te invit să mergi cu mine acasă şi să faci cunoştinţă cu familia mea", i-a zis David într-o zi prietenului său. Tînărul din Europa, care nu mai avea familie, considera această invitaţie ca o mare onoare şi s-a pregătit cu grijă pentru această vizită.

Au pornit împreună la drum spre partea evreiască a oraşului. Au

cotit-o pe o stradă îngustă, unde casele erau strîns lipite una de alta. Tatăl i-a întîmpinat cu căldură. Camera era plină de copii curioşi. La început s-au uitat pe furiş la el, dar n-a durat mult pînă s-au împrietenit cu el. Lui Zvi îi plăcea să se ocupe de copii. De atîta timp nu mai fusese împreună cu fraţii lui!

După masa foarte simplă, tatăl i-a expediat pe copii afară din cameră, şi toţi trei au luat loc la o ceaşcă de ceai. „Am auzit multe despre tine", a zis tatăl. „Mă bucur că în sfîrşit te cunosc".

„Sunt fericit că David este prietenul meu", a răspuns Zvi. „M-a scos din atîtea încurcături!"

„Da", a răspuns tînărul său prieten, „şi în lunile trecute am văzut o mare parte din Ierusalim".

Conversaţia a durat pînă după-amiază tîrziu şi s-a sfîrşit cu un călduros „şalom" şi cu promisiunea că va repeta curînd această vizită.

Zvi şi David s-au grăbit să se întoarcă în tabără. Pentru noaptea aceea se fixase o operaţiune pe muntele Sionului. Totul a decurs după plan, în timp ce oamenii transportau fără zgomot explozivii în întuneric. Erau conştienţi de necesitatea de a trece prin apropierea unei poziţii arabe, dar nu evaluaseră corect locul exact. A început un sălbatic schimb de focuri. Zvi s-a aruncat înapoia unor stînci ca să se adăpostească. David stătea chiar în apropierea lui şi se pregătea să arunce o grenadă în tabăra arabilor. Dar mecanismul ei s-a blocat, şi grenada a explodat în mîna lui. El a murit pe loc. Consternat şi speriat, Zvi s-a tîrît pe lîngă stînci pînă la corpul mutilat al lui David. În mijlocul unei ploi de gloanţe, el l-a tras la adăpostul stîncilor.

În dimineaţa următoare, corpul lui David era gata de înmormîntare. Deoarece Zvi îi fusese prieten apropiat, a fost rugat să ducă sicriul. Tatăl era aproape doborît de întristare. El s-a aruncat pe capota maşinii care ducea sicriul şi a început să plîngă nestăpînit. Zvi i-a pus mîngîietor mîna pe umăr. Tatăl lui David l-a privit întrebător.

„Ieri am mîncat împreună la noi acasă, şi ai promis să revii cu el. Acum îl duci de aici ca să-l pui în mormînt. Nu! Te rog, adu-l din nou acasă!"

Zvi ştia că lucrul acesta nu era posibil, şi cortegiul mortuar s-a pus din nou în mişcare. Tatăl, pradă unei crize de isterie, jelea cu voce tare moartea primului său născut. Zvi nu era deloc pregătit să facă faţă

unei asemenea situații. El dorea din toată inima să-l poată învia pe prietenul său mort. Dar firește că lucrul acesta era imposibil, așa că își dorea să plece din locul acesta trist – să găsească un loc liniștit unde să se retragă.

Pe drumul de întoarcere de la înmormîntare, tînărul a simțit deosebit de puternic un mare gol spiritual. Moartea era o latură inevitabilă a războiului, și Zvi fusese deseori nevoit să-i vadă pe tovarășii lui murind. Dar astăzi trăise suferința personală pe care o aducea cu sine moartea. El nu-i putuse oferi tatălui lui David nici o mîngîiere. Stătuse atît de neputincios înaintea lui! De mai multe luni știa că Dumnezeu îl ținuse în viață dintr-un motiv precis, dar ce se va întîmpla cu el dacă ar trebui și el să moară?

Capitolul 14

O cărțulie neagră

Luptele încetaseră, și Zvi era plin de nerăbdare să-și cunoască patria. El avea trei zile permisie, și țara îl aștepta. Urma să termine curînd stagiul activ în armată, și era timpul să descopere împrejurimile. S-a hotărît să viziteze portul Haifa. De data aceasta nu va mai fi nici deținut, nici militar, ci un simplu turist. În fața lui se aflau trei zile fericite de drumeție și vizitare. Panorama spectaculoasă oferită de port dinspre muntele Carmel l-a impresionat în mod deosebit.

Zvi avea foarte puțini bani în buzunar, dar nici nu avea nevoie de ei. Națiunea era recunoscătoare pentru soldații care luptau pentru ea, și le oferea ospitalitatea. Hotelele ofereau militarilor camere și mese gratuite. Zvi nu trebuia decît să intre și să ceară o cameră pentru noapte. Israel revenea încet la viață, și atmosfera era extraordinară.

Peste tot, oamenii radiau un optimism încrezător în sine. Acolo unde mai înainte domnise confuzia, acum se răspîndea încrederea. Această țară avea un țel – și era plăcut să se afle acum în călătorie.

Zvi a plecat din Haifa cu o comoară sub braț. El își procurase un exemplar al Vechiului Testament în ebraică. După cum credea, el îi va da cîteva răspunsuri la întrebările sale referitoare la Dumnezeu. De asemenea, el putea să-l ajute la învățarea limbii ebraice.

Revenit în Ierusalim, a petrecut multe ore cu citirea Bibliei. Ori de cîte ori putea, el îl convingea pe unul dintre tovarășii lui să vină cu el în cort și să-l ajute la citit. Pe vremea aceea, soldații avea foarte mult timp la dispoziție, și de aceea nu era greu să găsească un învățător dispus să-l ajute.

Într-o după-amiază era ocupat cu descifrarea Psalmilor, și a ajuns la un verset care i-a atras atenția: „Căci tatăl și mama mea mă părăsesc, dar Domnul mă primește. Doamne, arată-mi calea Ta și du-mă pe o cărare dreaptă din cauza dușmanilor mei..."

„Cine a spus asta?" l-a întrebat pe tovarășul său care citea împreună cu el Biblia.

„Regele David", a răspuns tînărul său camarad. „El a fost al doilea rege al națiunii noastre și a făcut din Ierusalim capitala regatului său".

„Dacă a fost rege și a locuit într-un palat, de ce a spus atunci așa

ceva?" s-a mirat Zvi.

„Foarte simplu", a răspuns îndrumătorul lui. „El era într-adevăr rege, dar s-a confruntat cu multe probleme. El avea dușmani mulți și puternici, din fața cărora fusese obligat să fugă. Odată, însuși fiul său s-a întors împotriva lui. Multe lucruri scrise de el în Psalmi se ocupă cu aceste dificultăți".

Acest David, se gîndea Zvi, era un om după inima lui – dificultate după dificultate. Poate că va putea să învețe unele lucruri de la acest om care trecuse prin aceleași experiențe ca și el.

Și Zvi fusese abandonat de părinții lui, chiar dacă aceștia fuseseră obligați s-o facă. El simțea numai iubire pentru ei și avea doar amintiri frumoase din vremea aceea. Cu toate acestea, dusese viața unui orfan părăsit. El era singur și înconjurat de o ceată de dușmani.

Regele David spunea că Domnul îl primise atunci cînd se aflase în asemenea împrejurări; pe urmă, el Îl ruga pe Dumnezeu să-l învețe și să-l ducă pe o cărare dreaptă. Zvi era uimit că un om care trăise în urmă cu atîta timp putea să fi simțit exact același lucru ca și el. De acum, s-a hotărît el, rugăciunea lui va fi aceeași: el Îi va cere lui Dumnezeu să-i arate calea și să-l ducă pe o cărare dreaptă.

„Ce-o să faci acum cînd ești eliberat din armată?" l-a întrebat un ofițer cu care se împrietenise.

„Mai întîi", a răspuns Zvi, „trebuie să găsesc o locuință. Armata mi-a pus un cort la dispoziție, dar eu am trăit destul în cort. Sper să găsesc curînd un loc în care să pot rămîne. Apoi îmi voi căuta de lucru. Nu contează ce anume, cu condiția să învăț repede meseria".

„S-ar putea să nu găsești ușor de lucru", a zis ofițerul. „Pînă ce va reveni totul la normal, vor fi puține locuri de muncă".

„Nici o grijă", a răspuns Zvi, „am destul timp. O să aștept pînă mi se oferă ceva convenabil".

Cortul lui Zvi era departe de a fi un palat. Adesea era dificil să se servească de el. Cortul avea prostul obicei să zboare în altă parte atunci cînd era absent. Și noaptea i se întîmpla adesea să fie trezit de zgomotul produs prin fluturarea pînzei cortului. Vînturilor din Israel, a descoperit el, nu le păsa de amenințările și plîngerile lui cînd se zbătea în întuneric cu corzile și țărușii cortului. În scurtă vreme, Zvi a înțeles limpede că nu era făcut pentru viața de beduin. Ca urmare, a cerut de la autorități o locuință.

„Dacă nu vă deranjează să împărțiți camera cu alte trei sau patru persoane", i s-a spus, „puteți să mergeți la centrul de găzduire din Talpiyot".

„Tot ce mă interesează momentan", a răspuns Zvi, care avea nevoie de o noapte bună de odihnă, „este ca locuința mea să nu-și ia zborul în timp ce sunt absent".

„Nu cred că există acest pericol", a zis funcționarul zîmbind. „O să am grijă să primiți acolo o cameră".

Zvi și-a făcut bagajul, și-a adunat pentru ultima dată cortul și a pornit la drum spre noua sa locuință din Talpiyot.

Centrul de găzduire era situat pe drumul dintre dintre Ierusalim și Betlehem*. Acest ținut fusese colonizat de către evrei în 1924. În cursul conflictului recent, el fusese în zona neutră. Tabăra era internațională. Evrei din toate națiunile sosiseră acolo ca să rămînă un timp pînă ce găseau un cămin stabil în Israel.

Prima impresie a lui Zvi a fost că nu va fi singur în Talpiyot. Dimpotrivă, era dificil să găsească un loc în care putea să fie singur. Cincisprezece mii de oameni se înghesuiau doar pe cîteva hectare de teren. Zvi a fost condus la o baracă pe care urma s-o împartă cu trei tineri imigranți din Maroc. Noua sa locuință măsura mai puțin de doi metri pe patru, avea două ferestre de fiecare parte și o ușă de intrare. Ea semăna cu un compartiment de tren. Marocanii, a constatat Zvi, nu erau singurii locuitori ai acestei camere minuscule. Căpușe roșii se plimbau pe pereți și găseau că noul venit constituia o hrană deosebit de gustoasă în timpul nopții.

Viața din Talpiyot era o aventură interesantă, dacă nu chiar foarte stimulatoare. În toată tabăra nu exista decît o singură toaletă pentru toți cei cincisprezece mii de rezidenți. Unii vecini, mai ales cei ce proveneau din civilizații primitive, împingeau spiritul comunitar pînă la extrem. Dacă își atîrna cineva afară o haină la uscat, se putea întîmpla s-o regăsească în posesia vreunui vecin simpatic. Într-o dimineață, Zvi, care avea un somn adînc, s-a trezit și a trebuit să constate că lipseau două geamuri din baracă. Un tîmplar isteț constatase că aceste geamuri se potriveau la perfecție în găurile pe care le făcuse el. Era ceva de neimaginat pentru Zvi că cineva putea fi atît de îndrăzneț încît să scoată geamurile care erau deasupra unui om adormit! Totuși,

* În evreiește, „Casa (bet) Pîinii (lehem)" – n. tr.

se pare că nu fusese nici o problemă pentru omul acela!

Hrana era un alt aspect problematic în Talpiyot. Tovarășii săi marocani de cameră nu înțelegeau limba lui Zvi, totuși știau ce trebuie să facă cu resturile de mîncare pe care le lăsa el pe măsuță. Ele luau rapid direcția stomacului lor. Apoi tovarășii lui zîmbeau nevinovați în timp ce tovarășul lor încerca să le explice ceva. Cînd acesta se înroșea la față și gesticula sălbatic cu brațele, atunci ei surîdeau aprobator și dădeau cu rîvnă din cap. Zvi a învățat repede că singura ascunzătoare sigură pentru alimente erau buzunarele pantalonilor săi.

După două luni a venit în tabără o femeie, în mod evident o europeană. Ea părea să aibă vreo 60 de ani. Femeia purta o geantă plină cu cărți negre. El ședea în fața barăcii lui atunci cînd a trecut ea pe acolo. Zvi a încercat să-i ghicească naționalitatea și i s-a adresat în germană. Ea a zîmbit și l-a salutat. „Ați ghicit", a zis ea. „De fapt, sunt elvețiancă". Cei doi au discutat puțin, apoi ea a băgat mîna în geantă. „Aș vrea să vă dau o carte", a spus ea.

„Ce carte?" a întrebat Zvi.

„Este un Nou Testament în ebraică", a răspuns ea vesel.

„Ce este un Nou Testament?" a întrebat el.

„O parte a Bibliei", i-a explicat ea. „El vorbește despre Mesia".

În timpul pe care-l petrecuse în ghetou, auzise despre Mesia, și de asemenea de la evreii religioși din armată. „Am auzit ceva despre Mesia, dar știu prea puțin despre El în afară de Numele Său".

„În această carte veți găsi răspunsuri la întrebările dumneavoastră", i-a explicat femeia. „Trebuie doar să-mi promiteți că o veți citi".

„Da, o s-o citesc cu plăcere", a promis el. „Dar trebuie să vă mărturisesc că ebraica mea nu este încă prea bună".

„Ei bine", a zis femeia, „citiți pe îndelete și rugați-L pe Dumnezeu să vă ajute să înțelegeți ceea ce citiți".

Zvi a luat recunoscător în primire cărțulia neagră.

După ce femeia a plecat, el a meditat la ceea ce-l sfătuise ea să facă. „Rugați-L pe Dumnezeu să vă ajute să înțelegeți ceea ce citiți". Citise ceva asemănător în Psalmi, unde David îi cerea Domnului să-l călăuzească. Cuvintele femeii au avut ecou asupra lui Zvi. În trecut, Zvi citise ziare, și ocazional un roman, dar lucrurile acestea nu-l interesau prea mult.

Cărțulia neagră a elveției era totuși ceva diferit. În timp ce se

lupta să parcurgă textul, a trebuit să constate că această carte răspîndea o vioiciune pe care n-o mai întîlnise în nici o altă carte. Multe dintre citate și referințe îi erau cunoscute din Biblia ebraică pe care și-o procurase în Haifa. Această carte vorbea despre multe locuri din Israel care îi erau cunoscute. Istoriile din Evanghelii i-au dat răspunsuri la întrebări, totuși înainta așa de încet cu cititul, încît apăreau mereu noi întrebări.

Setea lui de a-L cunoaște pe Dumnezeu era tot mai mare. Totuși, de fiecare dată cînd lua Noul Testament în mînă, se confrunta cu dificultățile înțelegerii limbii ebraice. Nu cunoștea pe nimeni care să-i explice ceea ce citea. În ciuda acestui fapt, și-a continuat lectura cu perseverență ca să încerce să înțeleagă mesajul acestei cărți.

Zvi nu-și putea explica ceea ce simțea, dar era conștient că această carte îl atrăgea ca un magnet. N-a durat mult pînă ce a lăsat în urma lui forfoteala și agitația febrilă din tabără și a căutat liniștea parcurilor din Ierusalim. Acolo ședea ore în șir și citea în cartea lui. Adesea nu devenea conștient de ceea ce-l înconjura decît la lăsarea serii. El citise toată după-amiaza fără să realizeze trecerea timpului. Se oprea deseori cînd ajungea la un loc deosebit de dificil și medita la cele citate.

L-a impresionat în mod deosebit faptul că oamenii care Îl înconjurau pe Iesus* fuseseră oameni simpli ca și el. Ei nu se bucurau de un nivel înalt de instruire, ci aveau o sete adevărată de a înțelege căile lui Dumnezeu. El a constatat că ei erau oameni foarte normali, care aveau de furcă cu temerile, invidia și egoismul lor.

Iesus era însă Cel care îi ocupa gîndurile. Femeia care îi dăruise această carte spusese că ea îi va relata despre Mesia. Nu i-a trebuit mult timp pînă să afle cine era acest Mesia. Iesus din Nazaret îl fascina. Zvi era captivat de viața Tîmplarului despre care relatau aceste pagini. Zvi a citit tot mereu pasajele care vorbeau despre ceea ce zisese sau făcuse Iesus. Era mișcat de faptul că niște oameni simpli, bolnavi și flămînzi puteau totdeauna să vină la Iesus și să fie ascultați de El. Pe cînd citea cum îl înviase Iesus pe Lazăr dintre cei morți și-l redase surorilor lui, și-a reamintit de David și de tatăl lui îndoliat.

Mai presus de orice însă era impresionat de dificultățile de care Se lovise Iesus. Acest Om a făcut numai bine, și totuși a fost urît și per-

* Ieșua – Dumnezeu este salvare – din ebraică a devenit Iesus în greacă – n. tr.

secutat. Mai tîrziu, oamenii au reușit chiar să-L pironească pe o cruce. El nu putea înțelege de ce se întîmplase lucrul acesta. Fără să vrea, s-a gîndit la faptul că el și poporul său trebuiseră să sufere fără motiv.

Într-o după-amiază, ședea pe pat în Talpiyot și citea în Noul Testament cînd a intrat un prieten. „Ce citești acolo?" l-a întrebat vizitatorul.

„Este o parte a Bibliei", a explicat Zvi.

„Nu știam că ești un evreu religios", a zis prietenul său.

„Nu pot să spun că sunt un evreu religios", a răspuns Zvi, „dar nici nu pot să afirm că nu sunt religios. Această carte are multe lucruri bune de zis, pe care încă nu le înțeleg deplin. Dar mă interesează".

„Biblia aceasta pe care o citești este Tora?"

„Nu", a răspuns Zvi, „este Noul Testament".

„Asta nu-i o carte pentru evrei", l-a atenționat prietenul. „În ea sunt numai basme și povești pe care le-au născocit creștinii".

Zvi era nedumerit. „De multe zile citesc în această carte, și trebuie să mărturisesc că sunt multe lucruri pe care nu le înțeleg, dar că nici n-am citit nimic care să-mi fi făcut rău. Am citit numai lucruri bune în această carte".

„Dacă ești deștept, atunci primește-mi sfatul și azvîrle cît colo această carte", a afirmat omul.

„Nu pot să cred că-mi face vreun rău", a insistat Zvi. Prietenul său a ieșit din cameră clătinînd din cap. Zvi s-a uitat în urma lui și s-a întrebat de ce oare reacționase în felul acesta. Era limpede că se împotrivea acestei cărți – dar de ce? Iesus Însuși fusese un Evreu bun. Cu siguranță că n-a existat niciodată un evreu mai bun pe lumea aceasta, se gîndea Zvi. De ce să nu citească el, un evreu, ceva despre Evreul acesta? Nu știa cum să reacționeze la lucrurile care îi fuseseră spuse; știa doar că ceea ce citea i se adresa personal.

Tot mereu i se prezentau ocazii în care să muncească, și Zvi s-a hotărît să devină zidar. El a învățat repede meseria și lucra din greu. Prea puțin conta tot ceea ce implica munca lui. El va face tot ceea ce-i va permite să facă o muncă cinstită. Curînd i s-a dus vestea că face treabă bună și că putea executa și lucrarea cea mai dificilă.

Cînd pleca la lucru își lua totdeauna cărțulia neagră cu el, de teamă că i-ar putea-o fura cineva din cameră. Ori de cîte ori avea timp, lua în mînă această carte.

Capitolul 15

Pot să intru?

Puțini oameni s-au apropiat de Dumnezeu cu atîtea handicapuri aparente ca Zvi Weichert. Moartea, privațiunile și dezamăgirile cruce îi marcaseră copilăria și tinerețea. Ca băiat trebuise să trăiască într-o lume care voia să-l distrugă. În timp ce lupta pentru supraviețuire, drumul îl dusese de la un eveniment tragic la altul. Zvi văzuse atîtea grozăvii, experimentase lipsa oricărui sentiment de omenie și ținuse piept unei adevărate furtuni de brutalitate demonică. Amărăciunea, persecuțiile, răutatea josnică, cruzimea inumană, dezamăgirea și teama făcuseră parte din viața lui. Din punct de vedere omenesc, toate acestea ar fi trebuit să-l distrugă – dar ele nu reușiseră lucrul acesta.

Lucru ciudat, puțini oameni au trecut printr-o criză spirituală cu atîta sinceritate ca Zvi Weichert. El părea străin de prejudecățile tradiționale împotriva iudaismului și creștinismului. Din punct de vedere spiritual, Zvi nu primise nici o educație. Cunoștințele sale erau practic nule.

Știa doar un singur lucru: era evreu. Cunoașterea acestui lucru îl însoțise în anii de suferință. Nu odată îi venise după război gîndul de a-și ascunde identitatea și de a renunța la neamul său. Nu i-ar fi fost greu să facă lucrul acesta, căci avea acte de identitate falsificate, iar înfățișarea lui nu aducea deloc cu cea a majorității evreilor. Ca evreu era stigmatizat, dar el nu s-a răzvrătit contra trecutului său. Toți membrii familiei sale muriseră, și viitorul evreilor din Europa arăta întunecat. Cu toate acestea, Zvi nu încercase niciodată cu adevărat să întoarcă spatele poporului său. Dimpotrivă, ca îmboldit de o forță misterioasă, fusese atras spre Israel. Cînd a ajuns în țara părinților lui, a știut instinctiv că se afla acasă și printre ai lui.

Începînd cu acest moment, Zvi a trecut prin etape succesive care l-au făcut să ia o decizie. Cunoașterea faptului că era singur pe lume lăsase un gol în interiorul lui – un gol foarte dureros. În Latrun meditase și recunoscuse existența și grija lui Dumnezeu față de el. Această recunoaștere îi trezise foamea spirituală. În Haifa îi căzuse în mîini pentru prima oară o parte a Sfintei Scripturi. Prin citirea Bibliei, s-a identificat cu Iahve și cu capacitatea Lui de a răspunde nevoilor părin-

ţilor săi în trecut, ca şi nevoilor sale personale sute de ani mai tîrziu. Apoi primise partea Scripturii care avea ca temelie prima parte şi care completa clădirea – Noul Testament.

Una era clădită pe cealaltă, şi totul se îndrepta ferm spre Singurul care putea potoli foamea şi setea care se dezlănţuiseră în el.

Fără nici un ajutor omenesc, el a citit cartea în care, după cum ştia, putea găsi răspunsul la dorul lui. Zi de zi, el era pătruns de adevărurile cărţii, pînă în clipa cînd a ştiut că trebuie să facă ceva. Prin citirea Bibliei înţelesese că trebuia să devină drept, că nu era de-ajuns doar să practice pur şi simplu nişte ritualuri religioase. A început să înţeleagă că Mesia trebuise să sufere pentru păcatele poporului înainte ca el, sau altcineva, să se poată apropia de Dumnezeu. Cînd a citit relatările despre sacrificiile de animale, se întrebase cum putea să găsească pace în vremea de azi. Cînd a descoperit că Mesia luase odată pentru totdeauna locul animalului de sacrificiu, a început să înţeleagă că răspunsul la întrebările lui stătea în lucrarea lui Mesia, care purtase păcatele omenirii.

Zvi nu vedea Vechiul şi Noul Testament ca două entităţi separate care erau opuse una alteia, ci ca o unitate complementară. Fiecare parte era incompletă fără cealaltă.

În perioada aceea era hărţuit de multe întrebări, dar una dintre ele părea cea mai importantă dintre toate: Cum putea ajunge oare în comuniune cu Mesia?

Era într-o după-amiază însorită de miercuri cînd Zvi s-a întors de la locul de muncă din Ierusalim. Cum se întîmplase de multe ori, a petrecut cîtva timp într-un parc şi s-a cufundat complet în cărţulia lui neagră. Trecuse deja ora cinei în Talpiyot, şi de aceea s-a hotărît să mănînce într-un mic restaurant înainte de a se întoarce în tabără.

În drum spre local a trecut pe lîngă o clădire mică şi a auzit nişte oameni cîntînd din toată inima. Textul cîntecului vorbea despre Omul despre care citea, despre Iesus. Deşi nimic nu arăta în exterior lucrul acesta, ştia că aici trebuia să fie locul de adunare al credincioşilor care Îl primiseră pe Cristos ca pe Mesia. Încă nu participase niciodată la un serviciu divin, de aceea nu ştia cum se desfăşura o asemenea întrunire, dar, după sunetul vocilor lor, părea să fie ceva foarte vesel.

Cînd a ieşit din restaurant, în faţa clădirii mai stăteau cîţiva oameni, cu Biblia sub braţ. Zvi şi-a pipăit Noul Testament din buzunar

și a simțit impulsul de a se opri și de a vorbi cu ei, totuși n-a îndrăznit să facă lucrul acesta.

În serile următoare a făcut în așa fel, încît să se găsească pe la aceeași oră în apropierea clădirii. Totuși, de abia duminică a văzut din nou oameni intrînd în clădire. În timpul serviciului divin a trecut de cîteva ori prin fața casei de adunare, dar n-a îndrăznit să intre.

Mai tîrziu s-a așezat în parc și a meditat la lucrurile acestea. Simțea dorința să intre și să vadă el însuși ce se întîmpla acolo, dar șovăia. El se întreba: „Oare pot să intru? Dacă o să mă izgonească și o să-mi spună că n-am voie să intru acolo? Dar, de fapt, de ce mi-e teamă?" a conchis el. El fusese deja de atîtea ori izgonit. Chiar dacă nu voiau să-l primească, el se va duce totuși.

În următoarea seară de miercuri, a plecat foarte devreme de la locul de muncă, de teamă să nu ajungă prea tîrziu. După cina luată într-un restaurant, a trecut pe lîngă intrarea în biserică. Zvi era foarte stingherit cînd a intrat pe ușă. Nu știa ce-l așteptă. Dar temerile lui aveau să fie risipite curînd. În loc să arunce în el cu o piatră, un om i-a întins mîna. El a zîmbit și l-a salutat cu căldură pe noul venit. Zvi a intrat în camera unde se ținea adunarea și s-a așezat pe una dintre băncile din față.

Timp de cîteva minute, Zvi s-a uitat în jurul lui. Aspectul sălii era foarte simplu. În față era o masă cu o cruce mare pe ea. În partea cealaltă se găsea un pian vechi, și între ele un pupitru mic. Doi bărbați și o femeie vorbeau unul cu altul și se uitau într-o carte ca arăta exact ca cea care se afla lîngă el pe bancă.

Treptat, camera s-a umplut. Toți oamenii îl salutau prietenos în timp ce luau loc. La ora 19,30 fix, un bărbat s-a ridicat și s-a dus la pupitrul vorbitorului. A propus o cîntare, și toți au luat cartea în mînă. Zvi a constat uimit că în cartea aceea erau cîntări în ebraică. Dintr-odată a observat că toți se ridicaseră în picioare, în timp ce el rămăsese jos. S-a înroșit și s-a ridicat repede. De abia începuse serviciul divin, și el făcuse deja o greșeală. Era ferm hotărît să observe de acum totul cu atenție, ca să nu i se mai întîmple încă o dată.

După cîntare, bărbatul de la pupitru a rugat pe unul dintre bărbații de acolo să se roage. Zvi a observat că oamenii au lăsat capul în jos și au închis ochii.

După alte cîntări, bărbatul a anunțat ora întrunirilor de duminică

și a vorbit despre cei bolnavi sau aflați în nevoie, cerînd celor prezenți să se roage pentru ei. Apoi a venit un alt bărbat în față și și-a pus Biblia pe pupitru. El i-a invitat pe oameni să deschidă Biblia la capitolul 17 din Evanghelia după Ioan. Zvi s-a uitat în jurul lui și i-a văzut pe bărbați și femei răsfoind paginile Bibliei ca să găsească pasajul. I-a venit în gînd că și el putea să participe la această parte a serviciului divin. El a băgat mîna în buzunar și a scos Noul său Testament uzat.

Zvi cunoștea pasajul pe care-l citea bărbatul, și se bucura că poate urmări și el cele citite. De asemenea, era impresionat, căci era pentru prima dată cînd auzea citindu-se din Biblie cu voce tare. Lucrul acesta a dat imediat naștere sentimentului că este în comuniune cu oamenii care veniseră la serviciul divin.

Predicatorul a vorbit amănunțit despre versetele care relatau despre rugăciunea lui Iesus pentru discipoli. El a scos în evidență iubirea Domnului și grija Lui pentru poporul Său, felul cum le împlinea nevoile și le asculta rugăciunile. „Fiecare credincios în Mesia", spunea el, „poate să vorbească în orice vreme cu Domnul. Tatăl îl aude și răspunde rugăciunii lui". Zvi asculta cu o atenție care i se oglindea pe față. Cînd omul a rostit cuvintele de încheiere, lui Zvi i se părea că de abia începuse. Ei bine, se gîndea el, vor mai fi servicii divine, și s-a decis să vină și data viitoare.

După adunare, mai mulți oameni au venit la el și i s-au prezentat. Ei erau foarte prietenoși, și l-au invitat să revină. La ușă, Zvi l-a întrebat pe predicator: „În fiecare săptămînă vă strîngeți la această oră?"

„Da, și duminica avem și un serviciu divin. Sper că o să reveniți. Apropo, nu m-am prezentat, mă numesc Moshe Kaplan".

Omul a strîns mîna lui Zvi.

În drum spre casă, Zvi a meditat la tot ceea ce spusese predicatorul în timpul serviciului divin. În ansamblu, fusese o experiență impresionantă pentru el. De abia mai putea aștepta să vină ziua de duminică pentru ca să ia din nou parte la serviciul divin.

Predica de duminică a fost complet deosebită de cea de miercuri seara. Predicatorul a vorbit despre Iesus ca despre Mielul care luase asupra Sa păcatele tuturor oamenilor, pentru ca toți să poată fi salvați de păcatele lor. „Oamenii", își zicea el, „trebuie să se întoarcă de la păcatele lor și să primească ceea ce a făcut Mesia pentru ei. Prin sacrificiul pe care l-a făcut Mesia pentru noi, putem fi eliberați de păcatele

noastre". Această predică se potrivea cu ideea pe care şi-o făcuse Zvi în privinţa lui Mesia. El va reveni şi va asculta ceea ce avea de zis omul acesta despre Biblie.

În cursul următoarelor săptămîni, Zvi a luat parte cu fidelitate la toate strîngerile bisericii. Urechile lui atente nu pierdeau nici un singur cuvînt care ieşea de pe buzele predicatorului. El a încercat chiar să şi cînte împreună cu ceilalţi.

Într-o miercuri seara, Zvi a plecat de la ora biblică cu un sentiment de depresie. Nu putea înţelege ce se întîmpla cu el. Predica fusese interesantă, şi era complet de acord cu ceea ce auzise. De ce se simţea atunci aşa de neplăcut? Pe drumul spre casă se tot gîndea la problema aceasta. Parcă ar fi dus o povară care trebuia cumva să fie îndepărtată.

Cînd a ajuns în baraca lui din Talpiyot, era tot tulburat. A stat încă o vreme treaz şi a tras cu urechea la respiraţia tovarăşilor săi. Nu putea aplica remediul care-l ajutase de atîtea ori să scape de problemele care îl frămîntau. În seara aceasta nu-i venea somnul.

Treptat, a pus stăpînire pe el gîndul că trebuia să facă ceva. Trebuia să se lase salvat de păcatul său. Asta era! De aceea se simţise atît de nenorocit. De săptămîni întregi auzise despre Mesia – cuvinte care coincideau perfect cu ceea ce citise în Biblie. Dar el nu le pusese în aplicare. Şi-a propus ca în duminica următoare să vorbească cu predicatorul.

„Pot să vorbesc cu dumneavoastră după ora biblică?" l-a întrebat Zvi pe Moshe Kaplan.

„Sigur că da, Zvi, cu plăcere".

După serviciul divin, Zvi s-a dus la predicator. „Este o poveste lungă", a început tînărul, „dar se rezumă în întrebarea: Ce trebuie să fac ca să fiu salvat?"

„Ei bine", a răspuns predicatorul, „o să-ţi explic ce trebuie să faci. Totuşi, aceasta este o chestiune foarte serioasă, şi nu poate fi tratată cu superficialitate".

„Ştiu", a răspuns Zvi. „Mă gîndesc de multă vreme la asta. Dar acum ştiu ce-am căutat fără să ştiu cum să găsesc. Trebuie să am pace cu Dumnezeu, şi ştiu că lucrul acesta e posibil numai prin Mesia".

„Este un punct pe care trebuie să-l înţelegi", l-a sfătuit predicatorul. „Dacă vrei să-L primeşti pe Iesus ca Mesia şi Răscumpărător, o să ai necazuri. E foarte greu pentru oameni aici în Israel să trăiască pe faţă pentru Cristos. Poate că va trebui să înduri multe dacă vrei să devii

discipolul Său. Din acest motiv, trebuie să fii foarte sigur că aceasta e decizia ta, şi că n-ai cedat unei presiuni din partea mea sau a altuia. Cu alte cuvinte, trebuie să fii ferm convins că vrei să faci lucrul acesta".

Zvi a răspuns cu seriozitate: „Domnule Kaplan, am venit aici ca să caut răspunsuri la întrebările apărute în viaţa mea. Am citit Biblia, şi mi-am pus şi alte întrebări. Sunt foarte sigur că vreau să fac lucrul acesta. În ceea ce priveşte suferinţa, am citit cît a suferit Iesus pentru mine. Va fi un privilegiu să pot suferi pentru El".

„Bine. Următoarea întrebare este: Crezi în Iesus ca în Mesia şi eşti gata să-L primeşti ca pe Salvatorul şi Domnul tău?"

„Da! Da! Sunt convins că El este Mesia şi Salvatorul meu".

Cei doi bărbaţi s-au rugat împreună, şi chestiunea a fost rezolvată – simplu, şi totuşi aşa de profund, încît nu se poate descrie în cuvinte. Zvi Weichert, supravieţuitor al Holocaustului, experimentase naşterea din nou. Încă din copilărie dorise fierbinte să facă un nou început – şi acum îl făcuse. El era o creaţie nouă în Iesus, Mesia. Zvi ştia că spre aceasta îl condusese Dumnezeu în toţi aceşti ani. Chiar şi atunci cînd fusese orb şi complet neştiutor, Domnul îl ocrotise cu răbdare, Se îngrijise de el şi-l condusese pînă aici. Ce bun era totuşi Dumnezeu că-l răbdase atîta timp şi că acum îi dăruia viaţa eternă.

Zvi a încercat să analizeze consecinţele întîlnirii sale cu Mesia. Lucrul acesta se putea exprima în două cuvinte: Pace şi bucurie. Golul din el dispăruse. Tot ceea ce fusese distrus prin tragediile nenumărate care-l loviseră fusese acum reconstruit prin intrarea lui Mesia în viaţa lui. Zvi nu mai era în război cu Dumnezeu sau cu trecutul său – el făcuse pace cu Dumnezeu. Îl umplea o bucurie pe care de abia o putea ţine pentru el. Nu-şi putea imagina că este posibil ca alţii să simtă aceeaşi bucurie ca şi el. În orice caz, nu mai trăise niciodată aşa ceva. Aceasta era o bucurie care, după cum avea să constate, nu se va micşora prin trecerea anilor.

În următoarea duminică, Zvi şi-a luat o zi liberă ca să poată merge la serviciul de dimineaţă. Era o zi deosebită pentru el – urma să fie botezat în timpul acestui serviciu divin. Cînd a luat-o în dimineaţa aceea pe strada pe care se afla clădirea bisericii, se gîndea la experienţa lui. Era, se gîndea el, ca şi cum ar fi găsit un munte de aur masiv pe care se aflau miliarde de diamante strălucitoare. Aceasta era cea mai bună comparaţie care îi venea în minte, deşi era conştient de faptul că

era doar o slabă asemănare cu ceea ce poseda acum.

În dimineața următoare, a plecat la lucru fluierînd. Acolo cînta şi zîmbea tot timpul. Discipolul lui Mesia avea să fie curînd subiectul conversațiilor din șantier. „Ce s-a întîmplat cu Zvi?" voiau oamenii să știe. „Precis că a dat un mare noroc peste el dacă este așa de fericit".

La amiază, șeful de șantier l-a chemat la el. „Zvi, ce s-a întîmplat cu tine? Nu te-am văzut niciodată așa de vesel".

„N-am fost niciodată așa de fericit ca acum", a răspuns lucrătorul blond.

„Pariez că ai cîștigat bani la loterie", a presupus șeful său.

„Nu, am găsit ceva mai bun ca banii. Am fost salvat".

„Ai fost salvat? Ce... ai murit şi ai înviat? Ce înseamnă ‚am fost salvat'?"

„De fapt eram mort, dar nu fizic. Eram mort din punct de vedere spiritual. În plus, eram orb. Dar acum văd. Eu L-am găsit pe Mesia care m-a salvat de păcate".

„Doar nu vrei să spui că ai trecut la creştinism?"

„Să trec la ceva?" a întrebat Zvi. „N-am nevoie să trec la ceva. Mai înainte nu eram nimic, dar acum, pentru că L-am primit pe Mesia, sunt ceva".

„Ai ajuns trădător, asta e", a zis furios omul. „Nu mai eşti evreu".

„Nu mai sunt evreu? Cum să nu mai fiu evreu? Eu m-am născut evreu, şi voi muri evreu. Singura deosebire stă în faptul că săptămîna trecută am devenit un evreu complet. L-am întîlnit pe Mesia al evreilor care a murit pentru păcatele mele".

„Dacă tu crezi așa ceva, atunci nu poți să rămîi aici", l-a informat șeful pe Zvi. „Ia-ți uneltele şi pleacă imediat!"

În felul acesta, Zvi şi-a primit prima lecție privind prețul pe care trebuia să-l plătească pentru credința sa. Dar pentru el nu avea importanță. Nimic nu-i putea lua bucuria pe care o simțea în această dimineață. În cursul anilor va mai întîlni mulți oameni care își vor revărsa asupra lui prejudecățile personale. Totuşi, Zvi era recunoscător că în această țară Israel toți puteau crede ceea ce doreau.

În cîteva zile a găsit un nou loc de muncă. „Pe mine nu mă interesează ce crezi", a zis omul. „Aici poți să crezi ce vrei atîta timp cît îți faci bine meseria şi nu-i împiedici pe alții să şi-o facă pe a lor". Nu era nici o îndoială că Zvi își va face meseria, şi încă foarte bine.

Capitolul 16

Ochi negri, promisiuni dulci

Printre credincioşii adunării, Zvi se simţea din nou în familie. Acolo simţea căldură, interes şi prietenie. Adesea se uita în jurul său la fraţii şi surorile sale în Domnul. Atunci avea sentimentul că fusese binecuvîntat din belşug. El nu avea familie şi nici un loc pe care să-l considere căminul său. Cu toate acestea, cînd se găsea în tovărăşia altor credincioşi, se simţea ca acasă cu cei care împărţeau cu el cel mai mare dar din viaţa lui.

Pentru credincioşii din Israel erau nişte vremuri deosebit de dificile. Mulţi oameni din Talpiyot, care fuseseră înainte prieteni apropiaţi cu Zvi, au devenit cei mai înverşunaţi duşmani ai lui cînd au aflat că-L primise pe Mesia.

Cîţiva prieteni foarte apropiaţi din armată au reacţionat la fel. După părerea lor, Cristos nu era Mesia al evreilor, ci mai degrabă o născocire „creştină" care servise tot mereu ca motiv pentru o persecuţie a evreilor de-a lungul istoriei lor. Evreii tocmai scăpaseră dintr-un Holocaust – Talpiyot era plin de oameni care păstrau amintiri vii despre ceea ce trăiseră printre „creştinii" din Europa. Cît despre Zvi, el nu-şi schimbase deloc religia. Căutarea lui după pace culminase cu primirea unui Mesia evreu care îi purtase toate păcatele. Hotărîrea sa de a-L urma pe acest Iesus, pe Mesia, îi adusese pacea interioară pe care o căutase toată viaţa lui. Dacă iubiţii lui compatrioţi nu-i înţelegeau actul, era gata să suporte consecinţele.

Firește că a fost ceva deosebit de dureros cînd un om ca şi Karl Stern a decis să rupă orice legătură cu el. Zvi şi Karl luptaseră alături în timpul războiului de independenţă. Cu ocazia unei lupte violente pe muntele Sion, Karl fusese atins de un glonte rătăcit în umăr. El sîngerase puternic, şi cu siguranţă că ar fi murit ca urmare a hemoragiei dacă Zvi nu l-ar fi transportat în spinare pînă la un loc sigur. După aceea, prietenia lor devenise foarte strînsă. Cu toate acestea, acum cînd Zvi îşi făcuse cunoscut credinţa în Mesia, Karl nu mai voia să aibă de a face cu el.

De abia după luni îndelungate de demonstrare fidelă a faptului că a-L urma pe Iesus nu afecta deloc iubirea şi loialitatea faţă de prieteni

și față de țară, prietenii lui au început să înțeleagă. Desigur că nu erau de acord cu hotărîrea lui, dar li se părea evident că acest fiu al lui Abraham nu era o amenințare, ci o îmbogățire, un atu pentru ei și pentru națiune.

Zvi nu-l mai văzuse pe Karl de cîteva săptămîni cînd s-au întîlnit întîmplător în Ierusalim pe stradă. Zvi și-a salutat prietenul. După ce au discutat o vreme cam încordați, a fost abordat subiectul credinței lui Zvi. „Nu pot să înțeleg", a zis Karl cu amărăciune, „cum, după tot ce-ai suferit din partea creștinilor, ai putut să faci așa ceva".

„Vezi tu", a răspuns Zvi, „eu nu m-am alăturat celor care ne urăsc și ne persecută, oricum s-ar numi ei. Am citit de multe ori Noul Testament din scoarță în scoarță, și nicăieri nu se spune să le facă evreilor ceea ce le-au făcut. Iesus vorbește numai despre iubire și despre ajutor, și niciodată despre ură și ucidere. El a șezut acolo pe muntele Măslinilor și a plîns pentru poporul nostru.

Pot să-ți spun un singur lucru. Karl. Eu sunt evreu. Mai înainte, viața mea era goală. Astăzi sunt un evreu care a găsit pacea. Dar cine a făcut lucrul acesta pentru mine – Hitler, Cezar, Faraon, cruciații, vreun papă? Absolut deloc! A fost odată Unul care a venit ca Evreu pe acest pămînt: un Evreu care a fost dat la moarte pe o cruce romană; un Evreu care a fost urmat timp de ani de zile de către niște credincioși care erau aproape toți evrei. Desigur că au început și păgînii să creadă. Dar această realitate n-a schimbat nimic în sentimentele față de evrei, și nici în ceea ce era El Însuși. Ceea ce au făcut oamenii împotriva noastră și împotriva Cuvîntului Său nu I se poate reproșa Lui, căci El n-a vrut deloc să se întîmple așa.

Karl, eu nu pot să-ți schimb sentimentele față de mine – deși tare aș dori să pot face lucrul acesta. Vreau să-ți spun un singur lucru: Cînd eram împreună în armată, citeam în Tenach, și acolo am găsit cîteva cuvinte care au însemnat mult pentru mine atunci, ca și acum. David a zis: ‚Tatăl meu și mama mea mă părăsesc, dar Domnul mă primește'. Eu cred că lucrul acesta este valabil și atunci cînd cineva își părăsește prietenul. Dacă nu mai pot conta pe prietenia ta, cred că Dumnezeu va avea grijă de mine. Totuși, vreau să-ți spun, Karl, că, indiferent ce simți cu privire la mine sau gîndești despre mine, nu voi înceta niciodată să fiu prietenul tău".

Karl se uita la Zvi. A vrut să vorbească, dar nu putea – și din ochi

îi curgeau lacrimi. „Zvi", a reușit el în sfîrșit să zică, „te rog să mă ierți. Am înțeles greșit. Prietenia noastră nu trebuia să fie afectată de ceea ce crezi tu. Și eu îți voi fi prieten pînă la sfîrșitul vieții".

În timpul anilor care au urmat după această întîlnire pe stradă, legătura lor a fost tot mai strînsă.

Zilele treceau foarte repede pentru Zvi. Între perioadele de serviciu militar lucra în diverse șantiere. Problema lui era de acum să găsească o locuință mai potrivită. Își făcuse mulți prieteni în Talpiyot, dar simțea că este timpul să caute altceva. Remarcase o casă care părea nelocuită, și s-a hotărît să se intereseze în legătură cu ea.

„Da, casa este nelocuită", a zis proprietarul casei. „Dar nimeni nu vrea să se mute acolo. Ea este situată în zona neutră. Niște arabi locuiesc în casa aflată mai jos de ea. De fapt, vin des și fură struguri din grădină".

„Ați avea ceva împotrivă dacă m-aș muta în ea?" a întrebat tînărul, care se săturase pînă peste cap de viața trăită într-o tabără aglomerată.

„Nu, din partea mea puteți să vă instalați imediat în ea".

Noua casă a lui Zvi oferea o priveliște fermecătoare asupra orașului Ierusalim. De la fereastră vedea valea Hinnom, muntele Sion și Orașul Vechi. În fața lui se întindea valea Chedron (Cedron). Zvi era fericit. În sfîrșit avea o locuință a lui. Acesta era locul ideal cînd voia să fie singur. Deasupra spațiului unde locuia se afla un adăpost subteran evreiesc cu vedere spre muntele Sion. Doar puțini vizitatori riscau să coboare dealul și să treacă prin fața acestui adăpost subteran. Cînd poștașul avea scrisori pentru el, atunci îl striga, și Zvi trebuia să se cațere pe deal în sus și să le ia. Dacă venea un mesager de la armată cu o veste pentru el, atunci fluiera, ca să-i atragă atenția. Uneori locul devenea zgomotos, în funcție de dispoziția arabilor de cealaltă parte. Dacă erau iritați din vreun motiv sau altul, atunci aruncau cu pietre asupra a tot ceea ce mișca în partea evreiască a graniței. Zvi era recunoscător că ferestrele erau prevăzute cu obloane metalice, foarte utile în asemenea momente. Atunci, era o aventură să pleci de acasă.

Vecinii de sub el erau arabi. Casa lor era cam la o distanță de cincisprezece metri de cea a lui Zvi. Relația lor cu vecinul evreu era destul de imprevizibilă. Uneori discutau prietenește între ei, altădată aruncau cu pietre în casă și tulburau liniștea lui Zvi.

Dar toate acestea nu aveau nici o importanță pentru Zvi. El avea o cameră a lui proprie în care putea să citească Biblia, să se roage și să mediteze la credința lui găsită de curînd. Pentru el era locul ideal ca să crească în credință.

În vremea aceea s-a închegat prietenia lui Zvi cu un om care avea să devină un al doilea tată pentru el. Victor Buksbazen era un evreu polonez care emigrase în Statele Unite. Au făcut cunoștință cu ocazia unui serviciu divin în Ierusalim și au simțit imediat simpatie unul pentru altul. Originea, credința și interesele lor comune erau niște elemente care i-au apropiat foarte mult. Ei vorbeau aceeași limbă, așa că Victor îi putea explica cîteva lucruri care îl nedumeriseră dintotdeauna. Cînd Victor a venit în Ierusalim, au petrecut mult timp împreună și au discutat despre credință și despre lucruri practice. Cînd se întorcea în Statele Unite, păstrau contactul prin corespondență.

Cu ocazia unei vizite în Ierusalim, Victor s-a hotărît să-și viziteze prietenul. Zvi aștepta această vizită cu sentimente amestecate. Pe de o parte se simțea onorat să-l aibă în casă pe prietenul său, pe de alta își făcea griji cu privire la siguranța lui Victor. Totuși, nu voia să-și neliniștească inutil prietenul. De aceea, Zvi s-a așezat între arabi și Victor atunci cînd au coborît dealul.

„Ce privelişte minunată", a zis Victor încîntat. „În tot orașul nu găsești un loc mai bun de unde să ai o privelişte frumoasă. Trebuie să fac niște poze".

„Așa este", a răspuns Zvi. „De aici se pot face poze minunate. Cel mai bine ar fi să intrăm în casă, și poți fotografia pe fereastră".

Victor a continuat să fotografieze din toate unghiurile posibile. Zvi spera că arabii vor fi bine dispuși. S-a simțit ușurat cînd au intrat în sfîrșit în casă la adăpost.

După ce-au discutat cîtva timp, Victor s-a dus la fereastră. „Ia uite ce struguri minunați!" a strigat el. „Oare pot să iau cîțiva?" Prietenul său era alarmat. Arabii se obișnuiseră cu capul lui blond, dar Victor era un străin. Vederea unui nou venit ocupat să culeagă strugurii care le plăcea atît de mult ar fi putut fi pentru ei o provocare, și puteau să tragă în el.

Zvi a fost la ușă înainte ca prietenul său să poată face vreo mișcare. „Stai acolo!" i-a strigat Zvi peste umăr. „Știu eu unde sunt cei mai buni. Mă întorc imediat". După cîteva minute, s-a întors cu fruc-

tele. Zvi s-a simțit foarte ușurat cînd Victor a fost în siguranță în vîrful dealului, în drum spre hotelul său din Ierusalim.

Următorul său cămin nu avea această priveliște fermecătoare, și nu era situat nici în zona neutră, ci în sectorul evreiesc al Ierusalimului. Dacă Zvi regreta lipsa unui peisaj frumos, va găsi în acest loc o frumusețe de un alt gen.

O familie evreiască din Persia cu trei fete frumoase locuia în camera de lîngă Zvi. Se pătrundea într-o curte mică printr-o pitorească poartă de piatră. De acolo, o serie de trepte duceau la o terasă unde evreicele mai în vîrstă ședeau împreună, se bucurau de soare și-și povesteau ultimele vești auzite. Activitatea care se desfășura în camerele din cealaltă parte a curții urma să le dea curînd ocazia de a trăncăni și de a face speculații.

Zvi și vecinii lui foloseau o bucătărie comună, astfel că n-a durat mult pînă ce-au făcut cunoștință unii cu alții. Zvi a aflat că cei doi băieți își aduseseră surorile mai mari în Israel. Alte două fete rămăseseră cu părinții pînă ce familia avea să se stabilească bine și apoi să vină și ei aici.

Femeile au putut să observe curînd că tînărul evreu din Polonia pusese ochii pe una dintre fete. Numele ei era Esther, o frumusețe cu ochi negri. Din cînd în cînd, Zvi o surprindea privindu-l, și cînd își dădea seama de lucrul acesta, ea își lăsa imediat privirea în jos. Lui Esther îi plăcea de tînărul vesel și îndatoritor. El era foarte atrăgător, și pulsul ei începea să bată mai repede cînd schimbau uneori cîteva cuvinte.

Lui Zvi i-ar fi plăcut să iasă la plimbare cu Esther, dar voia de asemenea să fie foarte sincer în legătură cu credința lui. Părinții ei erau, știa lucrul acesta, evrei religioși orientali. El nu voia să facă nimic care să-i înșele și să le dea o impresie greșită.

„Tare mi-ar place s-o duc pe Esther în seara aceasta la o întrunire", i-a zis Zvi fratelui ei mai mare.

„Întreab-o", a răspuns tînărul. „Dacă vrea să iasă cu tine, atunci sunt de acord".

Zvi s-a dus la Esther. Vocea lui suna destul de nenaturală atunci cînd i-a spus despre ce era vorba. „Ai avea chef să vii împreună cu mine în această seară la o întrunire a unor credincioși?"

Ea a lăsat privirea în jos și a părut uimită timp de o clipă. Apoi a

schițat un surîs plăcut pe fața ei drăguță. „Cu plăcere, Zvi. Vin bucuros cu tine".

De ambele părți ale peretelui a domnit în această după-amiază multă activitate. Se făceau pregătiri pentru marele eveniment. Zvi fredona încetișor în timp ce încerca să facă ordine în frizura blondă rebelă. Esther se îmbrăca înconjurată de surorile ei care tot chicoteau și păreau la fel de agitate ca și ea.

Prietena lui Zvi a ascultat cu atenție atunci cînd vorbitorul a deschis Biblia și și-a început predica. Ea știa prea puține lucruri despre creștinism. În lumea în care trăise, credința musulmană era religia predominantă. La întoarcere, cei doi tineri au avut o discuție plină de viață.

„Ce înseamnă să fii credincios?" a întrebat ea.

„Vezi tu, Esther", a răspuns Zvi, „eu sunt un evreu care crede în Mesia, Iesus, ca în Domnul și Salvatorul lui".

Esther era uimită. „Cum s-a întîmplat lucrul acesta?" a vrut ea să știe.

„Ar dura mult să-ți povestesc întreaga istorie", a zis Zvi. „Ce-ar fi să vii cu mine miercuri seară la ora biblică? Atunci ai putea afla mai mult".

„Da, mi-ar place să știu mai mult", a răspuns ea.

Părinții lui Esther au aflat despre povestea de dragoste dintre cei doi tineri. Tatăl ei le-a scris: „Urmăriți-l. Nu-l scăpați din ochi. Aflați cît mai multe despre el și scrieți-mi toate informațiile". Tatăl prudent voia să fie sigur că pretendentul la mîna fiicei sale era demn de ea.

În cursul următoarelor patru sau cinci luni, cei doi au luat parte deseori la adunările credincioșilor și au ascultat predicile predicatorului și ale altor vorbitori. Încetul cu încetul, Esther a început să înțeleagă ce însemna să-L urmeze pe Iesus ca Mesia. Zvi nu i-a impus nimic fetei pe care o dorea ca soție. Decizia ei trebuia să fie sinceră. El n-o va sili să facă o mărturisire de credință.

Cuvintele i-au scăpat aproape din întîmplare. Înainte de a ști ce spunea, pusese deja întrebarea: „Vrei să fii soția mea?"

Esther n-a avut nevoie de mult timp de gîndire. După doar două secunde, ea i-a dat răspunsul, dar tînărului i se păruse că este o eternitate. „Da, Zvi,", a răspuns ea ferm, „pentru mine este o onoare să fiu soția ta".

Acest răspuns l-a încîntat peste măsură. Totuşi, trebuia clarificată o chestiune. „Ştii, Esther, eu cred în Mesia. Deşi familia ta nu ne-a împiedicat să ne vedem, ştiu că sunt împotrivitori faţă de credinţa mea. Trebuie să ştii vei avea probleme din cauza credinţei mele. Poate că viaţa nu ne va fi totdeauna uşoară. Poate că însăşi familia ta se va întoarce împotriva noastră. De asemenea, nu vreau să spui că-L primeşti pe Iesus ca Mesia al tău doar pentru că eşti căsătorită cu mine. Dacă vrei să crezi în El, atunci trebuie să fie propria ta decizie".

„Nu mai sunt un copil", a răspuns Esther. „Ştiu foarte bine ce fac. Ştiu că tu crezi în Mesia, şi vreau şi eu să învăţ să-L iubesc. Sunt gata să înfrunt încercările care vor veni asupra noastră".

A fost stabilită data cununiei. Apoi, au făcut o vizită unui rabin. În Israel, toate căsătoriile trebuie încheiate de un rabin.

Rabinul era un om vesel la vreo cincizeci de ani. El l-a primit cordial pe Zvi şi i-a arătat un scaun pe care să ia loc. „Deci vrei să te căsătoreşti?" a început el. „Aş vrea să-ţi pun cîteva întrebări. Din ce trib sau seminţie faci parte?"

„Ce vreţi să ziceţi cu asta?"

„Faci parte dintre Cohen, Levi sau Israel?"

„Habar n-am", a răspuns tînărul.

„Părinţii dumitale erau evrei religioşi?"

„Nu-mi amintesc să fi fost religioşi".

„Atunci o să te punem în tribul lui Israel", a decis rabinul.

„Dar dumneata eşti un evreu religios?"

„Am fost transformat", a răspuns Zvi pe un ton apăsat.

„Ce înseamnă ‚transformat'?"

„Mai înainte nu credeam în nimic. Dar acum cred în Mesia, Fiul lui Dumnezeu. El a venit şi va reveni".

„Oh, da, bine, bine. Şi eu cred în Mesia", a recunoscut rabinul. „Dar te înşeli. Mesia trebuie să vină, nu să revină".

„Nu", a replicat Zvi, „Mesia a fost deja pe pămînt şi va reveni".

„De unde ai învăţat aşa ceva, şi cine ţi-a spus că Mesia este Fiul lui Dumnezeu?"

„Nimeni nu mi-a spus", a explicat Zvi. „Am citit în Biblie. În Proverbe 30 se spune: ‚Care este numele Său, şi care este numele Fiului Său?' Aici este vorba despre Dumnezeu. Uitaţi-vă în Biblie, şi o să găsiţi".

„N-am Biblie aici, dar pot să-ţi spun ce zice Gemara despre ceea ce gîndeşti dumneata", a răspuns rabinul.

„Vedeţi", a continuat Zvi, „nu prea este deosebire între ceea ce spuneţi dumneavoastră şi ceea ce mi-ar spune un catolic".

„Un catolic?" s-a înfuriat rabinul. „Doamne fereşte, cum poţi să spui că sunt catolic?"

„Dar chiar aşa este", a răspuns Zvi. „Catolicii vorbesc mereu numai despre tradiţii, despre interpretările lor şi despre papă – ceea ce învaţă biserica catolică este mult mai important decît ceea ce zice Biblia. Şi dumneavoastră îmi vorbiţi mai mult despre ceea ce zic cărţile şi rabinii decît ceea ce pot citi în Biblie. Eu cred că este mai important să ştim ce zice Biblia, şi să găsim în ea răspunsul".

„În ordine", a zis rabinul, „să lăsăm asta. Cînd ai vrea să te căsătoreşti?"

Esther radia de fericire şi Zvi era foarte nervos atunci cînd au stat înaintea rabinului şi au făcut legămintele de căsătorie. Ei şi-au promis să devină o singură carne, să rămînă fideli unul faţă de altul şi să ducă împreună binele şi răul. Ei se vor susţine reciproc în boală şi în sănătate, în zile rele şi în zile bune. Imigrantul din Polonia şi mireasa sa cu ochii negri din Persia vor experimenta în anii următori şi unele şi altele.

Capitolul 17

Ruth

Pentru cei doi Weichert, acesta era un mare pas înainte. Esther era încîntată. „Avem atîta loc acum! Vom putea în sfîrşit să-i invităm pe prietenii noştri".

Noua locuinţă nu era mare, totuşi era cu mult mai practică decît ceea ce cunoscuseră înainte. După nuntă, Zvi şi Esther le luaseră la ei pe cele două surori ale ei. Zvi avea să fie pentru ele al doilea tată. Desigur, lucrul acesta însemna că ei trebuiau să locuiască de acum toţi împreună în camera în care trăise Zvi înainte de nuntă. O cuvertură împărţea camera în două, şi totuşi cei doi proaspăt căsătoriţi erau fericiţi.

Noul lor apartament dispunea de două camere destul de spaţioase. Bucătăria trebuiau s-o împartă cu soţii din apartamentul vecin. Deasupra lor trăia o familie cu copii, şi un om în vîrstă locuia în camera de lîngă bucătărie. Soţii Weichert n-au avut nevoie de mult timp ca să se instaleze în apartament. Locul de muncă al lui Zvi era destul de departe de acolo, de aceea tînăra pereche se culca destul de devreme şi se scula devreme.

Prietenii din biserică au fost primii oaspeţi în noul apartament. Zvi le-a transmis invitaţia la cină pentru următorul sfîrşit de săptămînă. Esther a plecat la cumpărături, a făcut mîncare şi curăţenie în camere.

Cînd a venit ziua, invitaţii flămînzi s-au aşezat la masă şi au savurat mîncarea gustoasă. După o vreme erau sătui, şi au refuzat mulţumitori invitaţia lui Zvi şi a lui Esther de a se servi încă o dată. Restul serii a fost petrecut într-o comuniune plină de voie bună. După ce oaspeţii au plecat, Zvi s-a gîndit că era bine să aibă nişte prieteni buni cu care să se poată petrece ore plăcute.

Esther tocmai spăla vesela cînd cineva a bătut energic în uşă. Zvi a deschis. În faţa uşii era bătrînul care locuia lîngă bucătărie. El tremura de nervi. „Nu ştiţi cine sunt aceşti oameni?" a strigat el.

„Bineînţeles că ştim cine sunt, ei sunt prieteni de-ai noştri", a răspuns Zvi.

„Prieteni! Nu ştiţi că aceşti oameni sunt creştini? Eu îi cunosc, şi

nu trebuie să-i mai invitați vreodată să vină aici".

„Prietene", a răspuns Zvi liniștit, „eu nu-ți spun cine are voie să te viziteze și cine nu. Dumneata poți invita pe cine vrei – este treaba dumitale. Dar trebuie să te rog să ne respecți și dreptul nostru de a ne invita prietenii la noi".

„Dacă-i primiți știind cine sunt, atunci înseamnă că sunteți ca ei".

„N-am voie să cred în Mesia dacă așa îmi place?" a întrebat Zvi.

Între timp, omul tremura de-a binelea de furie. „N-o să tolerez eu să locuiască lîngă mine cineva care a renunțat la privilegiul de a fi evreu. Să plecați de aici!"

Zvi a încercat să-și liniștească vecinul. „Te rog, vecine, n-o să-ți facem nici un fel de necazuri, vrem doar să trăim în pace".

„O să mai auziți voi de mine!" a strigat omul.

După ce omul a plecat, Esther și Zvi au discutat despre incident. „Nu este oare ciudat", a zis Zvi, „că noi toți am venit aici pentru că am fost persecutați din cauza a ceea ce suntem și ce credem? Totuși, chiar și aici sunt unii care vor să le facă celorlalți evrei aceleași lucruri pe care niște ne-evrei ni le-au făcut în timpul secolelor. Ai auzit cum spunea că eu nu mai sunt evreu? Este ciudat că e gata să mă accepte ca evreu numai cînd este război și cînd trebuie să lupt, sau cînd arabii au pus o bombă prin apropiere și sunt chemat s-o dezamorsez. Dar cînd nu este de acord cu religia mea, atunci dintr-odată nu mai sunt evreu".

„Se pare că o să ne creeze într-adevăr probleme", a zis Esther neliniștită.

„Nici o teamă", a răspuns Zvi vesel, „ne va cunoaște, și totul va reveni la normal".

Totuși situația n-a revenit la normal, cel puțin o perioadă destul de lungă. Cînd Zvi s-a întors de la serviciu în după-amiaza următoare, a găsit-o pe Esther în lacrimi și podeaua plină de cioburi de sticlă. „Ce s-a întîmplat aici?" a întrebat Zvi.

„Copiii din vecini au venit și au aruncat pietre în fereastră", a explicat ea plîngînd.

Zvi știa prea bine cine îi atîțase să facă aceasta, dar n-a zis nimic, ci a pus un geam nou și a liniștit-o pe Esther. Ei se vor comporta mai departe de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic.

Dar ignorarea pur și simplu a problemei nu părea să rezolve ceva.

Situaţia se înrăutăţea văzînd cu ochii. Deseori erau treziţi noaptea prin bătăi puternice în uşă. Tot mereu li se spărgeau geamurile. Cînd plecau de acasă, copiii strigau după ei înjurături şi insulte.

Zvi a hotărît că este timpul să vorbească cu vecinul său. El a încercat să-i explice totul. N-a ajutat la nimic. Poate că ar putea să-l convingă, s-a gîndit el, dacă i-ar arăta răul pe care-l făcea copiilor încurajîndu-i să acţioneze în felul acesta. „Cum îţi permiţi să-mi spui aşa ceva?" a strigat omul. „Mă învinovăţeşti cumva că i-am aţîţat eu pe copii? Nu-mi veni mie cu prostii din astea. Voi primiţi numai ceea ce aţi meritat".

Situaţia se înrăutăţea din zi în zi. Într-o seară, Zvi a venit acasă şi a găsit-o pe Esther din nou scăldată în lacrimi. Ea era aproape de o criză de isterie cînd îi explica ce se întîmplase. Pe drum spre magazinul unde-şi făcea cumpărăturile a fost înconjurată de un grup de copii care au început s-o înghiontească şi să-i bareze calea. Esther i-a ignorat, dar unul dintre ei a luat cîteva pietre şi a început să le arunce în ea. Ceilalţi i-au urmat exemplul. Apoi, devenind mai îndrăzneţ, unul dintre ei a fugit la ea şi a tras-o tare de păr.

„Oh, Zvi", zicea ea plîngînd, „nu ştiu cum o să mai rezist. Nu putem să căutăm o altă locuinţă?"

Zvi era foarte trist. El putea să suporte ca nişte fanatici nechibzuiţi să-i facă viaţa grea, totuşi era prea mult pentru el ca Esther să fie aşa chinuită zi de zi. Dar ce putea face? El dorea să fie o mărturie pentru Mesia. Copiii făceau toate acestea numai ca să-i fie pe plac omului care îi aţîţa pe toţi. Omul respectiv era bătrîn şi acrit. Cu el nu se putea vorbi.

Zvi s-a hotărît să pună situaţia în mîinile Domnului şi să-L roage să găsească o soluţie. În seara aceasta şi în următoarea, Zvi s-a rugat cu ardoare pentru rezolvarea problemei lor. Îi venea greu să se concentreze la locul de muncă. Tot mereu se gîndea la Esther şi se întreba dacă totul mergea bine acasă. Cînd s-a întors de la serviciu, a fost foarte uşurat să vadă că nu se petrecuse nimic grav.

Cei doi soţi şedeau abătuţi în bucătărie şi luau cina, cînd deodată au auzit un zgomot surd venind din camera în care trăia adversarul lor. Zvi a ştiut imediat că trebuie să se fi petrecut ceva şi a fugit prin uşa din spate ca să vadă ce se întîmplase. Omul acela bătrîn căzuse şi îşi pierduse cunoştinţa. După cîteva minute, bătrînul şi-a întors capul

într-o parte, apoi în cealaltă. În cele din urmă a deschis ochii. Fața lui Zvi a fost primul lucru pe care l-a văzut. „Mor", a zis el gîfîind. „Cheamă pe cineva în ajutor! Adu pe cineva care să mă ajute! În sertarul de colo sunt bani – șase sute de lire. Ia-i și fă ce vrei cu ei. Numai ajută-mă și du-mă la spital!"

Zvi a adus pe cineva în ajutor, și la scurt timp după aceea stătea la căpătîiul omului într-o ambulanță care-l ducea la spital. Medicii au constatat că avusese un atac grav de inimă și au hotărît să-l țină în spital cîteva săptămîni. În fiecare seară, Zvi se ducea la spital ca să se informeze despre starea sănătății vecinului și să-l întrebe dacă poate face ceva pentru el.

Într-o seară, cînd Zvi a intrat în camera unde era internat bătrînul, acesta se simțea mult mai bine. „Cum vă merge astăzi?" a întrebat el.

„Mult mai bine. În fiecare zi simt că-mi revin forțele. Medicii spun că aș putea curînd să mă întorc acasă. Voiam să te întreb de bani. I-ai găsit?"

„Banii dumitale sunt în siguranță", a răspuns Zvi. „Nu-ți fă probleme".

„Dar ți-am zis că sunt ai tăi dacă mă ajuți".

„Știu ce mi-ai zis. Dar nu vreau banii dumitale. Te-am ajutat în Numele Domnului – asta-i tot".

Vecinul lui Zvi a fost la început nedumerit... apoi rușinat. I-ar fi fost ușor să înțeleagă că Zvi se îngrijise de el din cauza banilor, dar să se ocupe de cineva care-i făcuse lui și soției lui viața imposibilă fără să primească nimic în schimb, ei bine, lucrul acesta era greu de înțeles. „Știi", a spus el rar, „tu ești singurul care m-ai vizitat aici. Cei pe care i-am socotit prieteni n-au venit niciodată. De ce-ai făcut asta?"

„Ți-am zis deja, în Numele Domnului. Cu cîțiva ani în urmă nu m-aș fi purtat așa. Probabil că te-aș fi lăsat să mori după cîte i-ai făcut soției mele. Dar Mesia m-a schimbat. Am învățat să nu-i iubesc numai pe prietenii mei, ci și pe cei care vor să fie dușmanii mei".

„Aș vrea să-ți cer scuze", a spus bolnavul. „Am înțeles total greșit credința ta în Mesia. Îmi pare foarte rău că v-am făcut atîtea necazuri. De acum n-o să mai aveți probleme din cauza mea".

Zvi a luat mîna fostului său adversar. Din clipa aceea au devenit prieteni.

O veste bună vine rareori singură. Într-o zi, Esther îi zîmbea de fe-

ricire soțului ei cînd acesta s-a întors de la serviciu. „Zvi, am o noutate pentru tine". Ea încerca din toate puterile să pară naturală.

„Noutăți bune? Știi că îmi place să aud așa ceva. Despre ce este vorba?"

„Medicul mi-a zis astăzi că sunt însărcinată. O să avem un copil".

Zvi a sărit în sus de bucurie. „O să avem ce? Un copil!" După ce s-a așezat, a rugat-o să-i spună din nou totul.

Esther s-a dus la el cu brațele întinse. „O să avem un copil".

În această seară, Zvi s-a simțit în culmea fericirii. Sperase de cîtva timp să audă această noutate. Tatăl în devenire a început să facă planuri pentru sosirea pe lume a primului său copil. În lunile următoare, Esther a fost obiectul unei atenții deosebite din partea soțului ei. Încă niciodată nu trăise așa ceva. Zvi hotărîse să vegheze ca totul să decurgă bine.

Înainte de fericitul eveniment, Zvi a fost chemat încă o dată pentru scurt timp la îndeplinirea serviciului militar. În mod normal, nu avea nimic de obiectat împotrivă. Era gata să dea din timpul său pentru apărarea țării sale. În plus, aceste perioade de serviciu militar îi dădeau ocazia să-și regăsească prieteni vechi și să audă ce făceau și cum le mergea. Totuși, de data aceasta de abia mai putea aștepta să treacă odată vremea și să poată reveni acasă lîngă soția lui.

Un lucru anume îi plăcuse totdeauna lui Zvi în viața de soldat. Acestea erau discuțiile între rezerviști. În Israel, practic toți sunt chemați să-și facă periodic serviciul militar. Acolo, Zvi întîlnea tot felul de oameni, și discuțiile pe care le purtau în orele libere erau extrem de interesante. Politica, religia, teme importante și neimportante erau discutate în corturile rezerviștilor.

De data aceasta, printre rezerviști erau doi profesori, un ziarist și un economist de frunte din țară. Discuția a început cu cîteva teme care promiteau o seară interesantă. Fiecare încerca să fie oratorul. Ziaristul a povestit despre diferite periodice importante pentru care scria. Profesorii au încercat să se arate superiori unul altuia din cauza poziției lor viitoare în lumea academică.

În cele din urmă, discuția a ajuns la religie. Unul dintre profesori luase cuvîntul, și Zvi s-a simțit în stare să se alăture conversației. Profesorul era sceptic.

„Ce faci cînd nu ești în serviciul militar?"

„Sunt zidar. Lucrez pe şantier".

„N-ai făcut facultate?" s-a mirat profesorul.

„Nu", a răspuns Zvi. „N-am avut privilegiul să fac studii".

„Ce te face să crezi că eşti calificat să vorbeşti despre Biblie?"

„Aş vrea să-ţi pun o întrebare", a răspuns Zvi. „Moise, cel mai mare dintre profeţii noştri, I-a zis lui Dumnezeu, cînd El l-a însărcinat să se ducă la Faraon: ‚Sunt un copil, şi nu pot vorbi'. I-a zis oare Dumnezeu: ‚Du-te la facultate, şi acolo o să fii învăţat să vorbeşti ca un bărbat'? Nu, El a zis: ‚Du-te la Faraon şi spune-i ceea ce ţi-am zis'.

De aceea, e nevoie doar să cunoaştem Cuvîntul lui Dumnezeu şi să vorbim despre ceea ce este scris în el, nu despre ceea ce ne gîndim noi datorită pregătirii noastre".

Ziaristul i-a dat dreptate lui Zvi şi a zis profesorului: „Omul are dreptate, domnule profesor. Ai face bine să asculţi ce are de zis".

„Ce-ai atunci de zis?" a întrebat profesorul.

„Aş vrea să spun că noi suntem nişte orbi, cum zice Isaia, ‚văzînd, nu vedem, şi auzind, nu auzim'".

„Ce vrei să zici cu asta?"

„Noi am devenit aşa de înţelepţi prin cărţile şi studiile noastre, încît nici nu mai recurgem la lucrul de care, după cum zice Biblia, avem cel mai mult nevoie – un sacrificiu pentru păcatele noastre".

„Dar avem totuşi Yom Kippur", a protestat profesorul.

„Da, dar nu mai avem sacrificii. Pocăinţa, umilinţa şi faptele bune nu sunt de-ajuns. Avem nevoie de un sacrificiu, de o jertfă care este acceptabilă în ochii lui Dumnezeu, ceva care să-I fie plăcut. El ne-a dăruit acest sacrificiu, odată pentru totdeauna. Nu mai este nevoie să aducem an de an un nou sacrificiu. Totuşi, noi suntem prea orbi ca să înţelegem în sfîrşit lucrul acesta".

„Vorbeşti despre Tîmplar?" a întrebat profesorul. „De unde ştii despre El?"

„Cum de ştiu despre El? Cum de ştie toată lumea despre El? Dacă te duci în lume şi îi întrebi pe oameni dacă cunosc pe cîţiva mari preşedinţi americani, sau pe Stalin, Nero, ori alte figuri istorice cunoscute, atunci cei mai mulţi oameni nu vor şti despre cine vorbeşti. Du-te însă în junglă, sau în vreun alt loc retras, şi întreabă-i pe oamenii de acolo dacă-L cunosc pe Iesus, Tîmplarul evreu – şi o să-ţi răspundă că-L cunosc. Dacă El este cunoscut pînă şi în junglă, noi cu

atît mai mult ar trebui să-L cunoaştem aici în ţara în care S-a născut şi în care a trăit".

„Dar creştinii afirmă că El este Fiul lui Dumnezeu. Cum poate Dumnezeu să aibă un Fiu?"

„Mai întîi, pentru că Biblia ne spune lucrul acesta. În Proverbe 30 şi de asemenea în Isaia scrie că Mesia va fi Fiul lui Dumnezeu. Este scris, şi poţi să citeşti tu însuţi.

Vreau să-ţi pun o întrebare: A putut Dumnezeu să împartă în două marea Roşie, pentru ca poportul nostru să poată trece ca pe uscat?"

„Da, desigur".

„Cînd Sara era bătrînă şi sterilă, a putut Dumnezeu s-o facă să rămînă însărcinată cu Isaac?"

„Da, bineînţeles".

„A putut Dumnezeu să-i hrănească pe părinţii noştri în deşert timp de patruzeci de ani?"

„Da, şi lucrul acesta a fost posibil".

„Dacă Dumnezeu a putut face toate aceste lucruri, de ce să fi fost imposibil pentru El să-L facă pe Fiul Său să devină Om pentru poporul Său ales Israel?"

Ziaristul, care începuse să ia notiţe, i-a întrerupt cu o frază pronunţată în idiş: „Zvi are dreptate", a zis el, „la Dumnezeu sunt posibile toate lucrurile".

„Este evident că te pricepi la teologie", a zis profesorul.

„Eu ştiu ce scrie în Biblie", a răspuns Zvi. „Spiritul lui Dumnezeu mă învaţă cum să aplic aceste lucruri".

„Ar trebui să devii preot militar pentru creştinii din armată", a propus profesorul.

„Nu numai pentru creştini", a răspuns Zvi, „ci pentru tot poporul nostru. Căci Iesus vrea să-i salveze pe toţi oamenii, pe tine şi pe mine".

„Da, dar tu vorbeşti despre Noul Testament. În el se vorbeşte despre un Salvator aşa cum faci tu".

„Nu numai în Noul Testament", a explicat Zvi. „Ceea ce zice Noul Testament, zice şi Vechiul Testament. Isaia 53 ne spune despre un Salvator care va purta păcatele noastre. Şi Zaharia vorbeşte despre faptul că-L vom vedea pe Cel care este străpuns. Tot aşa ne spun Psalmii şi multe alte locuri, că Mesia va muri pentru păcatele noastre. Şi nu nu-

mai pentru ale noastre, ci pentru păcatele întregii lumi".

„Cum explici tu cuvintele lui Iesus, că trebuie să ne iubim dușmanii? Cum putem să-i iubim pe oamenii care încearcă să ne distrugă? Cum poți tu, dacă crezi în Iesus, să lupți în armată?"

„Cînd Iesus a trebuit să plătească taxa pentru templu", a răspuns Zvi, „a luat o monedă în mînă și a arătat-o poporului. El a zis: ‚Dați Cezarului ce este al Cezarului, și lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu'.

Eu sunt cetățean israelian. Aceasta este țara mea, și eu o iubesc. Sunt gata să lupt pentru ea, și la nevoie chiar să mor, pentru că sunt cetățean al acestei țări și aici sunt acasă. Iesus mă și însărcinează să fiu fidel și loial față de țara mea, și de aceea servesc în armată. Iesus credea în Vechiul Testament și a cerut oamenilor care credeau în El să facă la fel. Nu poți crede cu adevărat în El fără să accepți toată Biblia".

Discuția a continuat timp de mai multe ore. Cînd s-a terminat, soldații i-au aplaudat pe Zvi și pe profesor. Ei au hotărît să continue această discuție în altă seară și să discute amănunțit capitolul 53 din Isaia.

Înainte ca Zvi să ajungă în această seară în cortul său, s-a așezat singur afară și s-a uitat în sus la cerul plin de stele. Era profund recunoscător pentru că Dumnezeu avusese grijă de el, îl adusese acasă și-i dăruise mai mult decît putea să aștepte. El avea un cămin în țara părinților lui, putea să trăiască printre cei din poporul lui și curînd va avea chiar și un copil. Era cu adevărat un tînăr fericit.

În multe privințe, viața lui Zvi se putea compara cu cea a marelui său model, viața regelui David. Ca și renumitul său străbun, împrejurările îl obligaseră să devină un om al războiului. Zvi luptase în toate cele cinci războaie ale țării sale împotriva dușmanilor ei. Națiunea îl răsplătise cu mai multe decorații pentru vitejia lui. David Îl căutase pe Dumnezeu – și aceasta făcuse și Zvi Weichert. Această sete a fost potolită la cei doi bărbați de către Dumnezeu, care a rămas fidel promisiunii Sale: „Cine Mă onorează pe Mine, pe acela îl voi onora și Eu".

Zvi avea să afle și împlinirea unei alte promisiuni divine: „Dacă mergi prin apă, voi fi cu tine, ca rîurile să nu te înece; și dacă treci prin foc, flacăra nu te va arde". Atît David, cît și Zvi puteau mărtu-

risi că Dumnezeu Își ținuse cuvîntul. Ca David și Zvi, unii trebuie să treacă prin apă sau prin foc. Totuși, cine își pune puternic încrederea în Mesia lui Israel, acela va putea experimenta ajutorul lui Dumnezeu și în cele mai grele lupte.

După scurta perioadă de serviciu militar, Zvi s-a întors din nou acasă. El a sosit exact la timp, căci Esther se pregătea să intre în spital. Nașterea a fost grea, și chirurgul a trebuit să-i facă o cezariană. Neliniștit ca toți tații din lume, Zvi se plimba încolo și încoace pe coridor și se ruga pentru Esther și pentru copil.

În sfîrșit, o asistentă medicală a venit la el și i-a adus vestea pe care o așteptase cu atîta nerăbdare. „Domnule Weichert, aveți o fetiță drăguță. Soția dumneavoastră se simte bine. O veți putea vedea imediat".

Zvi stătea uimit la patul soției sale și se uita la fețișoara dulce a fiicei sale. Ea va purta numele mamei lui, Ruth. Pentru el, micuța Ruth nu era un copilaș oarecare, ci simbolul unui nou început. În timpul groaznicilor ani de război pe care-i petrecuse în Europa, se gîndise că pierduse tot ce însemna ceva important pentru el în viață – familia sa. Desigur, ea nu putea fi înlocuită prin nimic. Totuși, în ziua aceasta în spitalul Hadassa era martorul unui cadou minunat din partea lui Dumnezeu. În Ruth, familia lui va trăi mai departe. Ea va înlocui ceea ce încercaseră să distrugă niște oameni răi. Zvi va cunoaște în anii următori întreaga măsură a grijii lui Dumnezeu. Războiul îi luase trei frați și o soră. Zvi va putea vedea cu uimire că, în afara lui Ruth, încă trei băieți îi vor îmbogăți familia. Prin cei trei fii și prin fiica lui, Dumnezeu compensa pierderea pe care o suferise în timpul zilelor de încercare.

Experiența personală a lui Zvi a devenit cea a întregului popor evreu. Fiecare nouă „Ruth", născută în familiile evreiești, este o mărturie și o dovadă a grijii lui Dumnezeu de-a lungul istoriei pentru poporul Său ales. Dumnezeu Și-a dat cuvîntul că poporul Său și țara lui Israel promisă lui vor continua să dăinuie, și Dumnezeu Își va ține promisiunea.